

8

Cestovní ruch ve víru
koronaviru

11

Pavel Vančura:
Budeme čelit výzvám

36

Jiří Ruprich:
Češi se stravují špatně

40

Penzijní závazky
stále rostou

42

Sociální výdaje
v zemích EU

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

04 | 2021 – ROČNÍK 11

TÉMA

Potraviny na českém stole

- V Česku stoupá životní úroveň
i spotřeba potravin
- Kolik potravin si vyrobíme sami?
- Plýtvání potravinami v českých
domácnostech

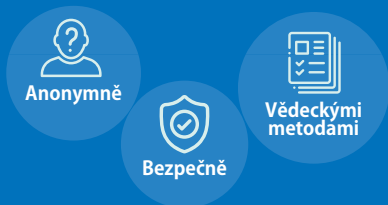
796,5 kg

potravin spotřebuje v průměru každý Čech
za rok.

Ve srovnání s ostatními zeměmi EU se u nás konzumuje méně
ovoce, zeleniny nebo ryb, a naopak více alkoholu.

ZPRACOVÁVÁME DATA

POSKYTUJEME DATA

SBÍRÁME DATA

SPOLUPRACUJEME

CO A JAK DĚLÁME

VOLBY

od roku 1990

SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ

od roku 1869

NAŠE PRINCIPY

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 04/2021
ROČNÍK 11, vychází 10x ročně

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Pavel Hortig, Jan Cieslar, Jan Ernest, Eva Henzlerová, Dalibor Holý, Jaroslav Sixta, Karolína Zábojníková

REDAKČNÍ RADA: Ing. Josef Vlášek (předseda),
Ing. Michal Novotný (místopředseda),
doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D., Ing. Eva Krumpová,
Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D.,
Mgr. Jana Slavníková, Mgr. Irena Stupňánková, Ing. Pavla Trendová,
Mgr. Ing. Martin Zelený, Ph.D.

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta, Veronika Wölfelová
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Vladimír Salavec
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká,
Fotky-foto.cz, Unsplash: ZMorph VX, Alina Karpenko, Nathan Dumlaio,
pixabay.com, Vít Kovalčík

TISK: P.O.S. FACTORY, s. r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, www.statistikaamy.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

**PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ
Z ČASOPISU STATISTIKA&MY:**
bit.ly/3ddicBp

Sčítání je v plném proudu

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, sčítání lidu, domů a bytů je již v plném proudu a lidé, kteří ho zajišťují, usilovně pracují, aby letošní census mohl být zdárně dokončen. Chtěl bych poděkovat všem, kteří se na sčítání podílejí a mnohdy i mimo pracovní dobu, dlouho do noci či o víkendech pomáhají s organizací takto rozsáhlého projektu, odpovídají na dotazy občanů či přímo v terénu roznášejí sčítací formuláře a komunikují s lidmi takřka v první linii. Můj velký dík samozřejmě patří také všem, kteří již sčítací formuláře vyplnili a odeslali.

Zároveň bych chtěl apelovat na ty, kteří se ještě nesečetli, aby tak do 11. května učinili. Nejen že tím splníte svou povinnost vyplývající ze zákona, ale také pomůžete završit úsilí tisíců dalších, kteří sčítání připravovali, zajišťují jeho průběh a budou zpracovávat jeho výsledky. Data ze Sčítání 2021 jsou zdrojem unikátních informací o životě v naší zemi a mohou pomoci při plánování opatření, aby se v Česku žilo lépe.

Nejen sčítáním však žije Český statistický úřad. Naši odborníci dál provádějí celou řadu statistických šetření a zjišťování a publikují zajímavé informace. V tomto vydání Statistiky & My jsme se zaměřili na potraviny a přinášíme přehled, kolik se jich u nás vyprodukuje a spotřebuje, jak se měnila spotřeba potravin v posledním čtvrtstoletí či jak putují potraviny přes hranice. Nezapomněli jsme ani na plýtvání s potravinami a představujeme projekt, jehož cílem je zjistit, kolik potravin české domácnosti vyhazují do odpadu. Sledování kvality potravin se věnuje rozhovor s vedoucím Centra zdraví, výživy a potravin Státního zdravotního ústavu Jiřím Ruprichem.

Dalším aktuálním tématem jsou dopady pandemie covidu-19 na cestovní ruch. Podrobně je ve svém článku rozebírá Zdeněk Lejsek a zmiňuje se o nich také v rozhovoru vedoucí oddělení statistiky cestovního ruchu a životního prostředí Pavel Vančura. K přečtení doporučuji rovněž články o využívání moderních technologií českými firmami, pěstování vína v českých krajích, penzijních závazcích státu nebo rozložení sociálních výdajů v evropských zemích. Za pozornost určitě stojí i první statistická publikace o Praze, kterou představujeme v rubrice Historie.

Přeji vám příjemné čtení a všem, kteří se ještě nesečetli, znovu připomínám: sečtěte se do 11. května. Online to zvládnete raz dva a je to naprosto bezpečné.

MICHAL NOVOTNÝ
ředitel odboru komunikace

16

Průmyslové roboty zapojuje v České republice do automatizovaných výrobních činností více než 60 % firem ve zpracovatelském průmyslu. Ve firemním využití 3D tisku jsme na čtvrté příčce evropského žebříčku.

38

V Česku se zvýšila rozloha vinogradů, ubývá však malých pěstitelů. Zatímco v Evropě jsou oblíbenější modré odrůdy, u nás převažují odrůdy bílé.

46

Statistika průmyslu nově očišťuje tržby a zakázky. Prezentované měsíční a čtvrtletní údaje tak zohledňují počet pracovních dní.

TÉMA: POTRAVINY NA ČESKÉM STOLE

- 20** V Česku stoupá životní úroveň i spotřeba potravin
- 21** Spotřeba potravin a změny ve struktuře jídelníčku
- 24** Kolik potravin si vyrobíme sami?
- 26** V potravinářské produkci u nás dominují větší podniky
- 28** Plýtvání potravinami v českých domácnostech
- 30** Potraviny se přetahují s bydlením o pozici nejvyššího výdaje domácností
- 33** Potraviny cestují přes hranice

UDÁLOSTI

- 5** Prodlužujeme online sčítání
- 5** Nové volby v pěti obcích

ZE SVĚTA

- 6** Avokádo v Nizozemsku neroste, přesto se odtud ve velkém vyváží
- 7** Německé domácnosti spotřebovaly méně, ale ne všeho
- 7** Spíme více doma
- 7** Zelenině na slovinských tržištích vládne hlávkový salát

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 8** Cestovní ruch ve víru koronaviru

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 10** Propad investic v ČR je hlubší než ve zbytku EU

ROZHOVOR

- 11** Budeme čelit výzvám, které s sebou přinesla pandemie
- 36** Češi se stravují špatně

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 14** Minisčítání – zpestření výuky i zdroj zajímavých dat

ANALÝZA

- 16** 3D tisk a robotika – technologie s velkým potenciálem
- 38** Rozloha vinic i spotřeba vína roste

TRH PRÁCE A SOCIÁLNÍ STATISTIKY

- 40** Penzijní závazky rostou
- 42** Více než čtvrtina HDP jde v EU na sociální výdaje

METODIKA

- 46** Statistika průmyslu nově očišťuje tržby a zakázky

SČÍTÁNÍ

- 47** Sčítání je první velký test připravenosti Česka na digitalizaci

HISTORIE

- 50** První statistická publikace o Praze

Prodlužujeme online sčítání

Prostřednictvím internetu je možné vyplnit sčítací formuláře až do 11. května.

Prodloužení elektronické fáze sběru dat reaguje na aktuální epidemickou situaci. Přechodná nedostupnost systému během prvního dne sčítání urychlila oznámení tohoto prodloužení. Cílem je umožnit co největšímu množství lidí vyplnění sčítacích formulářů online, bez kontaktu se sčítacím komisařem. Zároveň tím dojde k rozložení zátěže na aplikaci do delšího časového úseku. Internetová stránka sčítání je přístupná též pro uživatele se specifickými potřebami, např. osoby s postižením zraku či sluchu. Tyto osoby mohou při vkládání odpovědí na dotazy ve formulářích využít pomoci různých asistivních technologií.

Pokud se někdo nemůže nebo nechce sečíst online, má možnost od 17. dubna do 11. května

vyplnit listinný sčítací formulář. Formuláře před začátkem listinné fáze sčítání roznášejí sčítací komisaři, případně si je lidé mohou vyzvednout na kontaktních místech sčítání na vybraných pobočkách České pošty.

 www.scitani.cz

Android

Apple iOS

NOVÉ VOLBY V PĚTI OBCÍCH

Obyvatelé obcí Hořešovičky, Petrovice I a Třeboc ve Středočeském kraji, Vojníkov v Jihočeském kraji a Vlčkov v Pardubickém kraji zvolili v březnu nová zastupitelstva. Počet zastupitelů v těchto obcích klesl pod zákonem stanovený počet nebo se v nich zvolená zastupitelstva rozpadla.

Ve volbách se o 29 mandátů ucházelo 55 kandidátů, volební účast dosáhla 62,12 % a mandát získalo celkem 11 žen a 18 mužů. Průměrný věk zvolených zastupitelů je 44,7 let, nejstaršímu je 78 let, nejmladšímu 21 let. Nejvyšší účast zaznamenali v obci Třeboc v okrese Rakovník, kde k volbám dorazilo 68,8 % voličů.

KRÁTCE

Začátkem měsíce března zástupci krajské správy ČSÚ v Olomouci uskutečnili online **přednášku na téma Sčítání lidu**, domů a bytů pro studenty sociologie a andragogiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

V polovině dubna otevírá ČSÚ **kontaktní místa** pro distribuci a sběr listinných formulářů SLDB 2021. Zájemci je najdou ve všech krajských městech v sídle krajských správ ČSÚ a v centrále v Praze. Další kontaktní místa fungují na vybraných pobočkách České pošty.

V posledním roce před výskytem nemoci covid-19 se **výdaje na zdravotní péči** v Česku výrazně zvýšily. Meziročně v roce 2019 vzrostly o 44 mld. Kč a dosáhly celkové výše 478 mld. Kč.

Také v ČSÚ bylo zavedeno povinné **preventivní testování zaměstnanců** na přítomnost antigenu viru SARS-CoV-2. Odběrové místo v pražské centrále úřadu funguje každý pracovní den od 7:00 do 11:00 hod.

KRÁTCE

V lednu 2021 ulovila islandská rybářská flotila 59 tis. tun ryb. To bylo o 65 % více než v lednu předchozího roku. Úlovek při dně činil 36 tis. tun a pelagický úlovek 21 tis. tun. V cenovém vyjádření pak byl loňský úlovek o 44 % vyšší než předchozí rok.

 bit.ly/37srAQ8

V březnu 2020 zavedla vláda Nového Zélandu opatření na ochranu Novozélandanů před nemocí covid-19, čímž výrazně omezila cestování ze zahraničí i uvnitř země. Příjezdy zahraničních návštěvníků se v lednu 2021 meziročně snížily o 405,3 tis. na 5,4 tis. Letiště a přístavy tak prakticky osiřely. Za 10 měsíců od dubna 2020 do ledna 2021 bylo evidováno jen 42,8 tis. přicestovalých, což je pokles o 3,1 mil. ve srovnání se stejnými 10 měsíci v roce 2020.

 bit.ly/390kdjy

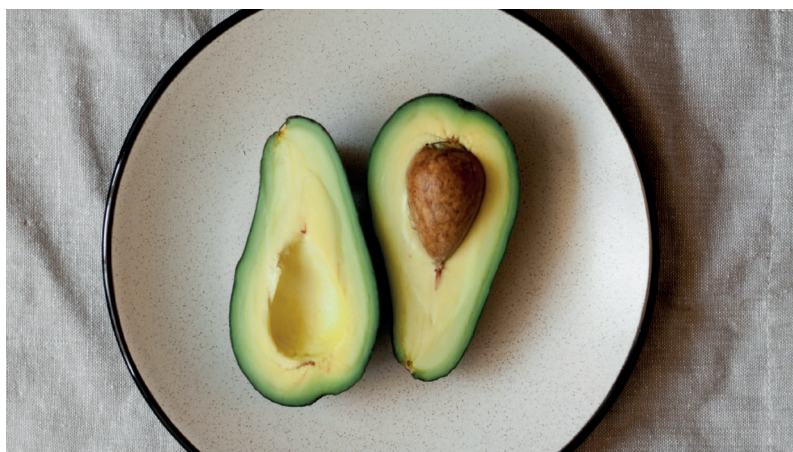
V roce 2019 získalo občanství některé ze zemí EU 706 tisíc osob. Nejvíce jich pocházelo z Maroka (67 tis.) a z Albánie (42 tis.). Třetí příčku pak s ohledem na vystoupení Británie z EU obsadili obyvatelé ostrovního království (30 tis.).

Avokádo v Nizozemsku neroste, přesto se odtud ve velkém vyváží

Nizozemsko je druhým největším dovozcem avokáda na světě po USA a největším neprodukcujícím vývozcem. V loňském roce vykázalo u dovozu této plodiny meziroční nárůst téměř o pětinu.

EVA HENZLEROVÁ
odbor komunikace

Nizozemský dovoz avokáda se zvýšil z 15 mil. kg v roce 2000 na 349 mil. kg v roce 2019, aby následně v roce 2020 vzrostl meziročně o dalších 19 % na 415 mil. kg. Počínaje rokem 2012 dovezlo Nizozemsko vždy více avokáda než všechny ostatní země EU dohromady. V roce 2000 na něj připadal 15 % podíl, v současné době už je to 63 % unijního dovozu.

HLAVNÍM DODAVATELEM JE PERU

V roce 2020 bylo největším dodavatelem avokáda do Nizozemska Peru s podílem 33 % na celkové hmotnosti dovozu. Tak tomu bylo i v roce 2019 (podíl 27 %), avšak v roce 2010 byla vedoucím dodavatelem Jihoafrická republika, následovaná Peru a Chile. Pozice Chile v roce 2020 poklesla, ale i tak si tato země udržela místo druhého největšího dodavatele. Trvale rostoucí podíl na dodávkách vykazovaly další dvě země: Kolumbie a Keňa. Mezi lety 2010 až 2020 se podíl Keni zvýšil ze 3 % na 7 %, v případě Kolumbie pak dokonce z nuly na 12 %. Mexiko, které je největším producentem avokáda na světě a také největším světovým vývozcem této plodiny, se zaměřuje hlavně na Spojené státy. Jeho podíl na vývozu do Nizozemska se však za poslední desetiletí zvýšil ze 2 % v roce 2010 na 9 % v roce 2019, přičemž vloni mírně poklesl na 7 %.

V roce 2020 měl nizozemský dovoz avokáda (včetně dovozu uvnitř EU) objem 415 mil. kg. To je o 19 % více než v předchozím roce (349 mil. kg). Bylo to poprvé, co hodnota dovozu avokáda

přesáhla 1 mld. eur. Hodnota vzrostla o 15 % – z 0,92 mld. eur v roce 2019 na 1,06 mld. eur v roce 2020. Jedná se o nejvyšší dovozní hodnotu mezi různými druhy ovoce, v mírném závěsu jsou banány a hrozny.

Avokáda se na nizozemské území dostávají především v lodních kontejnerech do rotterdamského přístavu a poté, co dozrají, opouštějí Nizozemsko obvykle nákladním automobilem. Převážná část reexportu je určena pro evropský trh, jen do Německa míří více než čtvrtina (26 %) a do Francie téměř pětina (19 %) vývozu.

SVĚTOVÍ REKORDMANI VE SPOTŘEBĚ AVOKÁDA

Asi není žádným překvapením, že největší roční spotřebu avokád na obyvatele vykazuje Mexiko: zhruba 7 kg. Jedná se o spotřebu v širokém smyslu, tedy nikoli výhradně o konzumaci coby potraviny, přesto více než polovina z oněch 7 kg se využije na oblíbené guacamole (avokádová pasta aztéckého původu). Mezi další relativně velké spotřebitele avokáda patří USA (3,5 kg na obyvatele) a Kanada (2,5 kg na obyvatele). EU je výrazně pod těmito úrovněmi s 1,2 kg na obyvatele. Nizozemsko je jednou ze zemí EU, kde se avokádo těší velké oblibě, když v loňském roce připadala na obyvatele spotřeba 2,2 kg.

 bit.ly/3cD1U4R

Německé domácnosti spotřebovaly méně, ale ne všeho

Výdaje domácností se v roce 2020 meziročně snížily o 4,6 % v běžných cenách, resp. o 5,0 % v cenách předchozího roku. Jednalo se o největší meziroční pokles od roku 1970. Tento vývoj se lišil od trendu pozorovaného během finanční a hospodářské krize v letech 2008–2009, kdy byla soukromá spotřeba ovlivněna méně, a měla proto stabilizační účinek na německou národní ekonomiku.

K poklesu výdajů domácností však v roce 2020 nedošlo u všech komodit. Nepochybně v souvislosti s nárůstem počtu osob, které pracovaly z domova, a také v důsledku uzávěry restaurací, narostly výdaje domácností za potraviny a nápoje meziročně o 6,3 %. Výdaje spotřebitelů na hotelové a restaurační služby klesly o 33,2 %.

Spotřebitelské výdaje na dopravu se v loňském roce snížily o 11,7 %. Lze však pozorovat dva různé trendy. Zatímco výdaje na dopravní služby v oblasti letecké, železniční a autobusové dopravy v průběhu roku klesaly (v 1. pololetí o 28,6 %, ve 2. pololetí pak o 38,6 %), poptávka po motorových vozidlech po poklesu o 20,0 % v 1. pololetí následně ve 2. pololetí vzrostla o 9,9 %. Jedním z důvodů zvýšeného zájmu o nákupy automobilů bylo pravděpodobně snížení sazby DPH v tomto segmentu v rámci stimulačního balíčku federální vlády.

 bit.ly/3f6UDNE

Spíme více doma

Počet nocí strávených v turistických ubytovacích zařízeních dosáhl loni v zemích EU jen 1,4 mld., což je o 52 % méně než v roce 2019.

Tyto předběžné odhady, které zahrnují noci strávené v hromadných ubytovacích zařízeních při cestách za prací nebo za zábavou, pocházejí z Eurostatem nedávno publikovaných údajů o cestovním ruchu. K poklesu počtu přenocování došlo ve všech členských zemích EU. Největší propady mezi roky 2019 a 2020 byly zaznamenány na Kypru, v Řecku a na Maltě, kde se počet evidovaných přenocování snížil o více než 70 %. Na druhém konci stupnice vykázaly Nizozemsko a Dánsko poklesy o méně než 35 %. Počet nocí strávených zahraničními návštěvníky poklesl na Kypru o 68 % a v Rumunsku dokonce o 80 %.

Více nocí ve vlastní zemi strávili ve srovnání s rokem 2019 obyvatelé Slovinska (+33 %), následovaní Maltany a Kyprany (obě země +15 %). Naopak Španělsko, Řecko a Rumunsko zaznamenaly u domácí klientely poklesy o více než 40 %.

 bit.ly/3r5yKAB

Zelenině na slovinských tržištích vládne hlávkový salát

V roce 2020 byla hodnota zeleniny prodávané soukromými producenty na trzích s potravinami téměř o 4 % vyšší než v roce 2019.

Nejčastěji nabízenými výpěstky slovinských farmářů byly salátové plodiny, převážně pak hlávkový salát. V roce 2020 byla na farmářském trhu průměrná cena

za kilogram salátu z vlastní produkce 2,89 eura, což je méně než v roce 2019. Pokud jde o ostatní druhy zeleniny, prodávaly se na venkovních trzích především cibule, bílé zelí a rajčata. Množství prodaného bílého zelí a rajčat bylo o něco vyšší, u cibule byl zaznamenán meziroční pokles. Průměrná cena za kilogram bílého zelí byla 1,88 eura, cibule 2,27 eura a rajčat 3,03 eura. Hodnota vloni prodaných brambor z vlastní produkce byla ve srovnání s rokem 2019 téměř o 16 % nižší. Na poklesu se podílelo jak menší množství prodaných brambor, tak i nižší průměrná cena za kilogram, která se ale stále držela nad hranicí 1 eura (1,06 eura).

 bit.ly/3cSPUfT

Cestovní ruch ve víru koronaviru

Cestovní ruch před pandemií koronaviru přinesl české ekonomice více než 300 miliard korun. Zároveň tvořil 2,9 % hrubého domácího produktu a zaměstnával 240 tisíc osob. Restart odvětví nyní závisí na úspěšném zvládnutí epidemie a získání ztracené důvěry v bezpečné cestování.

**ZDENĚK
LEJSEK**

oddělení statistiky
cestovního ruchu

Covid-19 změnil cestovatelskou mapu světa. Četná restriktivní opatření snížila počet mezinárodních příjezdů o tři čtvrtiny a pokles příjmů dosáhl celosvětově 1,3 bilionu dolarů. Citelné ztráty čekají ekonomiku cestovního ruchu také v České republice. Pro srovnání: ekonomická recese v letech 2008–2010 snížila zisky plynoucí z výdajů návštěvníků až o šestinou. V českých hotelech a penzionech se tehdy ubytovalo o desetinu méně hostů, kteří zároveň zkracovali délku pobytu. Výrazně také ubylo jednodenních výletů za účelem turistiky a trávení volného času, ale i služebních cest.

ZLATÝ VĚK CESTOVNÍHO RUCHU

V roce 2019 celkový objem výdajů za cestovní ruch u nás dosáhl 308 mld. Kč, meziročně o 3,5 % více. Jedná se o souhrnný ukazatel poptávky všech návštěvníků, kteří trávili svou dovolenou v Česku. Výše útrat zároveň dosáhla nejvyšší hodnoty od začátku sledování v roce 2003.

Příjezdový cestovní ruch tvořený zahraničními návštěvníky činil více než 57 %, tj. 176,9 mld. Kč. Zbývajících 43 % finančních prostředků (131,4 mld. Kč) generovali tuzemští návštěvníci prostřednictvím domácího cestovního ruchu.

Míra poptávky se odráží ve významu cestovního ruchu pro českou ekonomiku. Hrubá přidaná hodnota

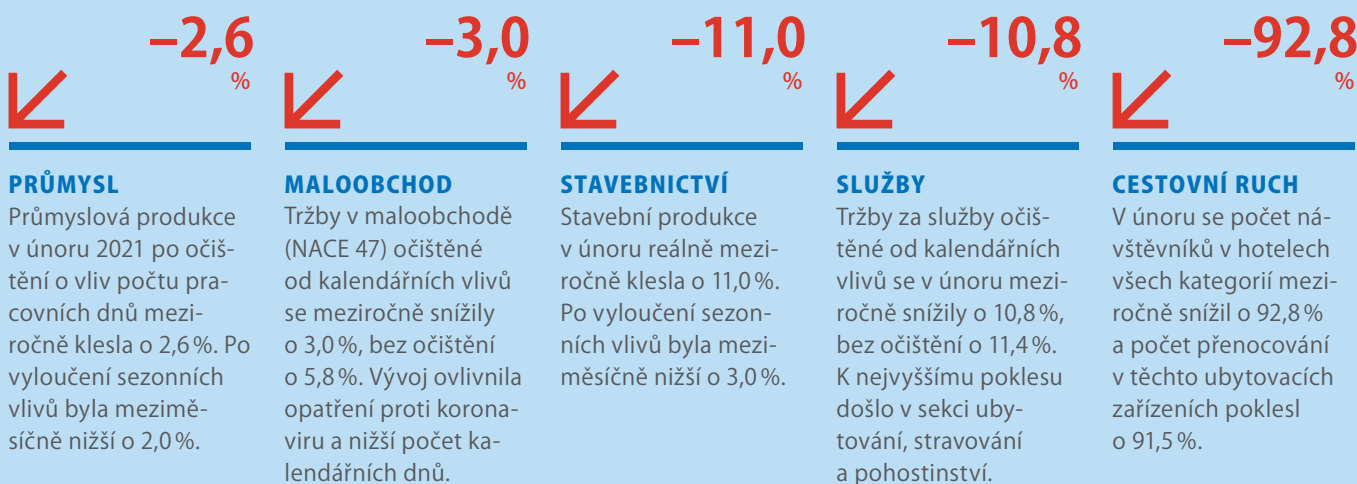
v tomto sektoru činila v roce 2019 celkem 143 mld. Kč, přičemž tři čtvrtiny z toho připadly na odvětví vysoce charakteristická pro cestovní ruch (gastronomie, ubytování, doprava či cestovní kanceláře). Pozitivně lze hodnotit také vliv na platební bilanci státu, rozvoj malého a středního podnikání, podporu investičních aktivit nebo příliv financí do rozpočtů měst a obcí.

SEBERE VIRUS LIDEM PRÁCI?

Před krizí zaměstnával cestovní ruch v Česku téměř 240 tisíc osob. Zaměstnanci tvořili 83 % a podnikající sebezaměstnané osoby zbylých 17 %. Počet lidí pracujících v turistice se přitom od roku 2014 kontinuálně zvyšoval a podíl na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství tvořil 4,4 % (v případě zaměstnanců 4,3 % a u sebezaměstnaných osob 5,4 %). Bylo to více než v zemědělství, lesnictví a rybářství, ale naopak méně než v sektoru vzdělávání či zdravotní a sociální péče. Ve stravovacích a pohostinských zařízeních našlo díky cestovnímu ruchu uplatnění téměř 70 tisíc osob, v ubytovacích službách 42 tisíc. S cestováním bylo úzce svázáno také na 30 tisíc pozic v činnostech souvisejících s poskytováním služeb osobní dopravy.

Rok 2020 dramaticky otřásl pracovním trhem, což pro řadu lidí znamenalo ztrátu zaměstnání v důsledku snížené poptávky a nižšího počtu návštěvníků. Řada

ÚNOR 2021

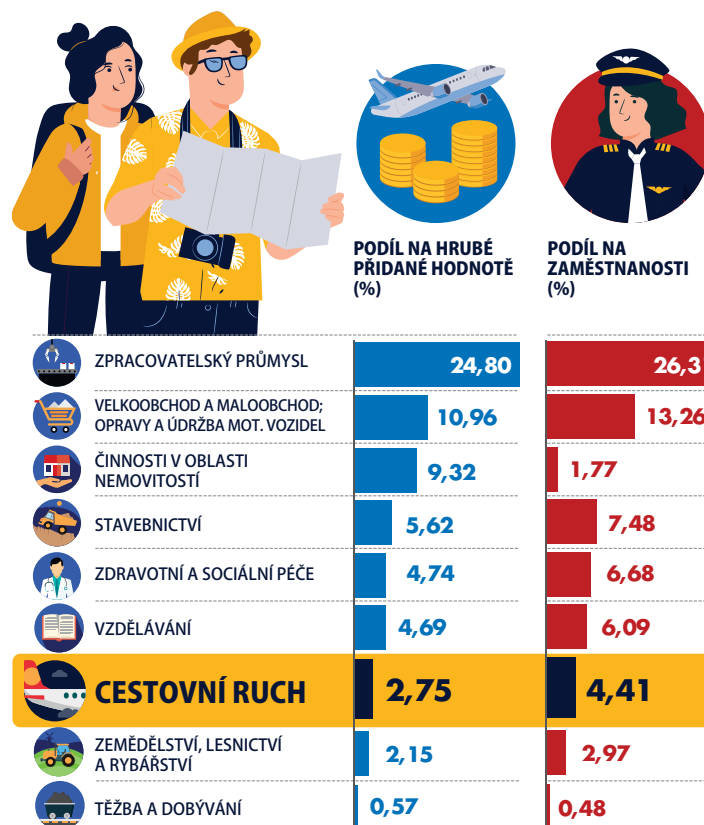
pozic zároveň visí nad propastí dalšího propouštění, nepodaří-li se rychle vrátit turisty do českých restaurací či hotelových pokojů. Ohroženy jsou rovněž tisíce pracovních míst v cestovních kancelářích a agenturách, průvodcovských či kulturních službách nebo sportovních činnostech. Nedostatek turistů se odráží i v navazujících odvětvích, například výrobě map, suvenýrů nebo upomínkových předmětů, v maloobchodě nebo činnostech v oblasti nemovitostí. Vlivem multiplikačních efektů je podle odhadů Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) celosvětově ohroženo 100 až 120 milionů pracovních míst, pokud nedojde ke zlepšení situace.

VÍRA V DOMÁCÍ TURISTIKU

Nadějí by v nadcházející sezoně mělo být oživení a zotavení domácího cestovního ruchu, jako tomu bylo v loňském létě. Čeští turisté tuzemsko vzali útokem, logicky i díky omezenějším možnostem trávení své dovolené v zahraničí. Hromadná ubytovací zařízení zaznamenala v červenci a srpnu meziročně o pětinu více domácích hostů, počet přenocování rezidentů během letních prázdnin oproti roku 2019 vzrostl o 18,6 %. Rekordní návštěvnost hlásila i řada památek, zoologických zahrad, aquaparků a dalších turistických cílů. V podobné zotavení sektoru alespoň pomocí domácí poptávky doufá většina turistických destinací v Evropě i mimo ni.

V každém případě se to neobjede bez určitých změn v chování návštěvníků, kteří budou mnohem citlivěji vnímat především zdravotní rizika. Ve hře je implementace důkladnějších bezpečnostních opatření – povinné testování před každou cestou, zavádění zdravotních či očkovacích pasů pro turisty, digitální trasování apod. Některá z těchto opatření by se mohla stát součástí cestování už v nadcházející turistické sezoně.

CESTOVNÍ RUCH VS. JINÁ ODVĚTVÍ | 2019

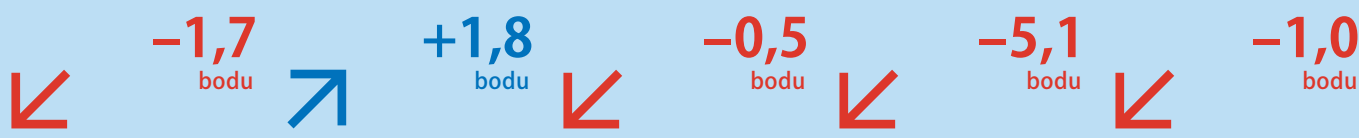

ZDROJ: ČSÚ, 2021

BŘEZEN 2021

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů i spotřebitelů se v březnu meziměsíčně snížila a i v meziročním srovnání je výrazně nižší.

PRŮMYSL

V odvětví průmyslu se důvěra v březnu snížila. Indikátor důvěry poklesl **na hodnotu 95,4**. Oproti březnu 2020 je ale důvěra v průmyslu vyšší.

STAVEBNICTVÍ

V odvětví stavebnictví se důvěra podnikatelů zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl **na hodnotu 116,4**. V meziročním srovnání je důvěra ve stavebnictví ale stále nižší.

OBCHOD

V obchodu se důvěra podnikatelů meziměsíčně mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl **na hodnotu 86,9**. Meziročně je důvěra v obchodu také nižší.

SLUŽBY

Důvěra podnikatelů ve službách meziměsíčně poklesla. Indikátor důvěry se snížil **na hodnotu 76,8**. Proti loňskému březnu je důvěra ve službách stále výrazně nižší.

SPOTŘEBITELÉ

V březnu se důvěra spotřebitelů snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,0 bodu **na hodnotu 84,0**. V meziročním srovnání je důvěra spotřebitelů stále podstatně nižší.

Propad investic v ČR je hlubší než ve zbytku EU

Krise postihla investiční aktivitu ve většině zemí EU. Oživení se Česku zatím vyhýbá.

**KAROLÍNA
ZÁBAJKOVÁ**
analytička ČSÚ

Investiční aktivita je složkou hrubého domácího produktu, která nejcitlivěji reaguje na výkyvy hospodářského cyklu. Ačkoli v posledních letech do dynamiky investic promlouval i cyklus evropských dotací, nejistota ekonomických aktérů v čase krize je stále hlavním hybatelem jejich kapitálových výdajů. To potvrzuje i aktuální ekonomický pokles, který EU zažívá.

Dynamika investic v EU zpomalila již v 1. čtvrtletí 2020, kdy meziroční přírůstek výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu činil jen 0,7 %, ale hlavní propad nastal ve 2. čtvrtletí – meziročně o 18,6 %. Ve 3. čtvrtletí došlo ke zlepšení situace a pokles se zmírnil na –4,4 %. Ve 4. čtvrtletí zaostávaly výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu

meziročně o 7,9 %. Prohloubení meziročního propadu ale způsobila zejména vysoká srovnávací základna závěru roku 2019, protože ve srovnání s 3. čtvrtletím investice v EU narostly o 1,3 %.

Podle věcného členění investic v EU se ve 4. čtvrtletí meziročně nejvíce snížily výdaje na produkty duševního vlastnictví, např. softwarové licence (–20 %) a investice do dopravních prostředků a zařízení (–16 %). K mírnějšímu poklesu došlo u investic do obydlí (–2,7 %) a do ostatních budov a staveb (–1,7 %).

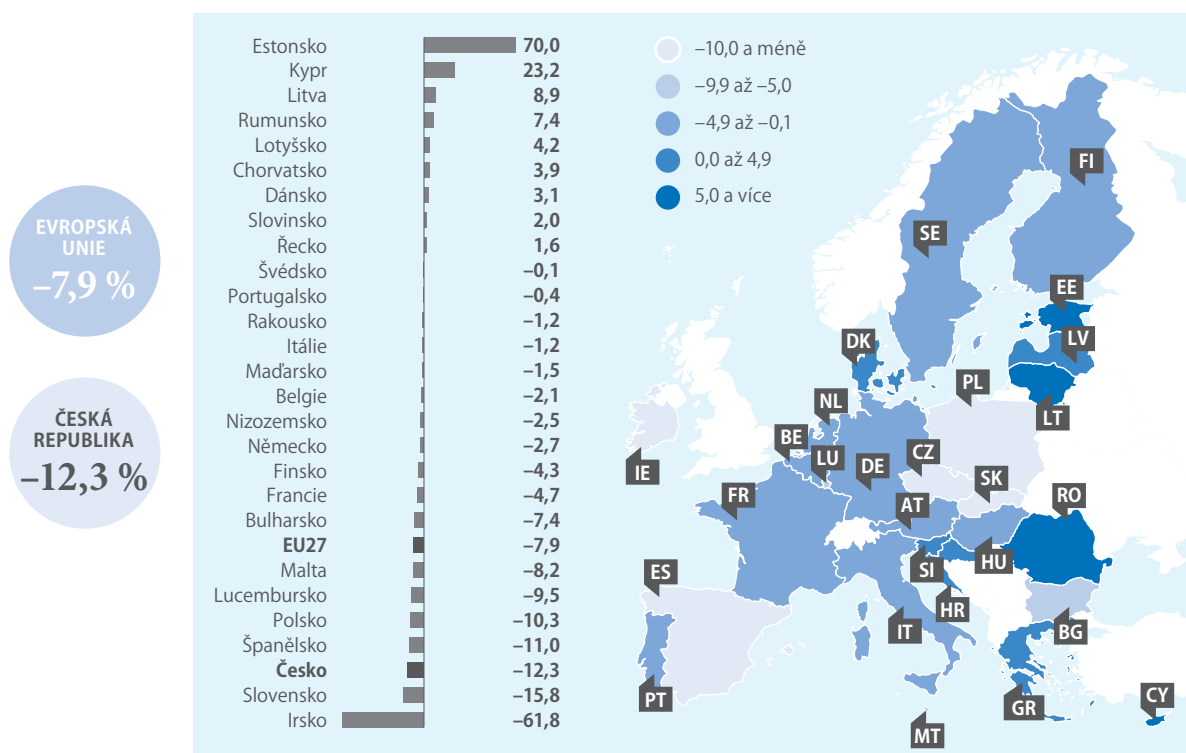
ČESKO PROTI TRENDU

Ve většině zemí EU výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu ve 4. čtvrtletí 2020 zaostávaly za úrovní předchozího roku.

Největší propad byl zaznamenán v Irsku (–61,8 %), na Slovensku (–15,8 %) a v Česku (–12,3 %). Meziroční propad investiční aktivity v ČR se během druhé poloviny roku prohluboval. Zatímco v krizovém 2. čtvrtletí došlo k mírnému mezičtvrtletnímu nárůstu (0,7 %), ve 3. i 4. kvartálu se v české ekonomice investice navzdory celoevropskému trendu snižovaly (o 4,2 % a 0,3 %).

O více než desetinu zaostávala investiční aktivita při meziročním srovnání 4. čtvrtletí také ve Španělsku (–11,0 %) a v Polsku (–10,3 %). Naopak 70 % meziroční nárůst investic byl zaznamenán v Estonsku, o 23,2 % se navýšily kapitálové výdaje na Kypru a přírůstek 8,9 % vykázala Litva.

VÝDAJE NA TVORBU HRUBÉHO FIXNÍHO KAPITÁLU (4. čtvrtletí 2020, meziroční změna v %)

Zdroj: Eurostat

Budeme čelit výzvám, které s sebou přinesla pandemie

Pro odvětví, která sleduje oddělení statistiky cestovního ruchu a životního prostředí vedené Pavlem Vančurou, přinesl loňský rok bezprecedentní změny.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Jaké informace o cestovním ruchu ČSÚ sleduje, jaké zdroje dat využívá a jaké výstupy z nich zpracovává?

Statistika cestovního ruchu je dle mého názoru v ČR potažmo v ČSÚ dobře etablovaná, schopná poskytovat jak ucelené informace o tomto odvětví, tak i detailní data o jednotlivých jeho složkách. Jsou sice oblasti, které by bylo třeba datově pokrýt lépe, jako například příjezdový cestovní ruch, který se neodehrává v hromadných ubytovacích zařízeních. Za vydatné podpory partnerských institucí se i zde střídavě daří sbírat kvalitní údaje.

V ČSÚ máme tři oblasti, kterým se dlouhodobě věnujeme. Jsou jimi statistika v hromadných ubytovacích zařízeních, výběrové šetření cestovního ruchu v domácnostech pokrývající domácí a výjezdový cestovní ruch a v neposlední řadě satelitní účet cestovního ruchu, jenž poměřuje finanční výkon cestovního ruchu v národním hospodářství. Výstupy samozřejmě poskytujeme ze všech tří oblastí v různé míře detailu jak časovém, územním i věcném.

Sledujete také informace o tom, do jakých zemí cestují tuzemští turisté mimo Českou republiku a kolik tam utrácí peněz?

Ano, sledujeme. Tyto informace poskytuje již zmíněné šetření v domácnostech, jehož nedílnou součástí je i zjišťování nákladů na uskutečněné cesty. V roce 2019, tedy ještě v předkovidovém čase, byly nejoblíbenějšími destinacemi pro kratší cesty s jedním až třemi přenocováními sousední státy a pro delší cesty (čtyři a více přenocování) Chorvatsko, dále Slovensko, Itálie, Rakousko a Řecko.

A víme, kolik Češi na cestách v zahraničí utrácí? Kolik peněz tak vyvezou za hranice?

Ptáte-li se na celkové výdaje, které skončí za hranicemi našeho státu v souvislosti s cestovním ruchem, tak odpověď najdeme v Satelitním účtu cestovního ruchu, který ČSÚ sestavuje již od roku 2003. Jen data budou za rok 2019, tedy před kovidovým obdobím, a tedy nevystihnou současnou situaci, v níž se cestovní ruch zmítá. Zveřejňovat data z tučných let v časech, kdy podnikatelé řeší existenční problémy, není úplně taktní, nicméně srovnání s rokem 2020 (až budou výsledky zveřejněny) právě ukáže i na finančních datech, jak moc byl cestovní ruch zasažen. Naštěstí se poptávka přesunula směrem od výjezdového cestovního ruchu k tomu domácímu, což je pro ekonomiku ČR prospěšné, neboť peníze zůstávají českým podnikatelům a nevyváží se do zahraničí. Ale výpadek zahraničních návštěvníků to zdaleka vyrovnat nemůže.

A nyní již zmiňované výdaje, respektive spotřeba. Za rok 2019 vyvezli občané České republiky do zahraničí téměř 84,5 miliardy korun. Z této celkové sumy připadlo na jednodenní návštěvníky pouhých 5 procent a zbylých 95 procent utratili turisté, tedy návštěvníci, kteří v zahraničí přenocovali.

Pro širší kontext uvedu i výdaje z domácího cestovního ruchu, které byly ve výši 131,4 miliardy korun, a výdaje za příjezdový cestovní ruch, které činily 176,9 miliardy korun.

Jak se zjišťují výdaje za cestovní ruch? Jaké konkrétní typy výdajů jsou v nich zahrnuty?

V našem případě přímým dotazováním u respondentů. Zjišťují se výdaje členěné podle základních produktů, které jsou pro cestovní ruch typické, což jsou doprava, ubytování, stravování, zájezdy, nákupy zboží a ostatní. Do velké podrobnosti ve struktuře výdajů není možné zacházet, aby byli respondenti ochotni a schopni na otázky odpovídat.

Ze zahraničí známe i pokusy využívat data z kreditních karet, která sice nepokrývají všechny výdaje, ale ve struktuře výdajů a v geografické lokalizaci dané transakce lze jít do velkého detailu. Samozřejmě vše při striktní ochraně individuálních údajů.

Můžete popsat hlavní trendy v turistickém ruchu, které ilustrují statistická data od roku 2000 do nástupu pandemie?

Zjednodušeně se dá říci, že cestovní ruch od roku 2000 neustále rostl s výjimkou zakolísání v letech 2008 až 2010, kdy svět prodělal větší globální finanční krizi. Ta ovšem byla v porovnání s tím, co se událo loni, neporovnatelná a její důsledky nebyly tak zásadní jako při současné pandemii. Jak dlouho se bude cestovní ruch z dopadů této krize zotavovat a jaké všechny změny to s sebou přinese, na to si budeme muset několik let počkat.

Již teď Světová organizace cestovního ruchu odhaduje, že celosvětový propad příjezdů turistů za rok 2020 může být na úrovni 74 procent a finanční ztráty v hodnotě 1,3 bilionu dolarů, což je jedenáctkrát více než v době ekonomické krize 2008 až 2010. Ohroženo může být až 120 milionů pracovních míst.

Projevilo se nějak na zjištěných výdajích za cestovní ruch zavedení EET?

Ve statistice cestovního ruchu nijak zásadně. Informace z EET pro naše šetření nevyužíváme a ani není patrné, že by se po zavedení EET změnila samotná data, jejich struktura či hodnoty.

Na jaře 2019 jste uzavřeli memorandum o spolupráci a výměně anonymních agregovaných dat s Airbnb. Jaká data o Airbnb ČSÚ získává?

Zde bohužel musím říci, že s Airbnb máme sice podepsané memorandum, ale zůstalo pouze u jednorázového poskytnutí dat za rok 2018. Žádné další údaje nám Airbnb již neposkytlo. Nicméně, v mezidobí vznikl nový projekt na úrovni celé EU. Eurostat se dohodl se čtyřmi online platformami, přes které se krátkodobé ubytování nabízí, o poskytování agregovaných dat. Data budou následně poskytnuta všem členským státům. Proto nás výpadek statistik za Airbnb nemusí až tolik mrzet.

»

Přesun poptávky od výjezdového cestovního ruchu k domácímu je pro českou ekonomiku prospěšný.

Ing. Pavel Vančura

Vystudoval Podnikohospodářskou fakultu Vysokého učení technického v Brně. Svou profesní kariéru spojil se statistikou a ČSÚ. Jeden a půl roku působil v Lucemburské kanceláři Eurostatu jako národní expert v oblasti statistiky cestovního ruchu. O statistice cestovního ruchu přednášel na řadě konferencí a workshopů a své zkušenosti předával i studentům VŠE v Praze.

Jejich data společně s údaji platform Booking.com, Expedia a TripAdvisor bychom v letošním roce měli mít k dispozici.

Do vaší kompetence byla nedávno začleněna i statistika životního prostředí. Co všechno ČSÚ v této oblasti sleduje?

Oblast statistiky životního prostředí je velmi široká. Za těch pár měsíců, kdy nahlížím kolegyním z Ústí nad Labem pod pokličku, jsem ještě nepronikl do všech šetření a hlavně účtů, které se na ČSÚ sestavují. Účtů je šest a týkají se emisí, daní, materiálových toků, výdajů na ochranu životního prostředí, environmentálního zboží a služeb a fyzických energetických toků. Šetření máme tři: roční výkaz o výdajích na ochranu životního prostředí (ŽP 1-01), roční výkaz o vodních tocích a dodávkách povrchové vody (VH 8a-01) a roční výkaz o vodovodech a kanalizacích (VH 8b-01).

To vše nám pomáhá poskytovat uživatelům širokou paletu dat. Nicméně další požadavky, zejména

pak z Evropské unie, se připravují a ČSÚ se na ně již musí začít připravovat.

Je pravda, že vlivem pandemie a redukcí cestování během ní se stav životního prostředí zlepšil?

Zde si dovoluji svůj osobní názor, který nebude opřený o jakákoli statistická data. Myslím si, že lidské zpomalení životnímu prostředí prospělo. Za posledních několik zim nepamatuji, že by u nás v Poděbradech napadlo v únoru tolik sněhu a sněh vydržel skoro týden. Osobně si to spojuji s omezením především letecké dopravy. Jestli se však jedná o zlepšení, které je delšího rázu, na to si musíme ještě počkat. Vlastně ne čekat, ale aktivně se zlepšování životního prostředí a ochraně přírody i nadále věnovat.

Jak je na tom Česká republika s kvalitou životního prostředí ve srovnání s okolními státy?

Ve srovnání se sousedními státy si Česko nevede vůbec špatně. Podíl národních výdajů institucionálního sektoru na ochranu životního prostředí vůči HDP je u nás na úrovni okolo 2,6 procenta. Více prostředků – 3,2 procenta – dává Rakousko, zbylé tři sousední státy vydávají v porovnání s jejich výší HDP méně. Německo 2,2 procenta, Slovensko a Polsko shodně 1,9 procenta. Jedná se o údaje za rok 2017, tedy ne moc aktuální.

V rámci Evropy patříme k lepšímu průměru. Více finančních prostředků na ochranu životního prostředí v poměru k HDP vynakládá například Belgie, ale většina států dává méně. Průměr za celou Evropskou unii se pohybuje okolo dvou procent.

Kdy budeme mít k dispozici kompletní statistická data o životním prostředí za rok 2020?

Termíny jsou odvislé od konkrétní oblasti, šetření či účtu. Některé zdroje mají termíny bližší, například informace o vodovodech, kanalizacích a vodních tocích budou letos v květnu. Na jiné informace, především ty z environmentálních účtů, jako například na modul pro účty materiálových toků, si uživatelé musejí počkat třeba i dva roky.

Jaké nejdůležitější úkoly čekají vaše oddělení pro letošní rok?

Stejně jako všichni ostatní budeme čelit výzvám, které s sebou přinesla pandemie. Naštěstí statistika neřeší existenční záležitosti jako někteří z našich respondentů. Ale naši práci koronavirus ovlivnil. Situace se výrazně změnila zejména pro tazatele, kteří provádějí šetření v domácnostech či jinde v terénu. I přes značné komplikace dokážou získávat kvalitní informace, za což se jim velmi obdivuji.

Žádné další velké změny nechystáme. Diskutujeme o drobných doplněních ve výkazech pro hromadná ubytovací zařízení a v oblasti životního prostředí velmi pozorně sledujeme, jakým směrem se bude ubírat aktualizace a doplnění legislativy Evropské unie, což bude mít přímé důsledky na naši činnost.

Minisčítání – zpestření výuky i zdroj zajímavých dat

Třetí část výsledků šetření mezi žáky základních škol a víceletých gymnázií ve věku 9 až 15 let.

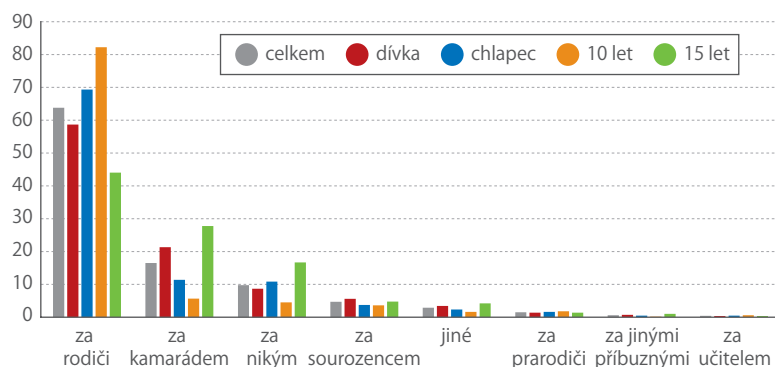

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

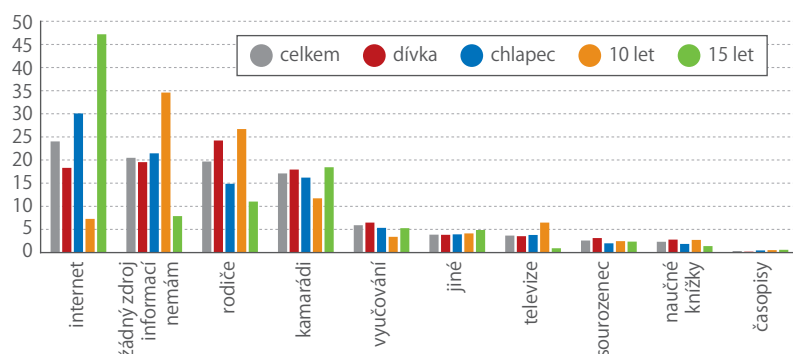
Pokračujeme v publikaci výsledků zábavně-vzdělávací akce Českého statistického úřadu pro děti nazvané Minisčítání. I když data získaná z tohoto šetření nejsou reprezentativní za všechny školy v České republice, výsledky poskytují velmi zajímavý vhled do myšlení a chování významné části dětské populace.

Celkem se Minisčítání v roce 2020 zúčastnilo 1 593 tříd z 298 škol a dotazníky vyplnilo 18 833 respondentů.

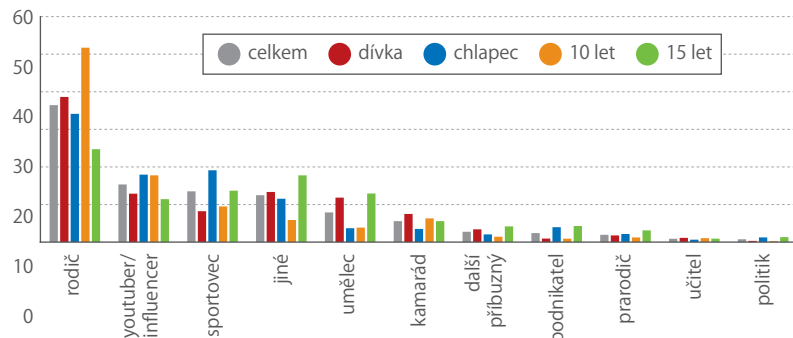
ZA KÝM JDEŠ, POKUD MÁŠ PROBLÉM? (%)

KDO NEBO CO JE PRO TEBE HLAVNÍM ZDROJEM INFORMACÍ O SEXU? (%)

KDO JE TVŮJ VZOR? (%)

Zdroj: ČSÚ

DĚTI NEJVÍC DŮVĚŘUJÍ RODIČŮM

Jako odpověď na otázku „Za kým jdeš, pokud máš problém?“ uvedly téměř dvě třetiny žáků, že se s problémy svěřují rodičům. Zajímavé je, že tak činí častěji chlapci než děvčata, která více než chlapci vyhledávají pomoc u kamarádek. Ochota svěřovat se rodičům znatelně klesá rovněž s věkem: starší děti se více svěřují kamarádům, ale také si častěji nechávají starosti jen pro sebe. Zatímco desetiletých se rodičům svěřuje více než 80 %, ve věku 15 let už to není ani polovina dětí. Žádnou důvěryhodnou osobu, kterou by vyhledávaly v případě problémů, nemají 4 % desetiletých, ale už 17 % patnáctiletých. Možná překvapivé je zjištění, že jen mizivé procento žáků se v případě problémů obrátí na učitele.

INFORMACE O SEXU HLEDÁJÍ DĚTI NA INTERNETU

Hlavním zdrojem informací o sexu je pro děti internet (24 %), který má převahu zejména u starších dětí a u chlapců. Pětina ze všech respondentů (21 %) uvedla, že nemá žádný zdroj informací o sexu, a ve skupině desetiletých tuto možnost zvolila dokonce více než třetina dětí (35 %). Rodiče jsou celkově jako zdroj informací pro školní děti až na třetím místě: nejčastěji je uvádějí pouze dívky a v případě desetiletých jsou druhí v pořadí za žádným zdrojem informací. S přibývajícím věkem dětí role rodičů výrazně klesá.

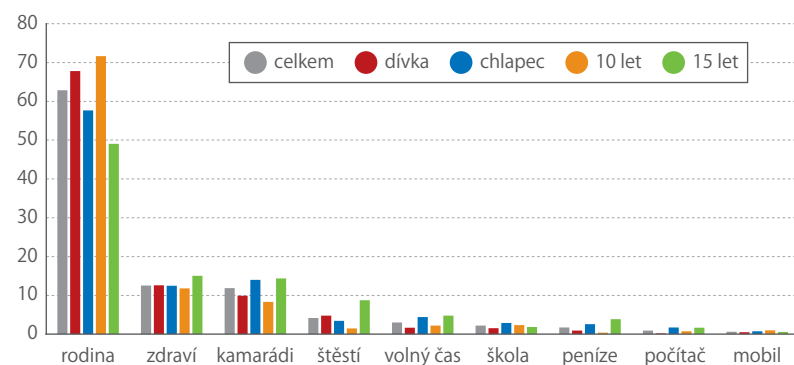
Z vyučování získává informace o sexu jen 6 % dětí, význam školy je tedy v této oblasti velmi slabý. Téměř zanedbatelný je vliv naučných knih a časopisů, z nichž čerpaly své znalosti mnohé generace před rozšířením internetu. Zajímavé je, že ani sourozenci se v pomoci při odkrývání sexuálních tajemství příliš neuplatňují.

RODIČOVSKÝ IDEÁL S VĚKEM ZTRÁCÍ NA PŘÍTAŽLIVOSTI

Rodiče má jako vzor více než třetina žáků, častěji jsou to dívky než chlapci a také mladší děti. Zatímco pro desetileté je rodič vzorem v 52 % případů, pro patnáctileté už jen ve 25 %. Obliba youtuberů a sportovců nedosahuje proti rodičům ani poloviční hodnoty, a zatímco youtuberi jako vzor s věkem ubývají, sportovci nabývají na hodnotě. S rostoucím věkem se zvyšuje rovněž obliba umělců. To je jistě pozitivní.

Poměrně velká část dětí, zvláště těch starších, zvolila možnost odpovědi „jiný“, přičemž většina z takto odpovídajících uvedla, že žádný vzor nemá. Politika jako vzor vybrala jen o málo více než procento chlapců, a z nich zejména ti starší. Dívky a mladší děti politika jako vzor téměř neuváděly.

CO JE PRO TEBE NEJDŮLEŽITĚJŠÍ? (%)

Zdroj: ČSÚ

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE RODINA

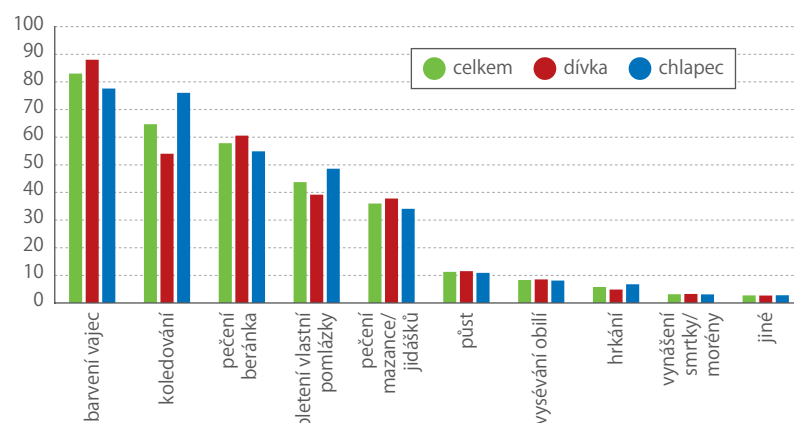
Jako nejdůležitější u dětí jednoznačně vítězí rodina, kterou zvolilo 63 % dětí. Větší význam jí přiřkládají podle očekávání dívky a mladší žáci. Ve věku 10 let uvedlo rodinu jako nejdůležitější 72 % dětí, zatímco mezi patnáctiletými respondenty tuto možnost zvolila méně než polovina (49 %). Zdraví a kamarády považuje za nejdůležitější zhruba pětikrát méně žáků než rodinu. S rostoucím věkem důraz na zdraví a kamarády roste, ale jen velmi mírně. Naproti tomu se s věkem výrazně zvyšuje význam štěstí. Zatímco z desetiletých ho vybralo něco málo přes jedno procento, patnáctiletí tuto možnost volili téměř v deseti procentech případů. Podobně, ale pomalejším tempem se zvyšuje i význam kamarádů (z 8 % na 14 %). Povzbudivě lze vnímat údaj, že počítač nebo mobil vybralo jako nejdůležitější jen méně než procento dětí a také peníze nebyly zmiňovány nijak často.

VELIKONOČNÍ ZVYKY

Z velikonočních zvyků jednoznačně vede barvení vajec (83 %) následované koledováním (65 %). V rodinách více než poloviny dětí (58 %) se také na Velikonocce peče beránek, pletení vlastní pomlázky se však účastní jen o málo více než dvě pětiny dětí (44 %).

U velikonočních zvyků se projevují výrazné rozdíly mezi chlapci a děvčaty, kdy děvčata častěji barví vejce (88 %), pečou beránka (61 %) nebo mazance, zatímco chlapci častěji koledují (65 %).

JAKÉ VELIKONOČNÍ ZVYKY V RODINĚ DODRŽUJETE? (%)

Zdroj: ČSÚ

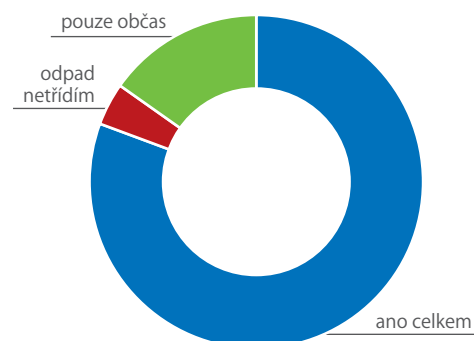
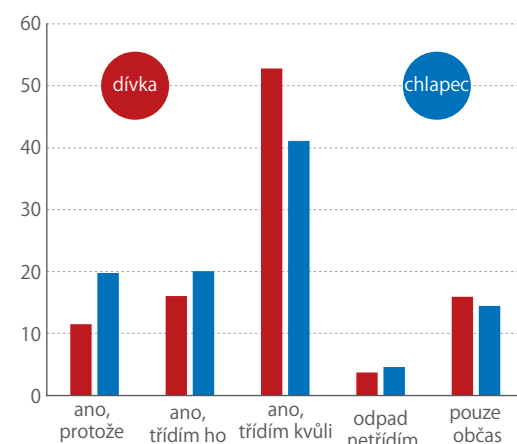
zatímco chlapci více chodí koledovat (76 %) a pletou pomlázku (49 %).

Regionálně se velikonoční zvyky dodržují nejvíce v Kraji Vysočina a v Jihočeském kraji, nadprůměrné zastoupení mají i v Královéhradeckém kraji. Mezi kraji s nejslabším dodržováním velikonočních zvyků vyniká (možná překvapivě) Moravskoslezský kraj, kde byly nejméně ze všech krajů zastoupeny barvení vajec s pletením pomlázky a koledování bylo druhé nejnížší. Poměrně slabé výsledky vykazují také kraje Olomoucký a Zlínský, ve Zlínském kraji je ovšem nejvíce ze všech zastoupen půst. Karlovarský kraj se umístil na spodních příčkách žebříčku ve zvycích jako vynášení smrtky, vysévání obilí nebo hrkání, které obecně patří mezi méně rozšířené.

DÍVKY TŘÍDÍ ODPAD VÍCE Z VLASTNÍ VŮLE

Odpady třídí shodně 81 % chlapců i dívek, obě skupiny k tomu však vedou trochu jiné důvody. Více než polovina dívek třídí odpad kvůli přírodě, 16 % třídí rádo a jen 12 %, protože musí. Chlapců třídí, protože musí, přesně pětina, stejné množství chlapců ale třídí rádo a dvě pětiny pak třídí kvůli přírodě. Pouze občas třídí odpad 16 % dívek a 14 % chlapců a vůbec netřídí 4 % dívek a 5 % chlapců.

TŘÍDÍŠ ODPAD? (%)

Další výsledky z Miniscítání 2020 jsme již zveřejnili v lednovém a únorovém vydání Statistiky & My. Podrobné informace o akci a detailní výsledky najdete na www.miniscitani.cz.

3D tisk a robotika – technologie s velkým potenciálem

Průmyslové roboty zapojuje v České republice do automatizovaných výrobních činností více než 60 % firem ve zpracovatelském průmyslu. Ve firemním využití 3D tisku jsme na čtvrtém místě evropského žebříčku.

**KAMILA
BUREŠOVÁ**

oddělení statistiky
výzkumu, vývoje
a informační
společnosti

Vývoj ve 3D tisku je velmi rychlý, co bylo ještě před rokem nemožné, dnes se stává realitou. Rychlost a flexibilitu 3D tisku jsme mohli vidět v reakci na pandemii koronaviru v roce 2020, kdy firmy zabývající se aditivní výrobou, tedy vyráběním založeným na principu postupného přidávání vrstev materiálu, rychle reagovaly na nově vzniklé potřeby a začaly produkovat ochranné pomůcky jako masky nebo štíty. 3D tisk je fenoménem posledních let a naše republika je v něm výrazně vidět. Například český výrobce – firma Prusa Research – navrhuje a staví celosvětově úspěšné 3D tiskárny. Na špičce je Česká republika také ve výrobě tiskových strun, tedy materiálu, ze kterého se trojrozměrné produkty vytvářejí.

3D tisk pomáhá výrazně zrychlovat, zlevňovat a usnadňovat například výrobu prototypů, kusových výrobků na míru či malosériovou výrobu. Je využíván napříč obory a odvětvími. Tisknout se dá z termoplastů, z kovů, z materiálů s příměsí dřeva nebo skla, dále také z papíru. Vyrábějí se tak např. prototypy a funkční díly pro strojírenství, formy pro lisování plastů, nejrůznější díly pro technologicky nejvyspělejší odvětví – automobilový, letecký nebo

kosmický průmysl. Aditivní výroba ale rovněž slouží jako praktický pomocník architektů, vědců či lékařů.

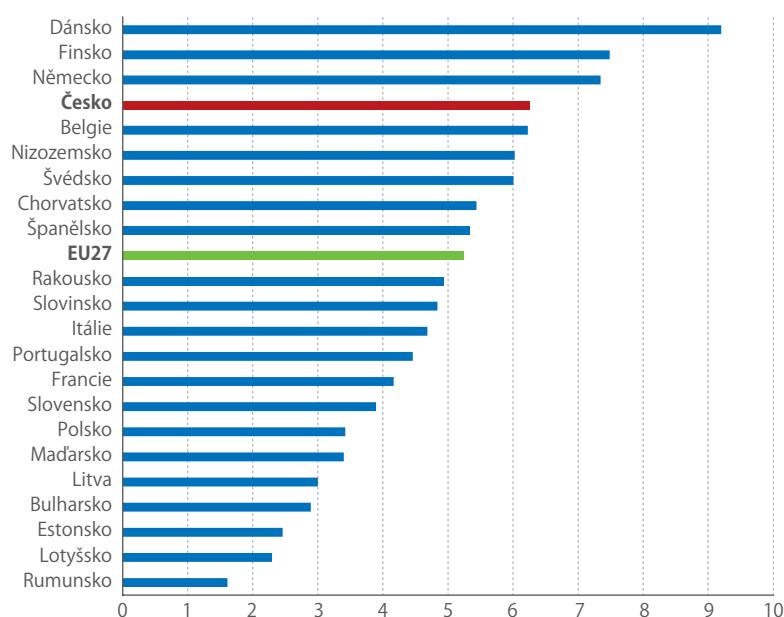
V roce 2019 využívalo 3D tisk 6 % firem s 10 a více zaměstnanci v ČR. Ve využití této technologie dominují především velké subjekty s více než 250 zaměstnanci. Data ČSÚ potvrzují, že 3D tisk si našel cestu do průmyslové výroby. Ve zpracovatelském průmyslu jej využívá 13 % firem, tedy dvojnásobek průměru za všechny firmy. Z konkrétních odvětví se nejčastěji uplatňuje ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (34 % firem) a také v automobilovém průmyslu (28 % firem). V odvětví výzkum a vývoj s aditivními technologiemi pracuje 27 % firem.

V 3D TISKU JSME NADPRŮMĚRNÍ

České firmy jsou v mezinárodním srovnání za rok 2019 ve využívání 3D tisku na čtvrtém místě evropského žebříčku za Dánskem, Finskem a Německem. Nad průměrem EU27 jsme i v případě, že je žebříček sestaven pouze za firmy působící ve zpracovatelském průmyslu. Pokud se zaměříme na využití 3D tisku v automobilovém průmyslu (NACE 29-30), zaujímá

FIRMY VYUŽÍVAJÍCÍ 3D TISK (2019)

(% z celkového počtu firem s 10 a více zaměstnanci v dané zemi)

Zdroj: Eurostat

Česko opět nadprůměrnou čtvrtou příčku, tentokrát však za Dánskem, Slovinskem a Německem.

Z dat ČSÚ vyplývá, že firmy častěji využívají 3D tisk na vlastní nebo pronajaté tiskárně (dále uváděno zjednodušeně jako vlastní tiskárna), než aby nakupovaly 3D tisk jako službu. Vlastní 3D tiskárnou disponují nejčastěji subjekty působící v elektronickém průmyslu (výroba počítačů), v ostatním zpracovatelském průmyslu, automobilky, subjekty působící ve výzkumu a vývoji nebo firmy zabývající se výrobou elektrických zařízení. Čísla ukazují, že české podniky využívající aditivní výrobu na vlastních 3D tiskárnách jsou v evropském srovnání na druhém místě za firmami v Dánsku.

Nákup 3D tisku jako služby od jiného subjektu je českými firmami využíván méně a v evropském srovnání za rok 2019 se nacházíme pod průměrem EU27. Zajištění 3D tisku jako služby poskytnuté jiným subjektem využily nejčastěji firmy zabývající se výrobou ostatních dopravních prostředků (tedy např. lodí, kolejových vozidel, letadel). Za zmínku stojí, že 3D tisk na zakázku využila v roce 2019 více než desetina veterinárních ordinací a stejný podíl subjektů zabývajících se výzkumem a vývojem.

Předměty vyrobené na 3D tiskárně slouží nejčastěji pro vlastní potřeby firem. Produkce trojrozměrných výrobků za účelem jejich dalšího prodeje je charakteristická pro subjekty z odvětví výzkum a vývoj, pro ostatní zpracovatelský průmysl nebo pro elektronický průmysl.

ROBOTY SE NEJVÍCE UPLATŇUJÍ V AUTOMOBILKÁCH

Před sto lety mělo v Národním divadle premiéru Čapkovy drama R.U.R., ve kterém poprvé zaznělo slovo robot. Původně chtěl Karel Čapek inteligentní stroje nazvat laboři, pojmenování robot mu poradil jeho bratr Josef a tento novotvar se tak zařadil mezi několik dalších slov původem z Česka, jejichž užívání se rozšířilo do mnoha dalších jazyků (např. pistol, dolar).

Dvacet let po prvním uvedení Čapkovy hry se objevily první teleoperátory pro manipulaci s radioaktivními a jinými nebezpečnými materiály. V roce 1961 byl v USA zprovozněn první průmyslový robot UNIMATE, o sedm let později byl postaven pohyblivý robot vybavený viděním. Průmyslové roboty se postupem času staly běžným prostředkem automatizace manipulačních operací především v automobilovém průmyslu. Jsou používány pro zvýšení výrobní kvality, kapacity a produktivity. Zapojení robotů do výroby umožňuje firmám přenechat jim úkony, které vyžadují fyzicky náročnou práci nebo jsou příliš stereotypní.

Webová prezentace ČSÚ

Hledáte statistické informace?
Navštivte jednotlivá statistická témata
nebo Katalog produktů.

czso.cz/statistiky

czso.cz/statistics

czso.cz/katalog-produktu

czso.cz/catalogue-of-products

10 mil.

zobrazení stránek
za rok

.....

www.

3 mil.

návštěv
za rok

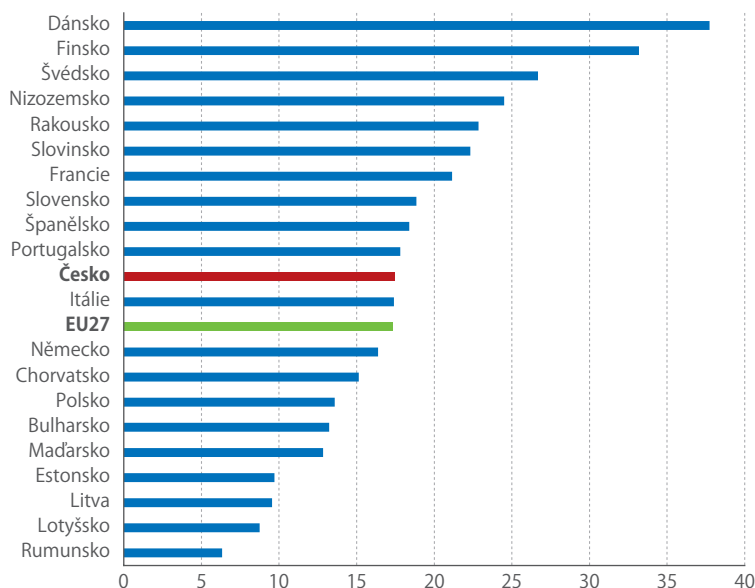
V roce 2020 využívalo v Česku průmyslové roboty celkem 6 % firem, v kategorii velkých firem s více než 250 zaměstnanci se jednalo o třetinu. Ve zpracovatelském průmyslu používá tyto roboty 18 % firem, z velkých průmyslových více než 60 %. Z hlediska odvětví se robotické manipulátory nejčastěji uplatňují v automobilovém průmyslu (55 %).

Na trhu se začínají objevovat také roboty servisní, které mohou spolupracovat s lidmi nebo svěřené úkony provádět plně automaticky bez pomoci člověka. Servisní roboty vykonávají specifické, pro člověka obtížné nebo příliš namáhavé činnosti. Dokážou pracovat ve znečištěném či nebezpečném prostředí. V roce 2020 využívala tyto roboty jen 2 % všech firem a 3 % firem ve zpracovatelském průmyslu, tedy šestkrát méně firem než v případě průmyslových robotů. Zaznamenáváme je nejčastěji v chemickém nebo automobilovém průmyslu, v sektoru služeb pak nejčastěji v úklidových činnostech, v dopravě a skladování a při doručování. Servisní roboty využívají české firmy nejčastěji na montážní práce (např. základové práce, montáže stavebních konstrukcí), na úklid nebo čištění a pro práce ve skladech.

Ve využívání průmyslových robotů jsou firmy v ČR nad průměrem EU27, patří jim jedenácté místo. Nad průměrem EU jsme i v případě, že je žebříček sestaven pouze za firmy působící ve zpracovatelském průmyslu. Pokud se zaměříme na využití průmyslových robotů pouze v automobilovém průmyslu (NACE 29-30), zaujímá Česko třetí místo za Portugalskem a Slovinskem. V Portugalsku působí německý Volkswagen a francouzský PSA Peugeot

FIRMY VE ZPRACOVATELSKÉM PRŮMYSLU VYUŽÍVAJÍCÍ PRŮMYSLOVÉ ROBOTY (2020)

(% z celkového počtu podniků v daném odvětví zpracovatelského průmyslu v dané zemi)

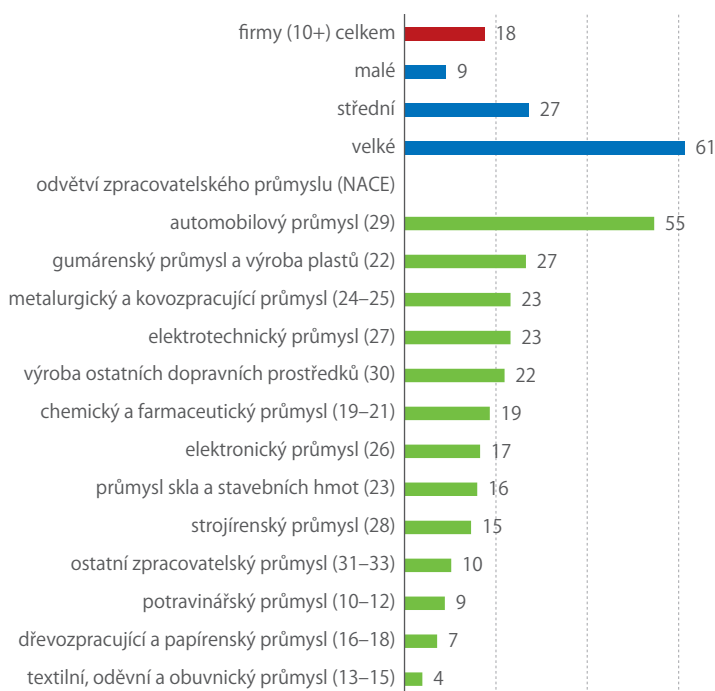
Zdroj: Eurostat

Citroën, slovinskou automobilovou výrobu táhne francouzský Renault.

Automobilový průmysl patří v Česku mezi nejdůležitější průmyslová odvětví. Produkuje přes 20 % objemu výroby, zaměstnává více než 120 tisíc lidí a při plném využití své kapacity dokáže za rok vyrobit přibližně 1,5 milionu osobních automobilů. Vedle osobních aut produkujeme i významné množství ostatních dopravních prostředků a působí zde mnoho důležitých dodavatelů pro automobilový průmysl.

FIRMY VE ZPRACOVATELSKÉM PRŮMYSLU V ČR VYUŽÍVAJÍCÍ PRŮMYSLOVÉ ROBOTY (2020)

(podíl na celkovém počtu firem s 10 a více zaměstnanci, %)

Zdroj: ČSÚ

NA ŠPICI JSOU INOVUJÍCÍ FIRMY

V rámci evropského šetření o inovačních činnostech podniků sledoval ČSÚ míru zapojení firem do průmyslu 4.0, tj. zda používají technologie spjaté s robotizací a digitalizací výroby. Ze zjištěných dat vyplývá, že 3D tisk i robotiku výrazně častěji využívají firmy zavádějící inovace. Například procento využití průmyslových či servisních robotů ve zpracovatelském průmyslu bylo již v roce 2018 čtyřikrát vyšší ve skupině firem s inovačními aktivitami než u těch, které neinovovaly. Obdobný rozdíl byl zaznamenán i v případě využívání 3D tisku.

Ukázalo se rovněž, že využívání robotiky je ve zpracovatelském průmyslu nejrozšířenější ve výrobě automobilů a mezi velkými firmami. Vysoký podíl užití robotů byl zaznamenán také u inovujících podniků v gumárenském a plastikářském průmyslu nebo ve strojírenství. 3D tisk využívaly inovativní podniky v roce 2018 nejčastěji při výrobě nebo vývoji v elektronickém průmyslu a ve výrobě ostatních dopravních prostředků. Vysokou míru využití má 3D tisk taktéž u inovujících podniků v elektrotechnickém průmyslu, které s ním pracovaly dokonce pětikrát častěji než neinovující firmy v tomto odvětví.

TÉMA

POTRAVINY NA ČESKÉM STOLE

796,5 kg

potravin spotřebuje
v průměru každý Čech
za rok.

“

37,4 kg

potravin vyhodí
v průměru každý z nás za
rok do popelnice.

“

8 700

podniků s převážující
činností v potravinářství
je na území Česka.

“

V Česku stoupá životní úroveň i spotřeba potravin

Ve srovnání s ostatními zeměmi EU se však u nás konzumuje méně ovoce, zeleniny nebo ryb, a naopak více alkoholu.

MARCELA MÁČOVÁ

oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

Od roku 1993 do roku 2019 se celková spotřeba potravin v České republice zvýšila o 65,5 kg, tj. o 8,9 %, na 796,5 kg na obyvatele a rok. Nárůst spotřeby byl zaznamenán u mléka a mléčných výrobků, ovoce a zeleniny, naopak poklesla spotřeba obilovin v hodnotě mouky anebo brambor. Spotřeba masa v letech 1993 a 2019 se téměř nelišila.

EKONOMICKÉ SOUVISLOSTI

Spotřeba potravin 796,5 kg na obyvatele v roce 2019 byla za hodnocené období nejvyšší a odpovídala příznivému socioekonomickému rámci posledních let před příchodem pandemie. Ochota domácností utrácet byla oporou ekonomiky přesto, že cenová hladina se zvyšovala. Meziroční nominální nárůst mezd a platů v roce 2019 byl 6,0 %, reálný 3,1 %. Výdaje domácností na spotřebu potravin a nealkoholických nápojů vzrostly o 4,5 %. Obecná míra nezaměstnanosti se snížila až na rekordní 2,0 %.

Průměrná hrubá měsíční mzda v České republice se zvýšila od roku 1993 do roku 2019 na téměř šestinásobek (+478 %) a dosáhla 34 111 Kč. Výdaje českých domácností na spotřebu potravin i nápojů v tomto období také rostly, ale ve srovnání s průměrnou mzdou pomaleji: podle statistiky národních účtů se výdaje na potraviny a nealkoholické nápoje zvýšily více než třikrát (o 224,3 % na 39 948 Kč na osobu za rok) a výdaje na alkoholické nápoje a tabák téměř čtyřikrát (o 278,7 % na 20 232 Kč na osobu za rok). V roce 2019 tvořily výdaje na potraviny

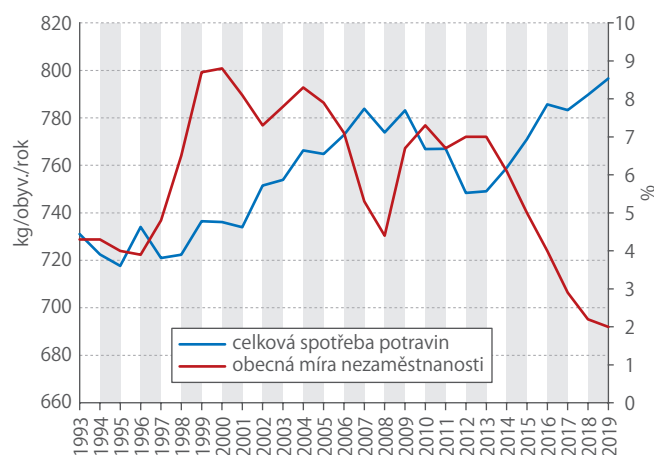
a nealkoholické nápoje 16,0 % všech spotřebních výdajů domácností a výdaje na alkoholické nápoje a tabák 8,1 % spotřebních výdajů, v roce 1993 byl podíl potravin a nealkoholických nápojů na celkových výdajích 21,5 %, alkoholických nápojů a tabáku 9,5 %.

MEZINÁRODNÍ MĚŘÍTKO

Pro statistiku spotřeby potravin jako jednu z mála neexistuje jednotná metodika daná Eurostatem ani jinou mezinárodní institucí. Existují však údaje, které publikuje ve své databázi Organizace pro výživu a zemědělství OSN. Ta používá vlastní výpočty, odlišné od Českého statistického úřadu. Nejnovější data jsou aktuálně dostupná za rok 2018, pro přehlednost uvádíme srovnání omezené pouze na Evropskou unii.

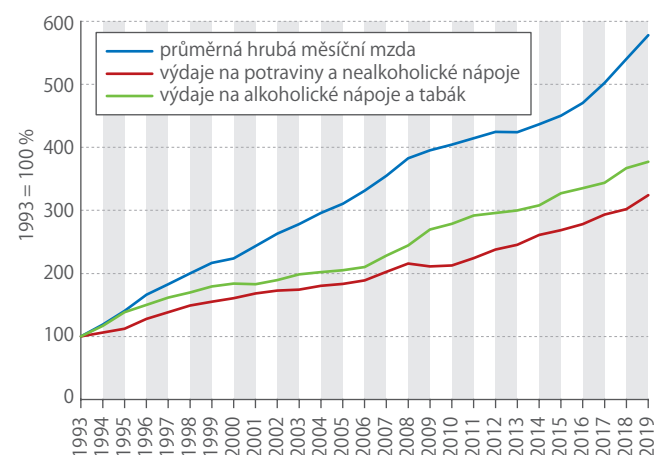
V České republice se ve srovnání s průměrem EU28 spotřebovalo méně například obilovin a výrobků z nich (ČR 102,1 kg na obyvatele, EU 129,9 kg; nejvíce Rumunsko 170,8 kg), mléka a mléčných výrobků (ČR 147,5 kg, EU 187,6 kg; nejvíce Irsko 358,2 kg), zeleniny (ČR 76,7 kg, EU 106,2 kg; nejvíce Chorvatsko 302,0 kg), ovoce (ČR 61,9 kg, EU 87,8 kg; nejvíce Portugalsko 132,2 kg) nebo ryb (ČR 9,3 kg, EU 23,1 kg; nejvíce opět Portugalsko 57,0 kg). Podobná evropskému průměru byla u nás spotřeba masa (ČR 83,7 kg, EU 80,0 kg; nejvíce Španělsko 98,8 kg) nebo brambor (ČR 64,0 kg, EU 61,3 kg; nejvíce Lotyšsko 112,7 kg). První místo jsme zaujali ve spotřebě alkoholických nápojů (ČR 175,7 kg, EU 97,8 kg).

CELKOVÁ SPOTŘEBA POTRAVIN A OBECNÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

Zdroj: ČSÚ

PRŮMĚRNÁ MZDA A VYBRANÉ SPOTŘEBNÍ VÝDAJE DOMÁCNOSTÍ (1993 = 100 %)

Zdroj: ČSÚ

Spotřeba potravin a změny ve struktuře jídelníčku

Na jednoho obyvatele České republiky připadlo od roku 1993 do roku 2019 průměrně 20,4 tun potravin určených ke spotřebě. Struktura jídelníčku se v průběhu času změnila.

MARCELA MÁČOVÁ
oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

LEA KLÉMOVÁ
oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

Mezi potraviny, kterých Češi zkonzumují v posledních letech více, patří těstoviny, bílé pečivo, rýže, luštěniny, drůbeží maso, sýry, tvaroh a další mléčné výrobky, jižní ovoce, rajčata, papriky, salátové okurky, saláty. Klesla naopak spotřeba hovězího masa, chleba,

konzumního mléka, vajec, brambor, zelí, kapusty, kvěťáku.

OBILOVINY A VÝROBKÝ Z NICH

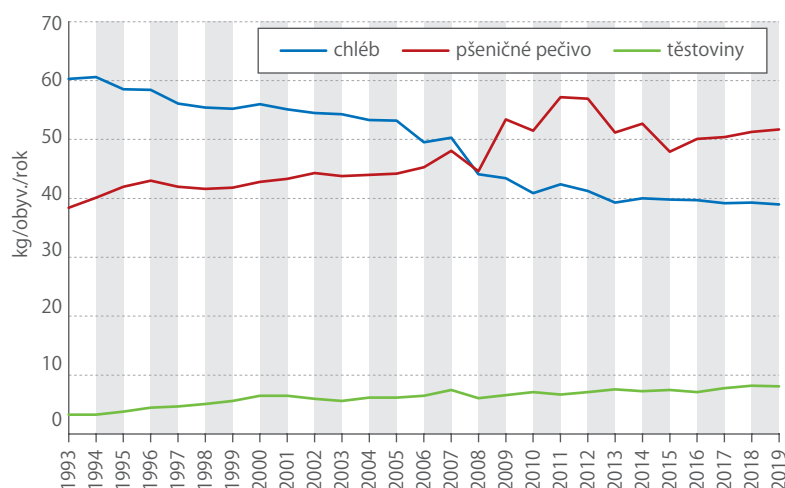
Spotřeba obilovin v hodnotě mouky se od roku 1993 do roku 2019 příliš nezměnila, konkrétně poklesla o 2,2 % na 115,6 kg/rok. Největší podíl připadá na pšeničnou mouku, jejíž spotřeba ve sledovaném období vzrostla z 88,5 kg/rok na 97,0 kg/rok; naopak spotřeba žitné mouky poklesla z 22,4 kg/rok na 8,6 kg/rok. Vzrostla také konzumace rýže, a sice z 3,9 kg/rok na 6,7 kg/rok.

V kategorii mlýnských a pekárenských výrobků došlo ve sledovaném období k výraznému snížení spotřeby chleba (z 60,3 kg/rok na 39,0 kg/rok) a naopak ke zvýšení u pšeničného pečiva (z 38,4 kg/rok na 51,7 kg/rok). Vzrostla také obliba těstovin, jichž průměrný obyvatele v roce 1993 zkonzumoval 3,3 kg, ale v roce 2019 už 8,1 kg.

MASO A RYBY

Spotřeba masa se sice po roce 1993 nejprve snižovala, v posledních několika letech se však tento trend opět obrátil a v roce 2019 byla pouze o 1,3 % nižší

SPOTŘEBA MLÝNSKÝCH A PEKÁRENSKÝCH VÝROBKŮ (kg/obyvatel/rok)

Zdroj: ČSÚ

než v roce 1993 a činila 83,2 kg na osobu. Zásadní změny se však odehrály na úrovni spotřeby jednotlivých druhů masa: konzumace hovězího výrazně poklesla o 54,0 % na 9,1 kg, ke snížení spotřeby došlo i u vepřového (o 10,6 % na 43,0 kg), naopak spotřeba drůbežího masa vzrostla o 147,9 % na 29,0 kg. Vepřové si přes pokles spotřeby drží prvenství v podílu na celkové spotřebě masa. V roce 1993 na něj připadalo 57,1 % a v roce 2019 pak 51,7 %. Pozice hovězího a drůbežího masa se během uvedeného období vyměnily: v roce 1993 byl podíl hovězího na celkové spotřebě 23,5 % a drůbežího 13,9 %, v roce 2019 to bylo pro hovězí jen 10,9 % a pro drůbeží 34,9 %.

Ačkoli ryby tvoří jen okrajovou položku jídelníčku průměrného českého strávnicka, jejich spotřeba se postupně zvýšila ze 4,5 kg v roce 1993 na 6,0 kg v roce 2019.

MLÉKO, MLÉČNÉ VÝROBKÝ A VEJCE

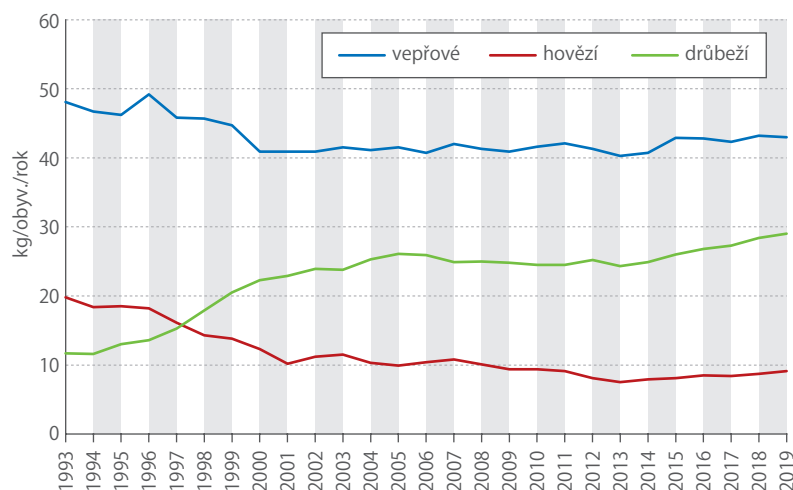
Spotřeba mléka a mléčných výrobků v hodnotě mléka (mimo másla) od roku 1993 do roku 2019 stoupla o 31,0 % na 249,0 kg neboli 241,8 litrů. Samotná spotřeba konzumního mléka (v drtivé většině kravského, kozí mléko ke spotřebě přispívá jen desetinami procenta) přitom klesla o 21,8 % na 57,1 litrů, respektive 58,7 kg. Výrazně vzrostla spotřeba sýrů (o 126,2 % na 13,8 kg), především přírodních (o 200,0 % na 12,0 kg), tvarohu (o 95,8 % na 4,7 kg) a ostatních mléčných výrobků (o 61,5 % na 35,2 kg).

Spotřeba vajec se ve sledovaném období snížila o 17,9 % na 261 ks/rok; při použití přepočtu 20 ks na 1 kg to znamená pokles o 17,6 % na 13,1 kg.

OVOCE

Spotřeba ovoce vzrostla o 19,0 % na 86,5 kg/rok, zvýšilo se zastoupení jižního ovoce z 33,3 % na 43,4 %. Nejčastěji konzumovaným druhem po celé sledované období zůstávají jablka, ačkoli jejich spotřeba poklesla z 27,5 kg (tj. 37,8 % z celkového množství) v roce 1993 na 23,9 kg (27,6 % z celkového množství) v roce 2019. Nárůst spotřeby byl pozorován nejen u všech

SPOTŘEBA MASA (kg/obyvatel/rok)

Zdroj: ČSÚ

JAK JSOU V ČR ZAJIŠTĚNY POTRAVINY PRO KRIZOVÉ SITUACE?

PAVEL ŠVAGR

předseda Správy státních hmotných rezerv

“

V případě krize není možné shánět v supermarketu tuny potravin pro celou republiku. Je potřeba mít tyto zásoby ve skladech, aby byly hned po ruce. Na druhé straně je v České republice mnoho zemědělských družstev, výrobců potravin a supermarketů. Proto nepředpokládáme, že by v jednu chvíli nebylo v celé republice ani sousto. Nouzové zásoby by proto měly sloužit především k vykrytí nedostatku potravin v nějaké postižené lokalitě, kde by české rezervy pokryly první nápor, než by se zase obnovilo zásobování. V tuto chvíli máme potraviny na 1,3 dne fungování státu. To je dohromady 13 milionů porcí. Jde především o mražené maso, konzervy, máslo, sušené mléko, obilí, sýr, cukr nebo sůl. Garantem je Ministerstvo zemědělství, které rozhoduje, jak velké zásoby budeme deponovat. Většinu potravin skladujeme u externích dodavatelů. Tyto firmy musí mít podle uzavřené smlouvy ve skladu vždy čerstvé potraviny. Například sušené mléko nesmí být starší než 10 měsíců, tavené sýry se musí vyměnit za čerstvé do 60 dní. Náklady na zajištění potravin na jeden den činí zhruba 0,5 mld. Kč.

”

druhů jižního ovoce (u citronů a grapefruitů o 43,8 % na 4,6 kg, u pomerančů a mandarinek o 35,4 % na 13,0 kg, u banánů o 26,3 % na 12,5 kg a u ostatních druhů jižního ovoce dokonce o 393,3 % na 7,4 kg), ale také u vinných hroznů (o 161,5 % na 3,4 kg), meruněk (o 150,0 % na 2,5 kg), švestek (o 131,8 % na 5,1 kg) a broskví (o 76,2 % na 3,7 kg). Naopak klesla spotřeba třešní (o 52,6 % na 0,9 kg), višní (o 44,4 % na 0,5 kg) nebo rybízů (o 62,5 % na 0,9 kg).

ZELENINA, BRAMBORY A LUŠTĚNINY

Celková spotřeba zeleniny vzrostla o 17,3 % na 87,0 kg/rok. V roce 1993 bylo nejčastěji konzumovaným druhem zelí (13,8 kg, tj. 18,6 % z celkového množství), do roku 2019 jej nahradila rajčata (12,0 kg, tj. 13,8 % z celkového množství). Konzumace zelí

v tomto období klesla o 50,0 % (na 6,9 kg), zatímco spotřeba rajčat vzrostla o 84,6 %. Druhé místo si po celé sledované období udržela cibule (10,1 kg, tj. 13,6 % v roce 1993 a 11,1 kg, tj. 12,8 % v roce 2019). Vzrostla i spotřeba paprik (o 104,0 % na 5,1 kg), hlávkového salátu (o 100,0 % na 2,4 kg), salátových okurek (o 80,0 % na 6,3 kg) a především melounů (o 344,4 % na 8,0 kg). Kromě zelí se například snížila i spotřeba kapusty (o 82,6 % na 0,4 kg), květáku (o 54,0 % na 2,3 kg) nebo petržele (o 31,3 % na 1,1 kg), v menší míře i mrkve (o 14,6 % na 7,0 kg).

Spotřeba brambor se od roku 1993 do roku 2019 snížila o 17,3 % na 69,5 kg na obyvatele. Naproti tomu luštěniny, ač také jen okrajová položka jídelníčku, vykazaly zvýšení spotřeby o 66,7 % na 3,0 kg.

NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE

V kategorii minerálních vod a nealkoholických nápojů došlo mezi roky 1993 a 2019 k výraznému zvýšení spotřeby, celkově o 120,2 % na 246,8 litrů. To platí především pro minerální vody, jejichž konzumace se zvýšila o 240,1 % na 56,8 l. K nárůstu ale došlo i v ostatních položkách: u sodových vod o 157,4 % na 29,6 l, u limonád o 94,6 % na 93,8 l a u ostatních nealkoholických nápojů (např. osvěžujících nápojů, ovocných a zeleninových šťáv a sirupů) o 85,8 % na 66,7 l.

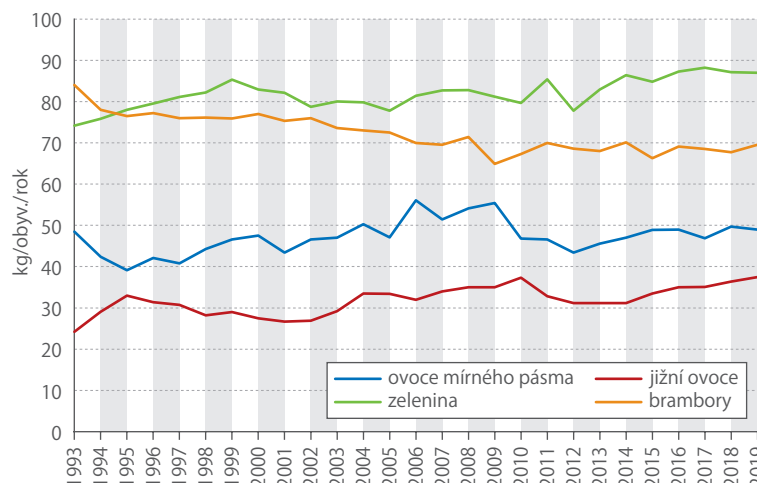
ALKOHOLICKÉ NÁPOJE

Spotřeba alkoholických nápojů v litrech celkem se ve sledovaném období sice mírně snížila o 1,9 % na 173,4 l, v přepočtu na litry čistého alkoholu však vzrostla o 8,7 % na 10,0 l. Počítáno v litrech celkem, klesla spotřeba lihovin (o 9,0 % na 7,1 l) i piva (o 4,9 % na 146,0 l), zatímco spotřeba vína se navýšila (o 32,7 % na 20,3 l). V přepočtu na litry čistého alkoholu držely shodný trend lihoviny (pokles o 9,7 % na 2,8 l) a víno (nárůst o 27,8 % na 2,3 l), zatímco u piva se spotřeba – v souvislosti s přechodem konzumentů od převažujícího výčepního piva k ležákům, případně pivním speciálům – zvýšila o 11,6 % na 4,8 l. V procentuálním zastoupení jednotlivých položek (počítáno v litrech čistého alkoholu) je ve sledovaném období stabilní zastoupení piva (46,7 % v roce 1993 a 48,0 % v roce 2019), podíl lihovin klesl (33,7 % v roce 1993 a 28,0 % v roce 2019) a podíl vína stoupl (19,6 % v roce 1993 a 23,0 % v roce 2019).

STRUKTURA SPOTŘEBY SE MĚNÍ

Jak lze poznat z prezentovaných dat, ve sledovaném období došlo k určitým změnám ve struktuře spotřeby potravin. Podíl mléka a mléčných výrobků na celkovém objemu zkonzumovaných potravin vzrostl z 26,0 % na 31,3 %, podíl ovoce z 9,9 % na 10,9 % a podíl zeleniny z 10,1 % na 10,9 %. Vedle toho podíl obilovin v hodnotě mouky klesl z 16,2 % na 14,5 %, podíl masa a ryb z 12,1 % na 11,2 % a podíl brambor z 11,5 % na 8,7 %. Tyto změny byly dány nejrůznějšími faktory: někdo zareagoval na doporučení odborníků na zdravou výživu (která v průběhu

SPOTŘEBA OVOCE, ZELENINY A BRAMBOR (kg/obyvatel/rok)

Zdroj: ČSÚ

sledovaného období také doznala určitých změn), případně na nejruznější módní trendy, pro jiné zas byla určující cenová hladina potravin a v neposlední řadě se měnila samotná nabídka daná jak objemem tuzemské produkce, tak importu potravin nebo surovin k jejich výrobě.

JAK SE ZJIŠŤUJE SPOTŘEBA POTRAVIN

Český statistický úřad používá k výpočtu spotřeby potravin a nápojů bilanční metodu na základě následujících statistických informací:

- výsledky statistiky živočišné výroby za příslušný rok,
- definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin za příslušný rok,
- výroba vybraných výrobků v průmyslu České republiky za příslušný rok,
- stav počátečních a konečných zásob v zemědělských organizacích,
- stav počátečních a konečných zásob u výrobců potravinářských výrobků,
- dovoz a vývoz potravinářských výrobků ze statistiky pohybu zboží přes hranice (se stavem k 1. 9. následujícího roku),
- samozásobení potravinářskými výrobky.

Dále jsou k výpočtu využívány údaje poskytnuté Ministerstvem zemědělství, Ústavem zemědělské ekonomiky a informací, jednotlivými potravinářskými svazy a dalšími organizacemi.

Spotřeba jednotlivých položek se počítá jako průměr na jednoho obyvatele České republiky. Počet obyvatel je dán středním stavem obyvatelstva k 1. 7. v příslušném roce.

Pro statistiku spotřeby potravin v současnosti neexistuje žádná závazná klasifikace ani v České republice, ani v mezinárodním měřítku. Vlastní výpočty publikuje ve své databázi Organizace pro výživu a zemědělství OSN (FAO). Její metodika se od ČSÚ odlišuje, především úrovní zpracování jednotlivých položek – například spotřeba zeleniny je ve statistikách FAO rozlišena jen na několik málo položek (rajčata a výrobky z nich, cibule, ostatní zelenina), naproti tomu je zde sledována odděleně spotřeba sladkovodních ryb a několika skupin mořských ryb a dalších vodních živočichů. Kromě oficiálních statistik o výrobě potravin a obchodování s nimi používá FAO expertní odhady jak vlastní, tak poskytnuté různými specializovanými institucemi.

Kolik potravin si vyrobíme sami?

Potravinová soběstačnost v České republice se od roku 1993 do roku 2019 snížila pro téměř všechny sledované komodity, pouze soběstačnost ve výrobě piva vykazuje vzestupný trend.

MARCELA MÁČOVÁ

oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

Potravinová soběstačnost je jedním z témat, která zajímají nejen odbornou veřejnost, ale jsou i součástí diskuzí na politické úrovni. Často slyšíme názor, že by Česká republika měla být v produkci základních zemědělských komodit pokud možno co nejméně závislá na dovozu ze zahraničí. Nám statistikům nepřísluší hodnotit, jak by to mělo být správně, ale právě my poskytujeme politikům a dalším odpovědným osobám podklady pro jejich rozhodování.

Od roku 1993 jsme stabilně více než soběstační ve výrobě piva. Nad úroveň 100 % se i přes razantní snížení udržela soběstačnost ve výrobě mléka a také ve výrobě hovězího masa. Z hodnot nad 100 % v roce 1993 se na nižší v roce 2019 dostala soběstačnost v produkci másla, sýrů a tvarohu, jablek a vepřového masa. Pro ostatní sledované komodity byla soběstačnost již v roce 1993 nižší než 100 % a od té doby se ještě snížila: to platí pro drůbeží maso, vejce, mrkev, pšeničnou mouku, cibuli, zelí a rajčata.

LEA KLÉMOVÁ

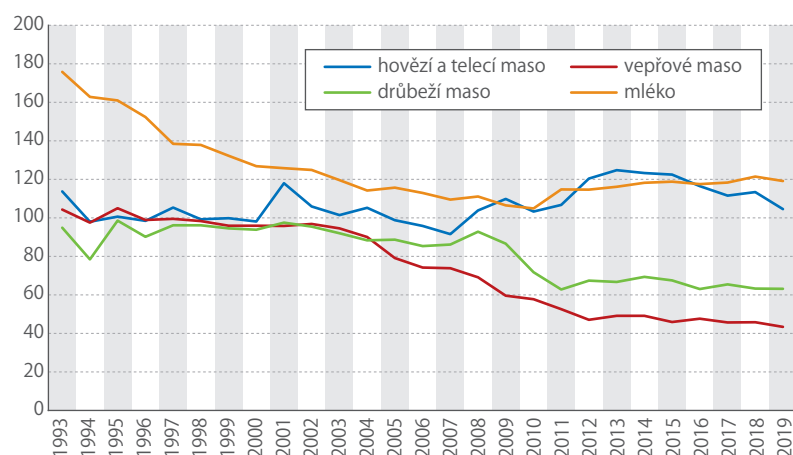
oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

CO OVLIVŇUJE POTRAVINOVOU SOBĚSTAČNOST

Na jedné straně stojí tuzemská výroba rostlinných a živočišných komodit, na druhé straně jejich spotřeba. Nelze opomenout ani vliv nabídky vznikající dovozem potravin nebo surovin k jejich výrobě ze zahraničí.

Jak ukazuje graf, ke snížení tuzemské produkce a zároveň nárůstu spotřeby došlo u pšeničné mouky, mléka, másla, rajčat a cibule. U drůbežího masa, sýrů a tvarohu sice došlo k navýšení tuzemské výroby, ale jejich spotřeba přitom narostla výrazněji. Spotřeba vepřového a hovězího masa, vajec, jablek, mrkve a zelí se snížila, ještě více však poklesla jejich produkce.

SOBĚSTAČNOST VE VÝROBĚ POTRAVIN ŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU (%)

Zdroj: ČSÚ

ZMĚNY V ČESKÉ ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBĚ

Je pravda, že od začátku devadesátých let se zásadně změnil rozsah i struktura výroby v odvětví. Razantně se mezi roky 1993 a 2019 snížily stavy hospodářských zvířat (skot o 43,5 % na 1 418 tis. ks, prasata o 66,4 % na 1 544 tis. ks a drůbež o 18,6 % na 22 979 tis. ks) a ubyly též plochy pro pěstování například obilovin (o 15,8 % na 1 353,6 tis. ha), brambor (o 78,2 % na 22,9 tis. ha), cukrovky (o 44,8 % na 59,2 tis. ha) i nejrůznějších druhů zeleniny (o 69,7 % na 10,7 tis. ha pro zeleninu celkem). Zároveň se však v uplynulém období u mnoha z těchto plodin zvýšily výnosy (o 42,5 % na 5,7 t/ha pro obiloviny, o 16,7 % na 27,2 t/ha pro brambory a o 53,0 % na 61,8 t/ha pro cukrovku), čímž byly úbytky osevních ploch do určité míry kompenzovány. Podobně v živočišné výrobě rostla průměrná dojivost na jednu krávu (o 121,6 % na 8 471 litrů) i průměrná snáška vajec na jednu slepici (o 26,5 % na 306 vajec), stejně jako počet ročně odchovaných telat na 100 krav (o 5,7 % na 93 ks) a ročně odchovaných selat na jednu prasnici (o 70,5 % na 29 ks).

VLIVY NA ZEMĚDĚLSKOU VÝROBU

Objem rostlinné produkce a potenciál jeho zvyšování závisí na geologických, geomorfologických, pedologických a klimatických podmínkách daného území. Intenzifikace produkce za pomoci hnojiv a pesticidů přispívá ke zvyšování agroenvironmentální zátěže, a proto je použitelná jen do určité míry. Chov hospodářských zvířat je na vnějších podmínkách závislý mnohem méně, ale i zde je potřeba brát ohled na nepříznivé vlivy intenzivního chovu na životní prostředí. Zemědělství je tedy těmito faktory omezeno.

JE PODLE VÁS DŮLEŽITÉ, ABY SI STÁT UDRŽOVAL POTRAVINOVOU SOBĚSTAČNOST?

MIROSLAV KOBERNA

ředitel pro programování a strategii Potravinářské komory ČR

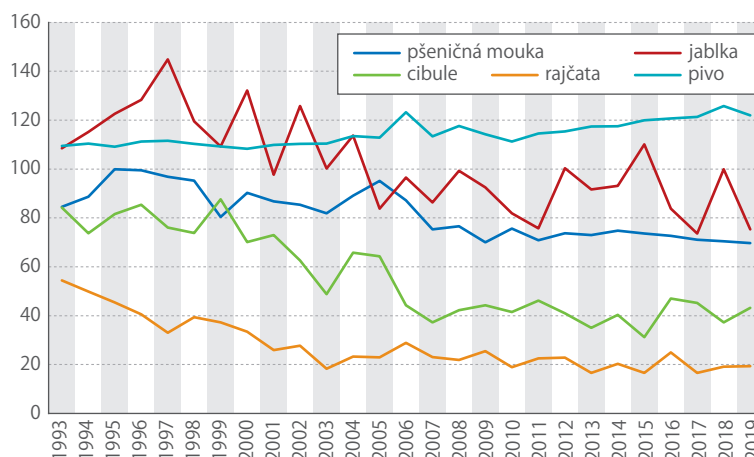

Určitá úroveň potravinové soběstačnosti je nezbytná. Protože nejsme uzavřený stát, ale jsme součástí společného trhu EU a dále v širším kontextu globalizovaného světa, je iluzorní si myslet, že budeme jednoduše vyrábět to, co se na území ČR spotřebuje, dovoz zakážeme, a když nám něco zbude, prostě to vyvezeme. Tak to opravdu nefunguje. Každá evropská země má v různých komoditách různou soběstačnost. Silnější obvykle v tom, co opravdu umí a historicky podporuje. Ale určité procento potravin se dováží vždy, konkrétní číslo závisí na síle a struktuře ekonomiky daného státu. Nemá prakticky žádný smysl se porovnávat s Francií nebo Německem, zajímavé je ale srovnání třeba s Rakouskem. My jsme „soběstační“ v obilí a řepce, částečně v mléce a hovězím mase nebo cukru, ale také v máku nebo medu. O tom se moc nemluví. To, že nejsme soběstační třeba ve vepřovém mase, nic neznamená, pokud budeme přebytkoví v hovězím, což jsme, a ideálně třeba v drůbeži, kde to již neplatí. Význam soběstačnosti v dnešní době stoupá s ohledem na rostoucí světové problémy. Je jasné, že kdo do budoucna bude mít vodu a potraviny, ten bude vládnout, anebo také čelit útokům z pohledu možných narušení mezinárodního obchodu. Podívejme se třeba na dění kolem ptačí chřipky nebo afrického moru prasat. Není tedy důležité to, jestli jsme soběstační v každé komoditě, ale zda je naše celková bilance produkce z pohledu zajištění výživy přebytková. A to v současnosti je.

Zemědělskou výrobu negativně ovlivnil také úbytek pracovních sil daný nízkou atraktivitou práce v zemědělském sektoru. Podle statistiky ročních národních účtů bylo v kategorii rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti v roce 1993 zaměstnáno 236,5 tisíce osob, v roce 2019 už jen

SOBĚSTAČNOST VE VÝROBĚ POTRAVIN ROSTLINNÉHO PŮVODU (%)

Zdroj: ČSÚ

138,9 tisíce osob, tj. o 41,3 % méně. Podíl této kategorie na celkové zaměstnanosti klesl ze 4,7 % na 2,6 %.

V neposlední řadě jsou pro primární producenty důležitým faktorem v rozhodování, jakému typu zemědělské výroby se věnovat, ekonomické aspekty. Zemědělské subjekty mají možnost využívat různých cílených dotačních programů (v současnosti zaměřených například na pěstování brambor, chmele, ovoce a zeleniny s velmi vysokou nebo vysokou pracností, chov telat masného typu, chov krav v systému chovu s tržní produkcí mléka a další), významnou roli zde rovněž hraje perspektiva odbytu produktů, ať už na tuzemském, nebo zahraničním trhu.

KE ZVÝŠENÍ SPOTŘEBY PŘÍSPĚLO ROZŠÍŘOVÁNÍ NABÍDKY

Jak již bylo konstatováno v předešlých článcích, spotřeba potravin se od roku 1993 do roku 2019 zvýšila. Příčiny tohoto vývoje je velmi obtížné kvantifikovat na základě statistických dat, neboť nejdůležitější roli hrálo subjektivní rozhodování spotřebitelů. I přesto lze odhadovat, že zvláště na začátku tohoto období patřily k významným faktorům rozšiřující se nabídka především potravin z dovozu a postupné otevírání různých supermarketů a hypermarketů, které mělo za následek změnu nákupního chování – častější nákupy právě potřebných potravin byly do určité míry nahrazeny méně častými nákupy potravin do zásoby. Jedním z důsledků tohoto jevu je i zvyšování produkce potravinového odpadu.

Dovoz (ale i vývoz) potravin se dále navýšil po vstupu České republiky do Evropské unie a tím na jednotný evropský trh. Po roce 2010 došlo k mírnému snížení spotřeby, které pravděpodobně reflektovalo následky ekonomické krize. Od roku 2014 se ekonomická situace českých domácností zlepšuje a opět dochází k růstu spotřeby, respektive nákupů potravin. V neposlední řadě hrál v celém období důležitou roli vývoj spotřebitelských cen potravinářských výrobků, na jehož vyhodnocení však v tomto článku není prostor. Lze však předpokládat, že cenová dostupnost ovlivňuje spíše skladbu a kvalitu konzumovaných potravin než jejich celkové množství.

2,6 %

zaměstnaných osob v ČR pracovalo v roce 2019 v zemědělství.

V potravinářské produkci u nás dominují větší podniky

Na výrobě potravin se v ČR i v celoevropském průměru podílejí 2 % aktivní populace. V Česku produkci i zaměstnanosti dominují střední až velké zpracovatelské firmy. Nejvíce zaměstnanců najdeme ve výrobě pečiva a cukrářských výrobků.

KAREL NOVOTNÝ
oddělení statistiky
průmyslu

JOSEF ŽEMLIČKA
oddělení statistiky
průmyslu

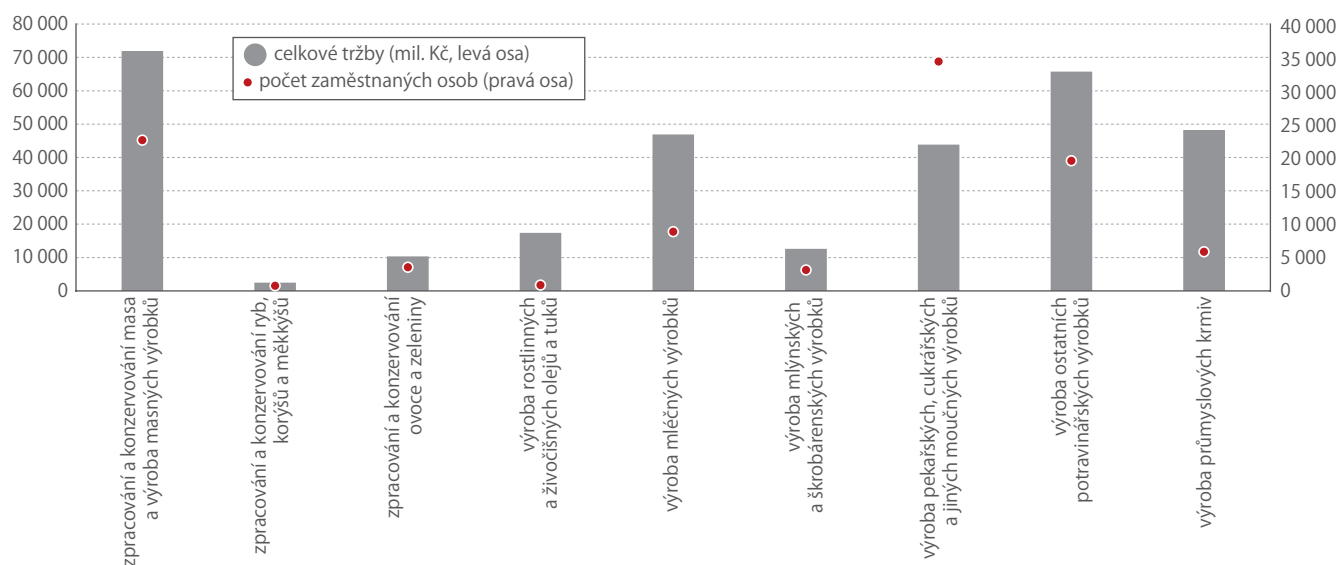
Potravinářský průmysl patří mezi naše tradiční výrobní odvětví. Před první světovou válkou zaujímal potravinářská výroba jedno z předních míst v rámci celého průmyslu. Velkou strukturální změnu přineslo znárodnění a navazující koncentrace potravinářské výroby, jejichž důsledkem zůstalo z původních 46 tisíc potravinářských výroben v roce 1948 méně než 10 tisíc. Poslední údaje ze strukturální statistiky průmyslu vykazují na území České republiky přes 8,7 tisíce podniků s převládající činností v potravinářství (CZ-NACE 10). To je o polovinu více než před 10 lety, přičemž tento nárůst byl ve prospěch podniků s méně než 10 zaměstnanci. Mikropodniky tak tvoří 85 % z celkového počtu potravinářských výrobců, ovšem tři čtvrtiny zaměstnanců a 80 % tržeb připadají na podniky s 50 a více zaměstnanci a tato dominance větších podniků se dlouhodobě nemění.

V potravinářském průmyslu působilo 4,9 % všech podniků a 7,6 % všech zaměstnaných osob z oblasti zpracovatelského průmyslu.

NEJVÍCE JE PEKAŘŮ

Rovněž vnitřní struktura jednotlivých odvětví výroby potravinářských výrobků je v čase stabilní. Z hlediska zaměstnanosti dominuje skupina CZ-NACE 10.7 – výroba pekařských a cukrářských výrobků. Jejich téměř třicet tisíc pracovníků představuje přibližně třetinu všech pracovníků potravinářského průmyslu. Čtvrtina pracovníků připadá na skupinu 10.1 – zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků a pětina na skupinu 10.8 – výroba ostatních potravinářských výrobků. V ní zaujímá nejvyšší podíl z hlediska produkce třída 10.89 – výroba ostatních potravinářských výrobků, do níž spadá například produkce výživových doplňků, výroba obložených baget a sendvičů nebo výroba pizzy. Druhým největším zástupcem v této skupině je třída 10.82 – výroba kaka, čokolády a cukrovinek. V evropském měřítku jsme však jen menším výrobcem čokolády, hlavními producenty jsou Německo, Itálie a Francie, které si dohromady připisují téměř dvě třetiny evropské čokoládové produkce.

STRUKTURA PODNIKŮ S PŘEVAŽUJÍCÍ ČINNOSTÍ V POTRAVINÁŘSTVÍ (2019)

Zdroj: ČSÚ

Pomyslným zaměstnavatelským protikladem jsou odvětví výroby rostlinných a živočišných olejů a tuků (skupina 10.4) a výroby průmyslových krmiv (skupina 10.9) s vysokým podílem automatizace. Podniky v těchto skupinách dosahují poměrně vysokých tržeb při nízkém počtu zaměstnaných osob.

Důležitým a tradičním odvětvím zpracování potravin je i skupina 10.5 – výroba mléčných výrobků. Zaměstnává téměř desetinu pracovníků potravinářského průmyslu a vytváří osminu tržeb. Největší podíl na nich mají sýry a tvaroh, kterých bylo v roce 2019 vyprodukováno v České republice 175 tis. tun. Následují mléko a smetana, jichž se v ČR vyprodukovalo 750 tis. tun. Do evropské produkce mléčných výrobků se však zapisujeme jen okrajově. Například výrobě sýrů opět dominuje trojice států Německo, Francie a Itálie následovaná Nizozemskem a Polskem. Dohromady těchto pět zemí vyprodukuje zhruba 70 % sýrů unijní provenience.

K PREMIANTŮM NEPATŘÍME

V roce 2018 zaměstnávaly podniky s převažující činností ve výrobě potravin na území EU28 v průměru 1,9 % aktivní populace ve věku 15 až 64 let. Česká republika je z tohoto pohledu přesně průměrnou zemí. Nejvyšší podíl osob zaměstnaných ve výrobě potravin je na Kypru (3 %), v Chorvatsku (2,9 %), Litvě (2,7 %), Řecku (2,7 %) a Polsku (2,6 %). Na opačné straně seznamu se nacházejí Švédsko (1,1 %), Malta (1,2 %) a Finsko (1,3 %).

Méně pozitivně pro tuzemské podniky vyznívají finanční ukazatele. V roce 2018 připadala na jednoho zaměstnance u nás přidaná hodnota ve výši 26,2 tisíce eura, což odpovídá necelé polovině průměru EU28. Nejvyšší přidanou hodnotou na zaměstnance se může pochlubit Nizozemsko (90,5 tis. eura) a Belgie (82,7 tis. eura), nejmenší Rumunsko (9,1 tis. eura) a Bulharsko (12,1 tis. eura).

JAK SI STOJÍ TUZEMŠTÍ VÝROBCI POTRAVIN VE SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ KONKURENCÍ?

Tuzemští výrobci potravin si zase nestojí tak špatně a nevěřme všem číslům o padesátiprocentní produktivitě v porovnání s Německem. Ony metodiky OECD jsou také kouzelné. Jejich problém je, že konkurenceschopnost má nejen ekonomický, jak neustále tvrdíme, ale i politický a sociální rozměr. Náš stát dlouhodobě selhává v podpoře agrárního sektoru, přičemž nemám na mysli peníze. Jde zejména o politickou podporu, o vytváření koncepcí a jejich naplňování. Vláda, která v pátek neví, co bude dělat v pondělí, a považuje to za normální, přece nemůže udělat koncepci agrárního sektoru alespoň na 15 až

MIROSLAV KOBERNA

ředitel pro programování a strategii Potravinářské komory ČR

20 let, a tu pak naplňovat. Problém není jen absence českého maloobchodu, ale i českých bank a pojišťoven, silných českých exportních společností, bez kterých dnes nejde obchodovat na globální úrovni. Takže zatímco jiné země své aktuální problémy v produkci a spotřebě důsledně přesouvají ven, my si je necháváme doma. A to je náš největší problém ve srovnání s konkurencí. V dnešním světě musí stát do agrárního sektoru vstupovat, ovšem ne kvótami a regulacemi, ale podporou spotřeby, marketingem, podporou exportu a dalšími opatřeními. A tady má český stát velký dluh.

Plýtvání potravinami v českých domácnostech

Pro přesné zjištění, kolik potravin vyhodí lidé do odpadu, probíhá v Brně zajímavý experiment. Jeho výsledky budou sloužit i k navržení strategií, jak plýtvání omezit.

LEA KUBÍČKOVÁ

Ústav marketingu
a obchodu
Provozně
ekonomická
fakulta Mendelovy
univerzity v Brně

Detailní rozbor komunálního odpadu je prováděn čtyřikrát do roka

Jak správně a jednoznačně definovat, co je to plýtvání potravinami? Jak určit vhodnou metodiku pro měření potravinového odpadu v domácnostech? A především, jak snížit množství vyplývaných potravin? Nejen tyto otázky si kladou vědci na Mendelově univerzitě v Brně, kde se na Provozně ekonomické fakultě již několik let věnují problematice plýtvání potravinami.

CO ŘÍKAJÍ STATISTIKY

Co je však možno považovat za vyplývanou potravinu? Patří sem i slupka od banánu nebo od brambor? Jednoznačné vymezení toho, co vlastně lze za plýtvání potravinami ještě považovat a jak ho měřit,

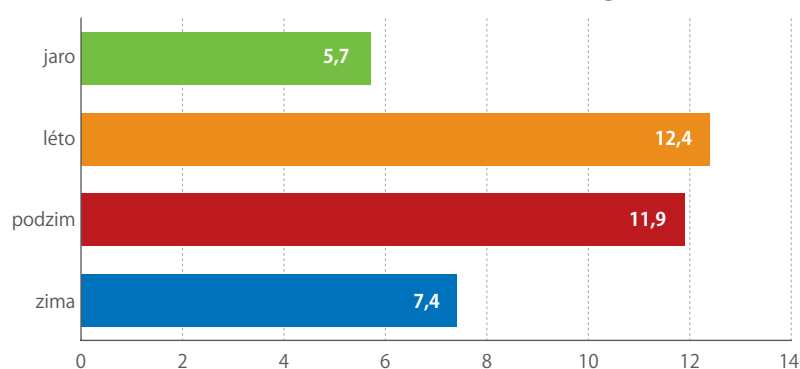
neexistuje. Problematika měření skutečného potravinového odpadu není jednoduchou záležitostí a výsledky dosavadních výzkumů v této oblasti jsou prozatím značně nesourodé. Tvrzení o průměrném plýtvání potravinami v přepočtu na osobu za rok se mnohdy značně liší v závislosti na zdroji, odkud pocházejí.

Statistiky EU uvádějí, že v České republice se ročně znehodnotí 829 851 tun potravin, z čehož tedy plyne, že na jednoho člověka připadá ročně cca 81 kilogramů vyplývaných potravin. K plýtvání však nedochází pouze v domácnostech, ale také v maloobchodě a velkoobchodě, ve výrobě i v provozech veřejného stravování. Je tedy třeba vypočítat, jakou měrou se na celkovém množství znehodnocených potravin podílejí právě domácnosti. Dle Ministerstva životního prostředí je to cca 31 %, což představuje cca 254 tis. tun vyplývaného jídla ročně. Z uvedených statistik tedy odvodíme, že jeden člověk v Česku vyplývá v domácnosti zhruba 25 kg potravin ročně.

EXPERIMENT POMŮŽE ZÍSKAT PŘESNÁ ČÍSLA

Pokud chceme znát odpověď na otázku, jaké množství potravin je v domácnostech skutečně vyplýváno, je nutné provést reprezentativní výzkum s vhodně zvolenou metodikou experimentu, která zaručí získání kvalitních dat. V červnu 2019 byl proto zahájen unikátní projekt, který by měl mimo jiné pomoci získat reálná data o plýtvání potravinami v českých

PLÝTVÁNÍ POTRAVINAMI PODLE ROČNÍHO OBDOBÍ (kg/osoba)

Zdroj: PEF MU v Brně

domácnostech. Tříletý projekt s názvem Podpora pro-environmentálních vzorců chování a incentive pro behaviorální změnu v produkci potravinových odpadů a plýtvání je finančně podpořen Technologickou agenturou ČR z Programu ÉTA.

V rámci projektu je zjišťováno skutečné množství vyplýtvaných potravin přímo rozбором směsného komunálního odpadu a následně detailním rozбором jeho potravinové části na dílčí kategorie potravin. Díky tomu je možné získat nejen představu o množství, ale i o složení potravinového odpadu, což by mohlo napomoci k volbě vhodnější strategie pro omezení plýtvání potravinami v domácnostech.

Ve vybraných městských částech Brna je čtyřikrát ročně prováděn svoz komunálního odpadu v běžných „černých“ popelnících z celkem 900 domácností. Rovnoměrně je zastoupeno 300 domácností ze sídlištní zástavby, 300 z tzv. vilové zástavby a 300 domácností tzv. venkovské zástavby. Svozy a následné rozboru odpadů probíhají v každém ročním období tak, aby byla zohledněna sezónnost plýtvání potravinami a různé typy zástaveb, neboť vzhledem k odlišnému stylu života v jednotlivých lokalitách se předpokládá i jiné složení odpadu.

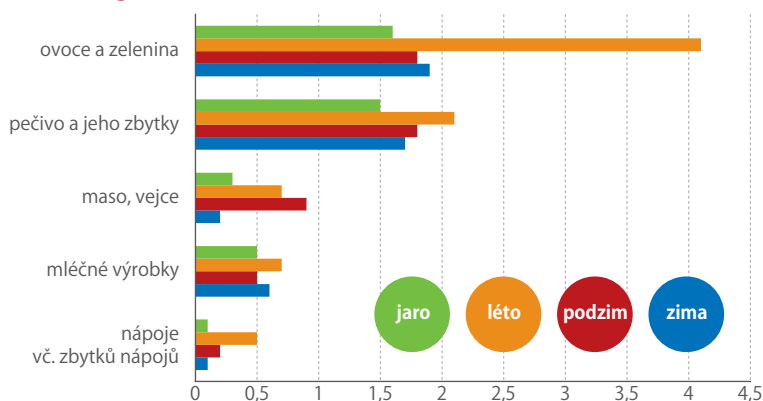
Rozbor komunálního odpadu je prováděn podle předem schválené metodiky, komunální odpad je svezem pro každou lokalitu zvlášť speciálními vozy, které odpad neslují. Pak je vysypán na hromadu a manuálně rozebrán, přičemž je přesíván přes kovová síta, roztříděn a zvážen. Díky této metodě jsou přesně identifikovány všechny potravinové složky svezeneho odpadu a je tedy možno určit objem skutečně vyplýtvaných potravin. Zároveň je možno vyřadit nevyhnutelný odpad jako kosti, skořápky od vajec apod.

PRVNÍ ZAJÍMAVÉ VÝSLEDKY

Po roce těchto měření je možné prezentovat první zajímavé výsledky. Průměrný obyvatel Brna vyhodí ročně do popelnice 37,4 kilogramu potravin. Nejvíce vyplýtvaných potravin se nachází v komunálním odpadu na sídlišti, konkrétně jde o 53,6 kg/os/rok. Neznamená to však, že by se obyvatelé sídlišť chovali výrazně nezodpovědněji než lidé z vilové či venkovské zástavby, jen nemají jinou možnost, kam nespotřebované potraviny vyhazovat. Na venkově (29,1 kg/os/rok) a ve vilové zástavbě (32,7 kg/os/rok) je plýtvání menší, což právě souvisí mimo jiné s tím, že v těchto lokalitách je lepší možnost kompostování, případně využití zbytků potravin pro krmení domácích zvířat.

Nejvíce se v domácnostech plýtvá ovocem a zeleninou, průměrně je vyplýtváno 9,4 kilogramu na osobu za rok. Dále následuje pečivo, kterého jedna osoba ročně vyplýtvá v průměru 7 kilogramů, mléko a mléčné výrobky (průměrně 1,7 kg/os/rok) a maso, vejce a masné výrobky (1,5 kg/os/rok). Rozboru komunálního dopadu potvrdily také vliv sezonnosti. Nejvíce se plýtvá v létě, následují podzim, zima a jaro, Podle ročních období se rovněž liší zastoupení jednotlivých vyplýtvaných potravinových kategorií.

VYBRANÉ KATEGORIE VYPLÝTVANÝCH POTRAVIN PODLE ROČNÍHO OBDOBÍ (kg/os/rok)

Zdroj: PEF MU v Brně

JAK PLÝTVÁNÍ OMEZIT

Rozboru komunálního odpadu s cílem zjistit reálné množství potravin, které lidé vyhodí, se budou provádět 3 roky. Bude velmi zajímavé pozorovat, zda a jak ovlivní plýtvání potravinami pandemie covidu-19. Poslední měření již naznačují, že v období první vlny pandemie domácnosti vyplýtvaly méně potravin. Toto zjištění potvrzují i některé studie ze zahraničí. Je tedy vidět, že celosvětové rozšíření onemocnění covid-19 se dotklo téměř všech oblastí našeho života. Klimatická nouze znásobená dopady pandemie zvýraznila potřebu aktivně řešit plýtvání potravinami, ale zároveň přináší šanci pozitivně změnit chování koncových spotřebitelů.

POTRAVINOVÉ ZTRÁTY A POTRAVINOVÝ ODPAD

Odhady potravinových ztrát a odpadů se v různých projektech zabývají jak národní instituce (např. ministerstva, vysoké školy či specializované agentury), tak mezinárodní subjekty jako Evropská komise, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) nebo Organizace pro výživu a zemědělství OSN (FAO).

Stejně jako pro kalkulaci spotřeby potravin však neexistuje jednotná mezinárodní metodika ani pro odhad plýtvání potravinami a tvorby potravinového odpadu. Ani samotná terminologie není používána jednotně. Některé dokumenty uvádějí pojem potravinové ztráty v ekonomickém slova smyslu a termín potravinový odpad vztahují k materiální úrovni. Jindy zas potravinové ztráty znamenají ztráty během výroby potravin, zatímco potravinový odpad je produkován během obchodování, poskytování stravovacích služeb a samotné konzumace.

Do potravinových ztrát a odpadů se standardně nezapočítávají ztráty, ke kterým došlo před vyrobením potravinových produktů (jako jsou plodiny zničené suchem nebo mrazem nebo zvířata uhynulá během chovu). Naopak se zahrnují ztráty vzniklé během transportu, neprodané potravinové výrobky nebo odpady vzniklé při přípravě pokrmů. Mezi různými zdroji dat nepanuje shoda v tom, zda mezi potravinový odpad řadit například nejdlejší součásti potravinových produktů (kosti, slupky apod.). Studie věnované odhadům potravinových ztrát a odpadů používají rozmanité zdroje informací: národní odpadové statistiky, vědecké studie anebo ankety mezi domácnostmi a firmami zabývajícími se výrobou a zpracováním potravin, obchodem s nimi nebo stravovacími službami.

Potraviny se přetahují s bydlením o pozici nejvyššího výdaje domácností

V roce 2019 jedna domácnost zaplatila za potraviny a nealkoholické nápoje průměrně téměř 2 500 korun na osobu měsíčně, tedy pětinu spotřebních výdajů. Největší částku v kategorii potravin vydáváme za maso.

JIŘÍ PEKÁREK
oddělení sociálních
šetření

Představu o tom, kolik domácnosti v České republice průměrně ročně vydávají za potraviny, si můžeme velmi věrohodně učinit z výsledků pravidelného šetření Statistika rodinných účtů (SRÚ), které nám zároveň poskytuje informace o struktuře spotřeby v jednotlivých typech domácností. Analyzovat lze i vliv různých tržních faktorů na výdaje a spotřební

zvyklosti domácností. Jedná se o jedinečné informace, které z jiných zdrojů není možné získat.

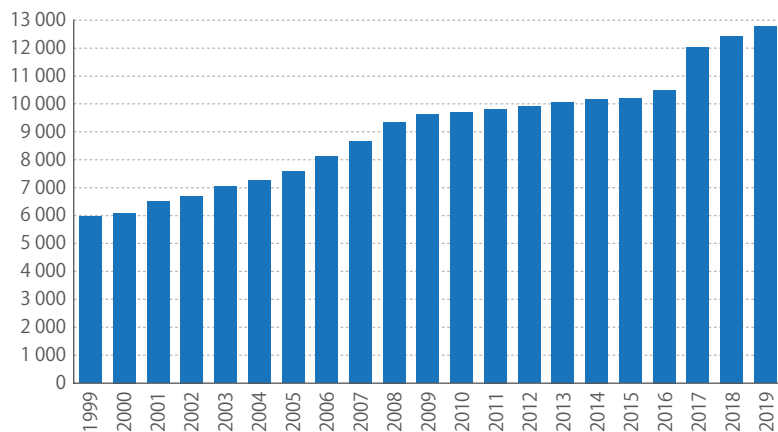
Šetření SRÚ zaměřené na hospodaření soukromých domácností prostřednictvím jimi poskytovaných údajů má v České republice dlouholetou tradici. První takové šetření proběhlo již v roce 1920. Systematicky a nepřetržitě probíhá SRÚ od roku 1957, přičemž až do roku 2016 to bylo na základě kvótního výběru domácností. Před pěti lety došlo k reformě celého systému SRÚ a nyní jsou oslovovány domácnosti, které byly předtím náhodně vybrány a vyšetřeny v rámci šetření Životní podmínky domácností.

Výběr zahrnuje každoročně více než 3 000 domácností, které mají přidělená referenční období rovnoměrně rozložená do celého roku tak, aby byla co nejlépe podchycena sezónnost. Údaje o výdajích všech členů a o jednotlivých nákupech (v současné době vesměs ve formě účtenek) domácnost shromažďuje po dobu dvakrát čtyř po sobě jdoucích kalendářních týdnů.

PODÍL VÝDAJŮ ZA POTRAVINY KLESAL

Výsledky za posledních dvacet let jednoznačně dokazují, že potraviny a nealkoholické nápoje tvoří spolu

SPOTŘEBNÍ VÝDAJE (měsíční průměry na osobu v Kč)

Zdroj: ČSÚ

JAK SE ZMĚNILO SLOŽENÍ ČESKÉHO JÍDELNÍČKU ZA POSLEDNÍCH 10 LET? OVLIVNÍ HO NĚJAK VÝRAZNĚ EPIDEMIE COVIDU-19?

RADEK KAŠPÁREK
šéfkuchař

“

Lidé určitě víc myslí na zdraví a životní styl, takže častěji volí odlehčenější stravu. Více preferují ryby, drůbež, světlá i tmavá, ale netučná masa, zeleninu. Také se projeví módní vlny veggíe stravy, raw stravy. Myslím, že změna je velká, lidé se víc naučili o svém jídelníčku přemýšlet. Chtějí plnohodnotnou, výživnou a zdravou stravu. Před deseti lety mělo mnoho lidí běžně ve svém jídelníčku zařazené fast foody a jen českou klasiku. Lidé také víc cestují (teď tedy bohužel zrovna ne), inspirují se zážitky z cest a objevují různé kuchyně a suroviny.

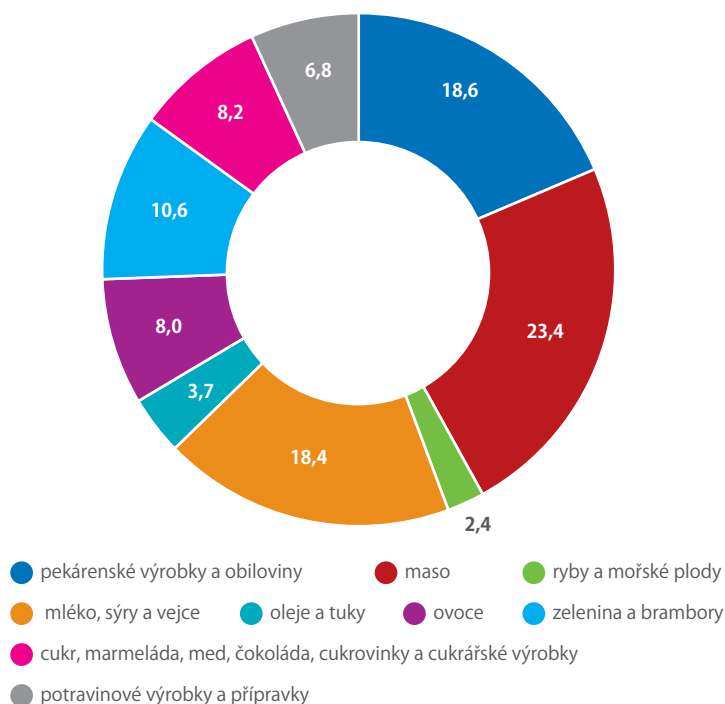
Pandemie náš jídelníček dlouhodobě rozhodně neovlivní. Nemyslím si, že by lidé začali jíst nějak výrazně jinak. Doufám, že kultura stravování tady zůstane, ale je možné, že vlivem informací o covidu-19 se více lidí nad jídelníčkem a zdravým stravováním zamyslí.

”

s výdaji za bydlení, vodu, energie a paliva největší díl všech výdání českých domácností. Na přelomu tisíciletí ještě potraviny dominovaly a jejich odstup před bydlením byl více než pětiprocentní, přibližně mezi lety 2005–2008 se však výdaje v obou kategoriích vyrovnaly a v posledních dvanácti letech převažující tíhu nákladů převzalo bydlení a s ním související výdaje. Uvedený přelom odpovídá době, kdy vzrostly ceny nájemného a energií. V roce 2019 již tyto položky tvořily v celkových výdajích 23,6 %, přičemž podíl výdajů za potraviny se stále drží u hranice 20 %. V roce 2019 to bylo 19,2 %, na přelomu milénia 23,2 %. Pro ucelený obrázek: v roce 1989 představoval podíl výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje dokonce více než 25 %.

V korunovém vyjádření stouply průměrné spotřební výdaje domácností během uplynulých dvaceti let více než dvojnásobně, konkrétně z 6 tisíc Kč na téměř 13 tisíc Kč na osobu a měsíc. Průměrná měsíční

PODÍL JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ POTRAVIN NA CELKOVÉ SPOTŘEBĚ POTRAVIN (% , 2019)

Zdroj: ČSÚ

vydání za potraviny a nealkoholické nápoje v roce 2019 činila 2 454 Kč na osobu. Byť změny ve výši vydání nelze jednoduše porovnávat, stojí za zmínku, že v roce 1999 jsme za potraviny a nealkoholické nápoje měsíčně zaplatili 1 387 Kč.

NEJVÍC UTRÁCÍME ZA MASO

A jaké potraviny se na výdajích domácností nejvíce podílejí? Podle výsledků šetření SRÚ za rok 2019 domácnosti v České republice nejvíce zaplatily za maso. Konkrétně to v průměru bylo 524 Kč měsíčně na osobu (v ročním vyjádření to znamená více než 6 000 Kč). Za vepřové maso domácnosti ročně vydaly 1 171 Kč na osobu, za drůbež 1 044 Kč, hovězí a telecí vyšlo na 437 Kč. Za ryby a mořské plody vydaly domácnosti ve srovnání s masem zhruba desetinu. Druhým největším výdajem mezi potravinami jsou pekárenské výrobky a obiloviny, za něž zaplatily domácnosti měsíčně více než 400 Kč. Hlavními položkami byly chléb a pečivo. Rovněž mírně přes 400 Kč měsíčně vynaložily české domácnosti v roce 2019 za mléko, sýry a vejce. Téměř polovinu z této částky spotřebovaly nákupy sýrů a tvarohů.

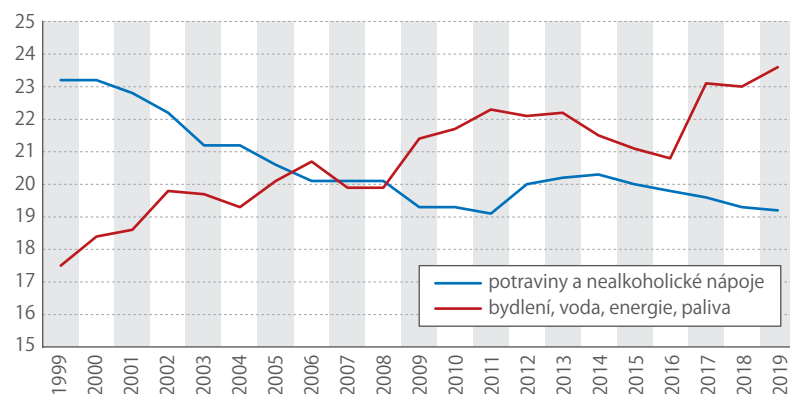
Za zeleninu a brambory sáhly domácnosti do peněženek průměrně pro 237 Kč měsíčně, o něco menší částku (179 Kč) vynaložily za ovoce.

Zmínit lze i nealkoholické nápoje, které průměrně českou domácnost v roce 2019 přišly na 212 Kč měsíčně. O málo vyšší částka připadla na minerální vody, nealko nápoje a šťávy, necelých 90 Kč jsme zaplatili za kávu, čaj a kakao.

2 454 Kč

utratil průměrný
Čech v roce 2019
měsíčně za potraviny.

PODÍL NA CELKOVÝCH VÝDAJÍCH DOMÁCNOSTÍ (%)

Zdroj: ČSÚ

Rovněž je třeba připomenout, že všechny uvedené částky hovoří o výdajích, které domácnosti provedly v obchodech, prodejnách, na trzích či za nákupy od jiných domácností. Jídlo zakoupené v restauracích, kavárnách, občerstveních, stáncích, fastfoodech a také útraty v jídelnách závodního nebo školního stravování v těchto hodnotách zahrnuté nejsou. Pro doplnění ale lze i tuto položku uvést: za stravovací služby české domácnosti v roce 2019 utratily v průměru 763 Kč měsíčně.

CO UKÁŽE COVIDOVÝ ROK?

Možná ještě zajímavější údaje než za rok 2019 přinesou konečné výsledky šetření Statistika rodinných účtů za rok 2020. Bylo to období významně poznamenané pandemií koronaviru, která vnesla zásadní změny do mnoha oblastí lidské činnosti. Vzhledem k výraznému omezení pohybu a sociálních kontaktů ovlivnila i spotřební zvyklosti domácností, tedy také výdaje za potraviny a nápoje.

V tuto chvíli je zřejmé, že celkové spotřební výdaje domácností loni výrazně klesly. Všichni měli menší možnost utrácet – více se zdržovali doma, necestovali, jezdili méně na dovolené, nechodili příliš za kulturou.

CO JSOU SPOTŘEBNÍ VÝDAJE

Spotřební výdaje jsou přesně vymezeny podle mezinárodní metodiky (klasifikace individuální spotřeby podle účelu – COICOP) a patří mezi ně výdaje za zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby a za služby.

Spotřební výdaje domácností však nepředstavují veškeré peněžní výdaje domácností. Nezařazují se do nich zejména investice, např. na pořízení nebo rekonstrukci bydlení, dále výdaje spojené s péčí o užitkovou zahradu a hospodářská zvířata apod.

Rozdíly ve struktuře mezi výdaji domácností ze Statistiky rodinných účtů a výdaji na konečnou spotřebu domácností z národních účtů (viz článek na str. 20) vycházejí z rozdílných metodik obou přístupů. Zatímco statistika rodinných účtů publikuje pouze peněžní spotřební výdaje domácností, systém národních účtů obsahuje v konečných výdajích na spotřebu domácností také naturální spotřebu, imputované nájemné, dopočty za nelegální ekonomiku apod.

JAK SE ZMĚNILO SLOŽENÍ ČESKÉHO JÍDELNÍČKU ZA POSLEDNÍCH 10 LET? OVLIVNÍ HO NĚJAK VÝRAZNĚ EPIDEMIE COVIDU-19?

JANA JELIČ

kreativní šéfkuchařka
Ambiente

Z mého pohledu jedí Češi kvalitněji, ať už ve smyslu vyšší čerstvosti, lokálnosti, nebo méně zpracovaných surovin. Používají méně polotovarů a potravin, ve kterých jsou kvůli nižší ceně přidané složky, které by tam vůbec nemusely být (jako například rostlinné oleje v "sýrech", voda a škrob, jimiž se nastavují omáčky nebo majonézy, palmový tuk místo másla ve sladkostech nebo masné výrobky s nižším obsahem masa). Věřím, že na to měla vliv i změna legislativy (ovlivněná směrnicí EU) v oblasti označování potravin. Také mi přijde, že do svého jídelníčku častěji zařazují zeleninu a experimentují s jídly ze zahraničních kuchyní.

Myslím si, že v souvislosti s pandemií se lidé obecně více starají o své zdraví a tedy i o to, co jedí. Jsou také více doma a více si vaří, což může jejich stravování rovněž zkvalitnit bez toho, aby bylo nutně dražší. Nevím, jestli ovlivní výrazně, ale určitě v pozitivním slova smyslu.

Foto: Jan Zima

V důsledku toho došlo ve struktuře spotřebních výdajů domácností k významným přesunům.

Podle předběžných odhadů za první tři čtvrtletí stoupl podíl výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na celkových spotřebních výdajích průměrně o 2 procentní body. Stejně tak se ve struktuře spotřeby odrazil vzestup výdajů za alkohol a tabák z obchodů, jelikož po většinu roku nebyla možnost chodit do restaurací a jiných zařízení mimo domovy.

Na opačné straně strmý pád zaznamenávají výdaje za stravování a ubytování. Lidé méně využívali restaurace, kantýny, část roku byla k dispozici pouze možnost dovozu jídla domů nebo výdejních okének.

Konečné výsledky šetření Statistika rodinných účtů za rok 2020 budou k dispozici ve druhé polovině tohoto roku.

Potraviny cestují přes hranice

Nejintenzivnější obchodní kontakty v případě potravin má Česko se sousedními zeměmi. Mnoho komodit k nám ale putuje i ze vzdálených koutů světa a nemalá část potravin je přes naše území pouze transportována a určena pro jiné trhy.

MARCELA MÁČOVÁ
oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

LEA KLÉMOVÁ
oddělení statistiky
zemědělství
a lesnictví

V roce 1990 se v tehdejším Československu uvolnily bariéry omezující pohyb zboží přes hranice, a tak k nám mohlo začít proudit do té doby nevídané množství produktů, samozřejmě včetně potravin. Pamětníci dodnes vzpomínají, jak je při prvních návštěvách Rakouska nebo Spolkové republiky Německo na přelomu let 1989 a 1990 překvapila dostupnost sezonního ovoce a zeleniny v obchodech i během zimních měsíců. Nyní to již považujeme za samozřejmý standard i v České republice.

Nejdůležitějším partnerem v zahraničním obchodu s potravinami je od roku 1993 pro Česko nepřekvapivě Slovensko. Následují Polsko a Německo a poté další členské země Evropské unie, ale například také Rusko. Významné množství potravin se k nám dováží i z velmi vzdálených zemí a Česká republika současně plní úlohu tranzitní země, takže na straně přeshraničního vývozu se rovněž objevují komodity, které zde nemají původ. Ve sledovaném období se reexport potravin k nám přivezených, ale u nás ne-spotřebovaných, výrazně navýšil.

K výraznému nárůstu pohybu zboží přes hranice (dále PZpH) došlo zejména po roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie a připojila se k jednotnému evropskému trhu, čímž došlo k odstranění tarifních překážek (cel apod.) a množstevních omezení.

MASO A MLÉČNÉ VÝROBKY

Hovězího masa jsme v roce 1993 dovezli celkem 3 tis. tun a vyvezli 5 tis. tun, avšak v roce 2019 bylo dovezeno již 44 tis. tun a vyvezeno jen 13 tis. tun.

Bilance PZpH se tak změnila z kladné na zápornou. Hovězí maso jsme v roce 1993 dováželi převážně ze Slovenska, zatímco v roce 2019 nejvíce z Polska a Německa. Vyváželi jsme jej v roce 1993 hlavně do Ruska a v roce 2019 na Slovensko.

Vepřového masa bylo v roce 1993 dovezeno méně než 1 tis. tun, ale vyvezeno bylo 11 tis. tun. Do roku 2019 se kladná bilance dostala také do záporných hodnot: dovoz činil 274 tis. tun, kdežto vývoz pouze 30 tis. tun. Dovezené vepřové maso pocházelo v roce 1993 především z Dánska, do roku 2019 bylo nahrazeno dovozy z Německa a Španělska. Stejně jako u hovězího směřoval jeho vývoz v roce 1993 nejvíce do Ruska a v roce 2019 na Slovensko.

Rovněž u komodity drůbeží maso došlo ke změně bilance PZpH z kladné na zápornou: v roce 1993 bylo dovezeno 2 tis. tun a vyvezeno 9 tis. tun, v roce 2019 pak dovoz dosáhl 125 tis. tun a vývoz jen 20 tis. tun. Drůbeží maso bylo v roce 1993 přiváženo nejčastěji ze Slovenska a v roce 2019 z Polska. Na jeho vývozu se v roce 1993 nejvíce podílelo Německo a v roce 2019 Slovensko.

Je nutno dodat, že podstatný podíl všech druhů v tuzemsku spotřebovaného masa pochází ze zvířat u nás poražených, přičemž pro živá zvířata – skot, prasata i drůbež – byla bilance PZpH v letech 1993 i 2019 kladná s narůstající tendencí.

Naproti tomu ryby (kromě živých) a rybí maso pocházely už v roce 1993 převážně z dovozu a do roku 2019 se na tom nic nezměnilo. V roce 1993 jsme jich 24 tis. tun přivezli a 3 tis. tun vyvezli, v roce 2019 bylo 42 tis. tun přivezeno a 13 tis. tun vyvezeno. Ryby

jsme v roce 1993 nakupovali nejvíce z Německa nebo Nizozemska, zatímco v roce 2019 z Norska; vývozy směřovaly hlavně na Slovensko.

Pro komoditu nezahuštěné mléko a smetana jsme již v roce 1993 byli čistým vývozcem a do roku 2019 se přebytek PZpH ještě mnohonásobně navýšil. Dovězené množství sice vzrostlo z 6 tis. tun na 42 tis. tun, ale vývoz se zestonásobil z 9 tis. tun na 883 tis. tun. Jak v roce 1993, tak v roce 2019 bylo nejdůležitějším partnerem pro dovoz Slovensko. V roce 1993 jsme toto zboží nejvíce vyváželi také na Slovensko, v roce 2019 do Německa.

Pro sýry a tvaroh se bilance PZpH překlátila z kladné na zápornou: v roce 1993 bylo 9 tis. tun dovezeno a 18 tis. tun vyvezeno, zatímco v roce 2019 bylo dovezeno 107 tis. tun a vyvezeno 57 tis. tun. Sýry a tvaroh jsme v letech 1993 i 2019 přiváželi hlavně z Německa, vyváželi jsme je v roce 1993 nejvíce do Libanonu a v roce 2019 do Itálie.

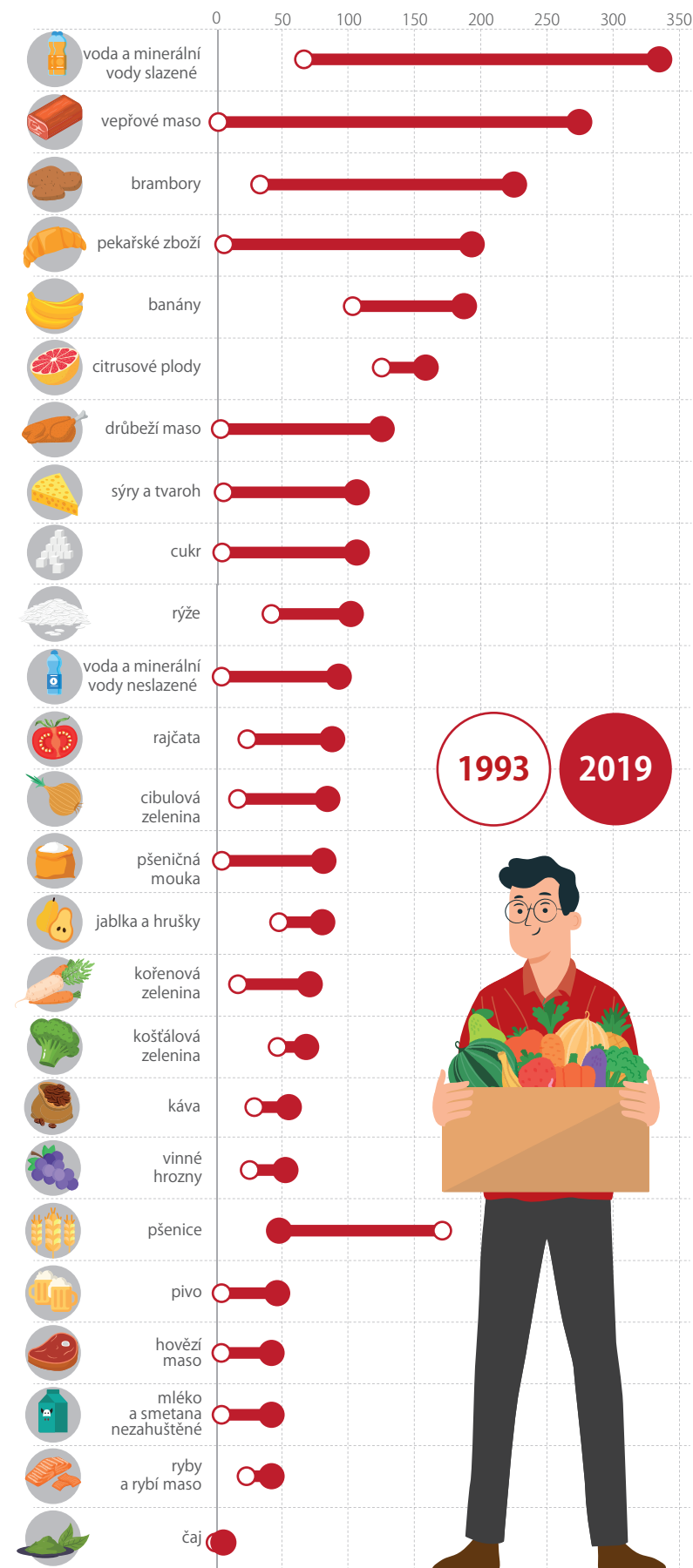
ZELENINA, BRAMBORY, OVOCE

Pro různé druhy zeleniny a ovoce, ale dokonce i pro brambory byla již v roce 1993 bilance PZpH záporná a do roku 2019 se ještě prohloubila. Výjimkou je komodita jablka a hrušky, jejíž bilance byla v roce 1993 kladná, avšak do roku 2019 klesla pod nulu.

V roce 1993 k nám bylo dovezeno celkem 33 tis. tun brambor, 24 tis. tun rajčat, 17 tis. tun cibulové zeleniny, 47 tis. tun košťálové a 17 tis. tun kořenové zeleniny. Vyvezli jsme 30 tis. tun brambor, 2 tis. tun cibulové zeleniny a po méně než 1 tis. tun rajčat, košťálové a kořenové zeleniny. Do roku 2019 se dovozy všech komodit zvýšily: na 225 tis. tun brambor, 88 tis. tun rajčat, 84 tis. tun cibulové, 68 tis. tun košťálové a 71 tis. tun kořenové zeleniny. Vývozy v roce 2019 u brambor klesly na 25 tis. tun, u ostatních komodit narostly na 7 tis. tun pro cibulovou zeleninu i pro rajčata a na 11 tis. tun pro košťálovou i kořenovou zeleninu. Brambory jsme v roce 1993 dováželi nejvíce z Nizozemska a v roce 2019 z Německa. Nejčastější zemí pro vývoz bylo v obou uvedených letech Slovensko. Rajčata v roce 1993 pocházela ponejvíce ze Slovenska, zatímco v roce 2019 z Nizozemska a Španělska. Z Nizozemska jsme v letech 1993 i 2019 získávali také nejvíce cibulové a kořenové zeleniny, zatímco pro košťálovou zeleninu bylo hlavním zahraničním zdrojem Polsko. Všechny jmenované druhy zeleniny byly od nás převáženy opět především na Slovensko.

Dovoz banánů se mezi lety 1993 a 2019 zvýšil ze 104 tis. tun na 186 tis. tun, dovoz citrusových plodů ze 127 tis. tun na 157 tis. tun a dovoz vinných hroznů (čerstvých i sušených) z 25 tis. tun na 53 tis. tun. V případě jižního ovoce výrazně vzrostl také reexport: u citrusových plodů z 2 tis. tun na 17 tis. tun, u banánů a vinných hroznů, kterých jsme na počátku devadesátých let expedovali méně než 1 tis. tun, se vyvezené množství zvýšilo na 54 tis. tun banánů a 4 tis. tun vinných hroznů. Pro značné množství jižního ovoce je tedy Česká republika tranzitní zemí.

DOVOZ VYBRANÝCH POTRAVIN A NÁPOJŮ (tis. t)

Zdroj: ČSÚ

Jablek a hrušek jsme v roce 1993 dovezli 48 tis. tun a vyvezli 95 tis. tun, v roce 2019 už dovoz činil 81 tis. tun a vývoz klesl na 41 tis. tun.

K nám dovážené banány pocházely v letech 1993 i 2019 nejčastěji z Kolumbie, citrusové plody sem přicházely hlavně ze Španělska a vinné hrozny z Itálie. Jablek a hrušky jsme v roce 1993 odebírali nejčastěji z Nizozemska a v roce 2019 z Polska. Nejčastější cílovou zemí v případě vývozu banánů, citrusových plodů a vinných hroznů bylo Slovensko, jablek a hrušky jsme vyváželi v roce 1993 nejvíce do Rakouska a v roce 2019 do Německa.

CUKR, KÁVA, ČAJ...

Bilance PZpH u komodit káva a čaj je samozřejmě stabilně záporná. V roce 1993 jsme dovezli 29 tis. tun kávy a 3 tis. tun čaje, o 26 let později 55 tis. tun kávy a opět 3 tis. tun čaje. Reexport kávy vzrostl z 2 tis. tun na 26 tis. tun, reexport čaje zůstal pod úrovní 1 tis. tun. Dovoz kávy a čaje prošel zajímavým přesměrováním. Káva se v roce 1993 přivážela nejčastěji ze zemí původu – Kolumbie a Hondurasu – čaj zase z Indie a Číny. V roce 2019 však bylo hlavním dodavatelem kávy Německo a čaje Polsko spolu s Německem. Naše vývozy kávy i čaje směřovaly nejčastěji opět na Slovensko.

I přes útlum tuzemské výroby cukru zůstala bilance PZpH mezi roky 1993 a 2019 kladná, ačkoli jeho množství na obou stranách vzrostlo: dovoz ze 4 tis. tun na 106 tis. tun, vývoz ze 101 tis. tun na 277 tis. tun. Cukr jsme v roce 1993 dováželi nejvíce z Německa, zatímco v roce 2019 z Francie; těžiště jeho vývozu se přesměrovalo z Ruska do Rakouska.

Bilance PZpH pro komodity pšenice a pšeničná mouka zaznamenaly protichůdné trendy: v roce 1993 se dovezlo 171 tis. tun pšeničného zrna, ale jen 5 tis. tun mouky, zatímco v roce 2019 dovoz dosáhl 48 tis. tun zrna a 81 tis. tun mouky. V roce 1993 bylo vyvezeno 127 tis. tun zrna a 49 tis. tun mouky a v roce 2019 dokonce 1 839 tis. tun zrna spolu se 42 tis. tun mouky. Pšenicí dováženou v roce 1993 hlavně z Německa nahradilo zrno ze Slovenska a vývoz se přesměroval z Ruska do Německa. Hlavním dodavatelem pšeničné mouky k nám bylo Slovensko. Náš vývoz mířil v roce 1993 především do Polska, ale v roce 2019 na Slovensko.

V Česku obchodovaná rýže pochází výhradně z dovozu, který od roku 1993 do roku 2019 vzrostl ze 42 tis. tun na 102 tis. tun. Zvýšil se rovněž reexport, a to ze 4 tis. tun na 24 tis. tun. Rýže v roce 1993 pocházela nejčastěji ze Spojených států, ale v roce 2019 z Itálie; od nás byla nejvíce převážena na Slovensko.

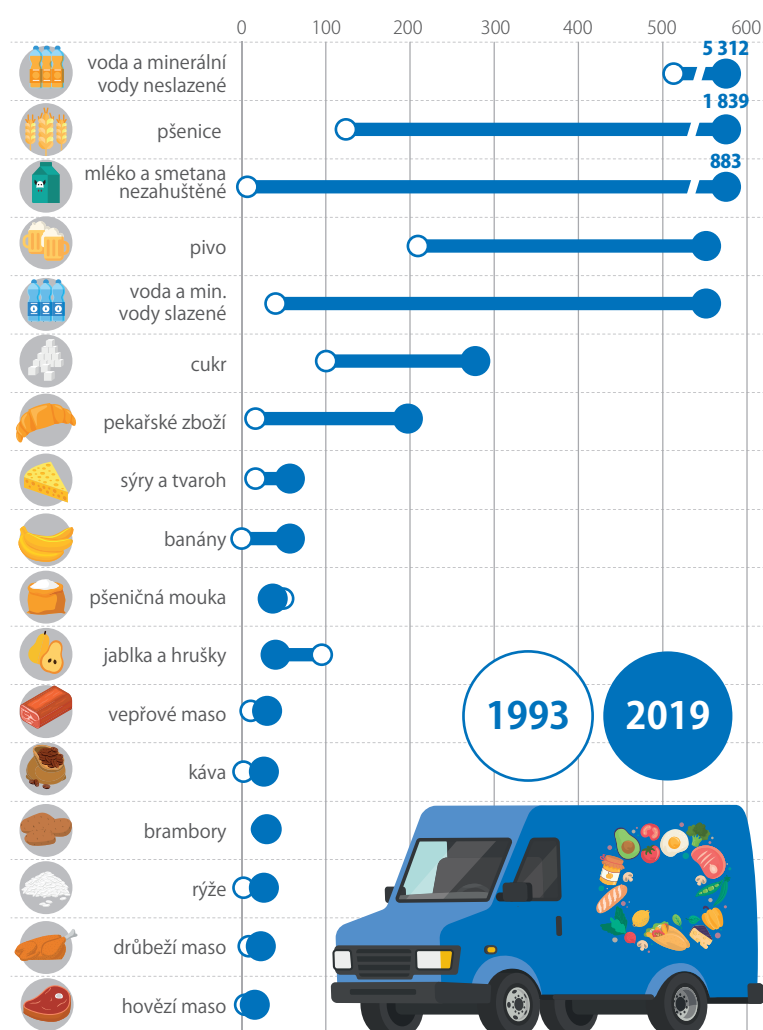
Pekařského zboží jsme v roce 1993 dovezli 11 tis. tun a vyvezli 17 tis. tun, v roce 2019 to bylo 193 tis. tun dovezených a 197 tis. tun vyvezených, bilance PZpH tedy zůstala kladná. Dovezené pekařské zboží pocházelo v roce 1993 především ze Slovenska, v roce 2019 jej nahradilo zboží z Polska. Nejvíce jsme vyváželi v obou uvedených letech na Slovensko.

NÁPOJE

Pro neslazené vody a minerální vody jsme byli jak v roce 1993, tak v roce 2019 čistými vývozci: dovoz činil v roce 1993 jen 4 tis. tun a do roku 2019 stoupl na 93 tis. tun, ale současně se zvýšil i vývoz z 513 tis. tun na více než stonásobek, tj. 5 312 tis. tun. Naproti tomu pro slazené vody a minerální vody byla bilance PZpH v roce 1993 záporná s 66 tis. tun dovezenými a 40 tis. tun vyvezenými. Do roku 2019 se však změnila na kladnou: dovezli jsme sice 333 tis. tun, ale vyvezli 545 tis. tun. Neslazené vody a minerální vody k nám byly přiváženy v roce 1993 i 2019 nejvíce ze Slovenska. Téměř výlučnými odběrateli byly v roce 1993 Rakousko a v roce 2019 Polsko. Slazené minerální vody naopak pocházely v roce 1993 hlavně z Rakouska a v roce 2019 z Polska, vyváženy od nás byly hlavně na Slovensko.

Bilance PZpH pro komoditu pivo je nepřekvapivě dlouhodobě kladná: dovoz od roku 1993 do roku 2019 narostl ze 6 tis. tun na 47 tis. tun, zatímco vývoz z 209 tis. tun na 552 tis. tun. Pivo jsme v roce 1993 nejvíce dováželi ze Slovenska, ale v roce 2019 z Polska, od nás mířilo v obou letech nejčastěji na Slovensko.

VÝVOZ VYBRANÝCH POTRAVIN A NÁPOJŮ (tis. t)

Zdroj: ČSÚ

Češi se stravují špatně,

říká vedoucí Centra zdraví, výživy a potravin Státního zdravotního ústavu Jiří Ruprich.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Co tvoří hlavní náplň činnosti Centra zdraví, výživy a potravin?

Státní zdravotní ústav má několik center, to naše se zabývá bezpečností potravin a aplikovanou výživou. To znamená, že hodnotíme zdravotní rizika vyplývající z konzumace potravin. Je to vlastně taková kontrola obsahu různých látek v potravinách, zda to, co lidé jedí, nepoškozuje jejich zdraví. Zároveň také doporučujeme, jak se mají lidé stravovat.

Jak se zjišťuje to, co lidé jedí?

Prostřednictvím epidemiologických studií. Ty se dělají jednou za čas na vzorku populace a sleduje se při nich individuální konzumace potravin. Díky tomu získáváme přesné údaje, kolik čeho jaká věková skupina spotřebuje. Bohužel, poslední velká epidemiologická studie, ze které čerpáme, se uskutečnila v roce 2004. Od té doby na tyto účely nebyly uvolněny peníze.

Nepomohla by vám data z šetření rodinných účtů prováděného ČSÚ, kde se spotřeba potravin také sleduje?

ČSÚ sleduje nákup, nikoliv konzumaci potravin, a ještě k tomu za celou domácnost. Kdo kolik čeho z toho nakoupeného zboží snědl, se nedá zjistit, takže tyto informace jsou pro nás nedostatečné.

A jak určujete, zda zkonsumované potraviny poškozuji zdraví?

Z toho, co lidé jedí, vybereme ty nejdůležitější potraviny a z nich v běžné obchodní síti po celé republice nakoupíme vzorky. V laboratoři pak zjistíme obsah různých živin a chemických látek v těchto potravinách a spočítáme, kolik jaké živiny či chemikálie do sebe lidé dostanou. Zjištěné množství se následně porovnává s referenčními tabulkami, které udávají minimální, doporučená či maximální množství látek přijímaných lidmi v potravě tak, aby to nepoškodilo zdraví.

Tento monitoring a vyhodnocování obsahu chemických látek v potravinách provádíme pravidelně v ročním nebo dvouletém intervalu a vydáváme z něj zprávu s oficiálním názvem Monitoring dietární expozice české populace. V ní shrnujeme naše poznatky a porovnáváme situaci v Česku s ostatními zeměmi.

Jak toto porovnání vychází?

Řekl bych, že to není až tak tragické. Kvalita potravin je u nás na velmi dobré úrovni, za posledních 30 let se hodně zlepšila. Velký problém je ale ve výživě, tedy v tom, jaké živiny a v jakém množství konzumujeme. Češi se obecně stravují špatně. Jedí příliš velké

množství nasycených tuků, soli a cukru. A nadbytek přijímané energie spolu s nedostatečným pohybem pak vedou k tomu, že z hlediska zdraví patříme v EU na chvost.

Vlivem špatné životosprávy se od věku padesáti šedesáti let v těle rozvíjejí chronické neinfekční záněty, které oslabují organismus. Když pak člověka zasáhne nějaká infekce, mnohem hůř se jí brání.

Sledujete v této oblasti nějaký vývoj? Zlepšuje se situace?

Bohužel jen velmi pomalinku. Mladší generace už si začíná uvědomovat, že něco se musí dělat jinak, ale celkový stav je pořád velmi nedobry. Říká se, že v Česku není dostatečná víra, ukázněnost a lidé příliš hřeší. Nevím, jak je to v náboženském smyslu, ale pro životosprávu to platí stoprocentně.

Vaše centrum také hraje významnou roli v mezinárodním systému rychlého varování pro potraviny a krmiva (RASFF). Co konkrétně zajišťujete?

Vlastní fungování systému má v České republice na starosti rezort zemědělství. My se do něj zapojujeme v případech, když kontrola zjistí, že někde došlo k překročení stanovených limitů. Posuzujeme pak, zda mohla tato potravina poškodit zdraví, nebo „jen“ nebyla vhodná pro lidskou spotřebu. Naše závěry mimo jiné ovlivňují výši sankcí uplatňovaných vůči viníkovi.

Spolupracujete rovněž na vývoji softwaru pro hodnocení nutričních parametrů školního stravování. Jak je dnes sledována kvalita stravy ve školních jídelnách a na jaké je úrovni?

Školní stravování u nás využívají téměř dva miliony lidí. Jeden a půl milionu dětí a půl milionu dospělých. Celkové roční náklady se odhadují na 20 až 25 miliard korun, z toho je 8 až 9 miliard státních dotací. Školních jídelen je v Česku asi 8 tisíc.

Tento moloch je kontrolován jak ze strany ministerstva školství, tak také orgány hygieny. My hodnotíme, jestli strážníci dostávají z nutričního hlediska ty živiny a v takovém množství, které předepisuje zákon.

Před několika lety proběhla poměrně rozsáhlá analýza a z jejích výsledků vyplývá, že školní stravování je celkem v pořádku, ale vyskytují se určité dílčí nedostatky. Největším problémem školního stravování je velká variabilita daná tím, že kuchyně musí splnit požadavky nutričních dávek v rámci jednoho měsíce. Některý den tedy může být nějaké živiny méně a později se to dohoní. Důležitý je součet za celý měsíc. Vlivem toho vznikají mezi školními jídelnami

Kvalita potravin se u nás za posledních 30 let hodně zlepšila.

Prof. MVDr. Jiří Ruprich, CSc.

Foto: Vít Kovalčík

rozdíly a ne každá dokáže svůj jídelníček sestavit tak, aby byl skutečně vyvážený.

V Česku působí několik firem, které s tím jídelnám pomáhají, a my spolupracujeme s jednou z nich, která pro tento účel vyvíjí speciální software. Konzultujeme s vývojáři různé kombinace potravin, protože když se potraviny zkombinují špatně, může se výrazně snížit výsledná nutriční hodnota.

Jedním z úkolů centra je i posuzování geneticky modifikovaných organismů (GMO). V jak velké míře se GMO v České republice uplatňují?

Není jich tady moc, protože Evropa se jim poměrně silně brání. Platí zde v tomto směru dost přísná legislativa a precizní systém označování. V Česku se tedy můžeme setkat pouze s některými surovinami pocházejícími původně z geneticky modifikovaných rostlin, například se sójovým olejem. Ale v něm už nejsou téměř žádné zbytky genetického materiálu.

A představují GMO skutečně nějaké vážné nebezpečí?

Problém GMO je podobný jako v případě vakcinace. Lidé se toho bojí, ale realita je úplně někde jinde. Kdyby všechny potraviny byly kontrolovány tak jako geneticky modifikované organismy, nehrozilo by už skoro žádné riziko. Na druhé straně by se však potraviny značně zdražily, protože uvedení GMO na trh je velmi náročný proces.

Co se týká zásahu do genomu, dřív se při šlechtění rostlin běžně využívalo ozařování silnými dávkami radioaktivního gama záření. Tím se vyvolaly mutace

a šlechtitelé hledali, zda některá z nich je vhodná pro další pěstování. Takto například vznikl veškerý ječmen, který u nás dnes pěstujeme a vyrábíme z něj pivo. Neřekl bych, že by to ve srovnání s GMO bylo nějak výrazně šetrnější a méně rizikové.

Od roku 2015 má veřejnost možnost hlásit případné obtíže po konzumaci potravin prostřednictvím webového portálu Nutrivigilance (<http://nutrivigilance.szu.cz>). Jak významně přispívá tento portál k odhalování nebezpečných potravin a kolik hlášení ročně se na něm objevuje?

Systémů vigilance je víc, například farmacovigilance pro hlášení otrav léčiv. Ten potravinářský je zaměřený hlavně na doplňky stravy. Je to takový záchytný systém, který pomáhá odhalit potenciálně nebezpečné produkty na trhu.

Nedávno třeba došlo k otravě amygdalinem, který také bývá označován jako vitamín B17. Doplněk stravy ze Slovenska ho obsahoval v takové koncentraci, že byl vlastně jedovatý. Občan, který si vzal doporučenou dávku, skončil na JIP. Po nahlášení a přezkoumání výrobku byla příslušná šarže stažena z prodeje, čímž se zabránilo dalším možným otravám.

Hlášení potíží po požití nějakého produktu je u nás dobrovolné, takže na portále jsou jich jen jednotky až desítky ročně. Nejvíce jich přichází z Prahy, ale třeba z Vysočiny nemáme hlášení žádné. Je vidět, že tam jsou lidé zvyklí řešit si problémy sami a neobracet se na oficiální instituce. Je to škoda, ta důvěra by se mohla zlepšit.

Hygieně se věnuje od roku 1985, kdy po studiu a asistentuře na Vysoké škole veterinární nastoupil do Státního zdravotního ústavu. Externě vyučoval na brněnské Veterinární a farmaceutické univerzitě a na Masarykově univerzitě. Dlouhou dobu byl členem správní rady Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) a stále působí v mezinárodních organizacích v EU. Publikoval více než 600 odborných a vědeckých sdělení v oboru hygiena výživy. Věnuje se především regulatorní toxikologii, primární prevenci chronických zánětů ve vztahu k výživě a dalším faktorům životního stylu. V současnosti s týmem spolupracovníků realizuje klinickou studii vztahu onemocnění covid-19 v prevenci vlivu omega-3 mastných kyselin a vitamínu D na těžké záněty plic.

Rozloha vinic i spotřeba vína roste

V Česku se zvýšila rozloha vinogradů, ubývá však malých pěstitelů. Zatímco v Evropě jsou oblíbenější modré odrůdy, u nás převažují odrůdy bílé.

**DAGMAR
LHOTSÁ**

oddělení statistiky
zemědělství a lesnictví

Vinohradnictví je tradiční součástí českého zemědělství. I když vinice zabírají pouze jedno procento obhospodařované zemědělské půdy, ve vinařských oblastech se významně podílejí na formování typického charakteru krajiny. V roce 2019 se sklídilo ze 16 tisíc hektarů produkčních vinic 68 tisíc tun vinných hroznů a z této úrody se vyrobilo 480 tisíc hektolitrů vína. Jeden obyvatel ČR v roce 2019 vypil průměrně 17,2 litru vína, čtyřikrát více než v roce 1963, kdy se spotřeba vína začala sledovat. Domácí produkce vína pokryla spotřebu přibližně z jedné čtvrtiny, dovezlo se 1 384 tisíc hektolitrů vína, především z Itálie, Maďarska a Španělska. Vyvezlo se 79 tisíc hektolitrů vína, převážně na Slovensko, do Německa a Polska.

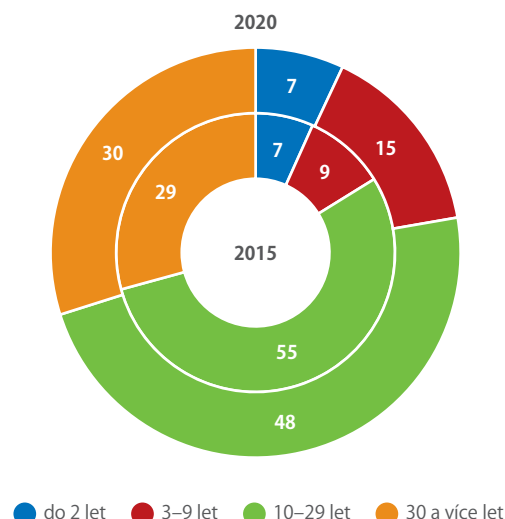
MALÍ OBHOSPODAŘUJÍ JEN 13 % VINIC

V registru vinic bylo v České republice k 31. červenci 2020 evidováno 16 541 pěstitelů révy vinné a 18 099 hektarů vinic. Ve srovnání s předcházejícím šetřením v roce 2015 se počet pěstitelů snížil o 1 675 (−9 %) a rozloha vinic se rozšířila o 411 ha (+2 %). Ubylo především menších pěstitelů révy s výměrou vinic do jednoho hektaru, došlo k přesunům vinic mezi pěstiteli a rozšířila se plocha vinic zejména větších subjektů. Průměrná výměra vinic jednoho pěstitele se zvýšila z 0,97 na 1,09 ha.

Velikostní struktura pěstitelů se za pět let zásadně nezměnila. Převažovali pěstitelé s výměrou vinic do jednoho hektaru (93 %), kteří ale obhospodařovali pouhých 13 % výměry vinic. Naopak mezi velké pěstitele s výměrou nad 30 hektarů vinic patřilo necelé jedno procento vinohradníků, jejich vinice se ovšem rozkládaly na více než polovinu celkové plochy (57 %).

Vinice v České republice byly určeny převážně k pěstování moštových odrůd révy vhodných k výrobě vín s chráněným označením původu (CHOP).

VINICE V ČR PODLE STÁŘÍ VÝSADBY (%)

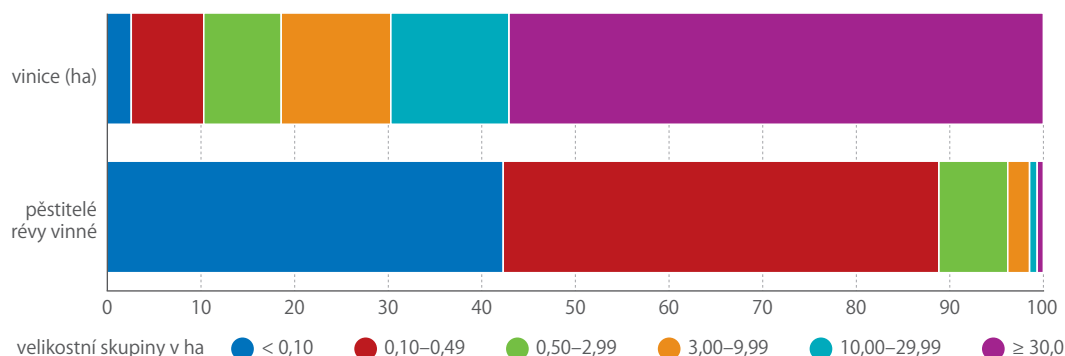
Zdroj: ČSÚ

Z hroznů sklizených na těchto vinicích je možné při splnění legislativních podmínek platných pro zařazení vinné odrůdy vyrábět především jakostní vína a jakostní vína s přívlastkem. Moštové odrůdy vhodné k výrobě vín s chráněným zeměpisným označením (CHZO), které jsou určeny k výrobě zemských vín, zabíraly jen necelé procento plochy. Na zbylé výměře 23 hektarů se nacházely vinice k produkci vegetativního množitelského materiálu révy, šlechtitelské plochy a genofond.

PŘIBÝVÁ MLADÝCH VÝSADEB

Na vinicích převažovaly bílé odrůdy révy vinné (61 %), modré odrůdy se pěstovaly téměř na třetině výměry a ostatní odrůdy na desetinu výměry vinic.

PĚSTITELÉ RÉVY A VINICE V ČR PODLE VELIKOSTNÍCH SKUPIN (% , 2020)

Zdroj: ČSÚ

Plocha s modrými odrůdami se v porovnání s rokem 2015 zmenšila o 404 ha. Naopak plochy vinic osázené bílými a ostatními odrůdami se o 815 hektarů rozšířily.

Mezi nejpestovanější bílé odrůdy patřily v roce 2020 Veltlínské zelené a Müller Thurgau, z modrých odrůd byly nejrozšířenější Frankovka a Svatovavřínecké, z ostatních odrůd pak Rulandské šedé.

Věková struktura vinic byla relativně příznivá, převládaly výsadby v plné plodnosti se stářím od 10 do 29 let, které zabíraly téměř polovinu výměry vinic. Mladé výsadby se stářím do 9 let byly vysázené na pětinu plochy vinic a výsadby staré 30 a více let zabíraly necelou třetinu vinic. Ve srovnání s předchozím šetřením se zvýšil podíl mladých výsadeb a poklesl podíl vinic v plné plodnosti.

Díky příznivým podmínkám pro pěstování révy vinné se převážná většina vinic nachází v Jihomoravském kraji (16 957 ha, 94 %). V daleko menší míře se réva pěstuje v krajích Zlínském (459 ha), Středočeském (332 ha) a Ústeckém (325 ha). V dalších krajích se réva pěstuje pouze okrajově a v Karlovarském kraji nebyla evidovaná žádná vinice.

Území vhodná pro pěstování révy vinné jsou zařazena do vinařských oblastí Čechy a Morava. Vinařská oblast Morava se dělí na podoblasti Znojemskou, Mikulovskou, Velkopavlovickou a Slováckou. K největším vinařským obcím s výměrou vinic nad 500 ha patří Velké Bílovice, Valtice, Mikulov a Čejkovice. Vinařská oblast Čechy má dvě podoblasti – Litoměřickou a Mělnickou s největší vinařskou obcí Mělník, kde rozloha vinic mírně převyšuje 100 hektarů.

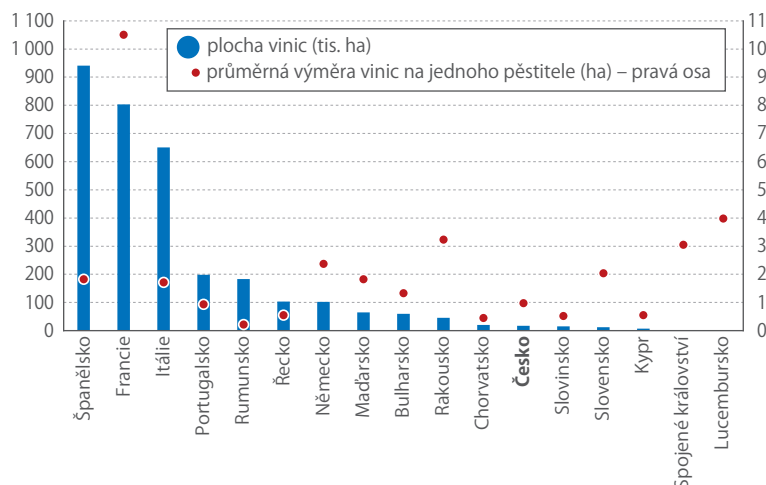
V EU SE NACHÁZÍ 45 % SVĚTOVÉ VÝMĚRY VINIC

Podle výsledků strukturálního šetření o vinicích v roce 2015 (výsledky za rok 2020 nebyly v době uzávěrky tohoto textu ještě Eurostatem zveřejněny) obhospodařovalo 2,5 milionu pěstitelů v sedmácti členských státech Evropské unie 3,2 milionu hektarů vinic. To představuje 45 % jejich světové výměry. Vinice tří největších pěstitelů – Španělska, Francie a Itálie – zabíraly tři čtvrtiny evropské plochy vinic. Nejvyšší počet pěstitelů se o vinice staral v Rumunsku (855 tisíc, 34 %). Česká republika byla v pořadí podle výměry vinic i počtu pěstitelů na dvanáctém místě.

Průměrná výměra vinic na jeden podnik dosáhla v EU 1,3 ha. Největší pěstitelé byli ve Francii (10,5 ha), naopak nejmenší v Rumunsku (0,2 ha). Česká republika se s průměrnou hodnotou jeden hektar vinic na pěstitele nacházela mírně pod evropským průměrem.

Z hlediska typu produkce převažovaly v EU vinice s odrůdami vhodnými pro výrobu vín CHOP a CHZO (82 %). Jen 13 % zaujímaly vinice s odrůdami určenými pro výrobu stolních vín. V České republice stejně jako ve Slovinsku, Rakousku, Německu a Lucembursku se pěstovala pouze réva pro výrobu vín CHOP a CHZO. Nejvyšší podíl vinic s hroznou na výrobu stolních vín měli v Rumunsku (72 %),

VINICE V EU (2015)

Zdroj: Eurostat

Bulharsku (38 %) a Itálii (26 %). Řecko bylo jediným významným producentem rozinek.

Na evropských vinicích mírně převažovaly modré odrůdy révy (53 %). Bílé odrůdy se pěstovaly na 43 % vinic. Modré odrůdy převládaly v sedmi členských státech: Bulharsku, Řecku, Španělsku, Francii, Itálii, Kypru a Portugalsku. Bílé odrůdy v České republice, Německu, Chorvatsku, Maďarsku, Rakousku, Slovinsku a na Slovensku. V Řecku zaujímaly významný podíl odrůdy jiných barev s převahou růžové odrůdy Roditis.

Na největší výměře se pěstovala modrá odrůda Tempranillo a z bílých Airen. Přitom se odrůda Tempranillo pěstovala jen na území Španělska a Portugalska, odrůda Airen pouze ve Španělsku. Nejrozšířenějšími odrůdami, které se pěstovaly ve 12 členských státech, byly z modrých odrůd Merlot a z bílých odrůd Chardonnay.

Vinice v EU jsou relativně staré, 37 % plochy bylo zařazeno v nejstarších vinicích 30 a více let a 41 % tvořily vinice v plné plodnosti se stářím mezi 10 a 29 lety. Nové výsadby do 2 let stáří tvořily 7 % a mladé výsadby 3 až 9 let 16 % plochy vinic. Nejstarší vinice rostly na Kypru a největší podíl nových vinic byl ve Francii.

STRUKTURÁLNÍ ŠETŘENÍ O VINICÍCH

V roce 2020 proběhlo v členských státech EU s výměrou vinic přesahující 500 ha pravidelné strukturální šetření o vinicích. Cílem bylo získat srovnatelné údaje o typu produkce, odrůdové skladbě a věkové struktuře vinic. Výsledná data slouží k formování evropské zemědělské politiky v oblasti vinohradnictví a vinařství. Stejně jako jinde byl i v ČR zdrojem dat registr vinic. U nás ho spravuje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Šetření se konalo naposledy podle nařízení (EU) č. 1337/2011 o evropské statistice trvalých kultur. V rámci změn evropské zemědělské statistiky bude další zjišťování o vinicích v roce 2026 zahrnuto jako samostatný modul do integrovaného šetření v zemědělství.

Penzijní závazky rostou

Pro plánování budoucího vývoje penzijního systému je důležité vědět, kolik by stát a penzijní fondy měly penzistům vyplátit.

DANIELA STRNADOVÁ
oddělení finančních účtů

Problematika penzijních systémů a nutnosti jejich reformy je v poslední době hojně diskutovaným tématem ve většině států Evropské unie. Průběžný systém, který je v evropských zemích klíčovým mechanismem financování penzí, se stává při současném demografickém vývoji finančně neudržitelný. Hlavním důvodem je především zvyšující se střední délka života, která má za následek rostoucí podíl obyvatelstva v důchodovém věku, a také klesající porodnost. Identický vývoj lze shledat i v České republice, kde se za posledních 10 let zvýšila naděje dožití při narození přibližně o 2 roky a podíl obyvatelstva ve věku 65+ vzrostl ze 14,9 % na 19,6 %.

S cílem získat data pro hlubší analýzu finanční udržitelnosti důchodových systémů ukládá EU členským státům povinnost reportovat v tříletých intervalech doplňkovou tabulku nabytých penzijních nároků k danému datu. Ačkoliv jsou data v této tabulce z velké části odhadem založeným na mnohých ekonomických a demografických předpokladech, které se v čase mění, celková hodnota penzijních nároků představuje důležitý údaj. V prosinci 2020 byla publikována tabulka s údaji platnými ke konci roku 2018.

ELIŠKA VACKOVÁ
oddělení finančních účtů

PENZIJNÍ SYSTÉM ČR

Penzijní systém v České republice se skládá ze dvou částí. Hlavní je důchodové pojištění tvořící první pilíř, který je povinný a financovaný průběžně. V tomto systému dostávají penzisté důchod od státu, přičemž stát získává prostředky na financování důchodů od

stávajících zaměstnanců, kteří část své mzdy odvádějí na důchodové pojištění. V České republice je vypláceno přibližně 3,6 milionu penzí, přičemž 99 % z nich je vypláceno Českou správou sociálního zabezpečení. Zbylá část je financována z kapitol Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra a Ministerstva práce a sociálních věcí.

V letech 2013 až 2015 byl v ČR zaveden druhý důchodový pilíř (tzv. penzijní připojištění), který však byl z důvodu malého zájmu občanů (pouze 84 tisíc účastníků) postupně zrušen a zůstatek vyplacen účastníkům či převeden do třetího pilíře.

Třetí pilíř důchodového pojištění (tzv. doplňkové penzijní spoření), který poskytují penzijní společnosti a jimi obhospodařované penzijní fondy, je na dobrovolné bázi. Zahrnuje transformované fondy, do nichž se přesunuli původní účastníci penzijního připojištění a kam v současnosti nelze již vstupovat, a účastnické fondy. Jde o způsob spoření na stáří podporovaný státem formou příspěvků a daňových úlev. Cílem je získat v důchodovém věku vedle již zmíněného státního důchodu další zdroj příjmů. Do třetího pilíře se zahrnují závazky penzijních fondů, které jsou zaznamenávány v národních účtech. Jedná se o individuální úspory účastníků vyplývající z výše příspěvků (vlastních, státních, zaměstnavatelů), jež jsou investicemi dále zhodnocovány a které jsou vyplaceny při odchodu do penze. Tyto úspory není třeba dále modelovat a vycházíme ze současné hodnoty závazků, která k 31. 12. 2018 činila přibližně 447

NABYTÉ PENZIJNÍ NÁROKY K ROKU 2018 (mld. Kč, ČR)

č. ř.	název položky	1. pilíř	3. pilíř	penzijní programy celkem	z toho rezidentské domácnosti
1	Počáteční stav penzijních nároků	10 238 756	413 806	10 652 562	10 552 034
2	Navýšení penzijních nároků v důsledku sociálních příspěvků	875 558	56 440	931 998	922 927
3	Ostatní změny (pojistně - matematické) penzijních nároků v penzijních programech sociálního zabezpečení	-759 730	n/a	-759 730	-761 551
4	Snížení penzijních nároků v důsledku výplaty penzijních dávek	438 334	23 560	461 894	457 604
5	Změny penzijních nároků v důsledku sociálních příspěvků a penzijních dávek (řádky 2+3-4)	-322 506	32 880	-289 626	-296 192
6	Změny nároků v důsledku přecenění	3 900 365	0	3 900 365	3 857 839
7	Změny nároků v důsledku změn objemu	412 468	697	413 165	408 991
8	Penzijní nároky k 31. 12. 2018 (řádky 1 + 5 + 6 + 7)	14 229 083	447 383	14 676 466	14 522 672

Zdroj: ČSÚ

miliard Kč (viz tab.). Počet účastníků v tomto důchodovém systému je přibližně 4,44 milionu.

MODELOVÁNÍ PENZIJNÍCH ZÁVAZKŮ

Odlišnou metodiku aplikujeme na závazky státu jako správce penzijního systému prvního povinného důchodového pilíře. V tomto systému se nevytvářejí soukromé účty, na nichž by se hromadily úspory, ani žádné rezervy pro výplaty penzí, které jsou hrazeny ze sociálních příspěvků ekonomicky aktivní části obyvatel. Výše důchodových dávek je stanovena dle zákonů pravidel a důchod je možné získat po splnění dvou základních podmínek – minimálního počtu let sociálního pojištění a věku odchodu do důchodu (platí pro základní typ dávek, tj. starobní penzi).

Modelování penzijních závazků v rámci prvního pilíře důchodového pojištění vychází z Freiburského modelu. Jedná se o tzv. ADL model (accrued-to-date liabilities), jenž představuje současnou hodnotu důchodů, které mají být vyplaceny v budoucnosti. Metoda počítá se závazky současných penzistů i těch budoucích, kteří ještě v penzi nejsou (viz obr.), a sumarizuje nároky na důchod vztahované k základnímu danému roku v současných podmínkách. Analýza vychází převážně z vyplacených penzí v závislosti na pohlaví a věku. Podstatou je zjistit, jaký průměrný důchod připadá na jednoho reprezentanta počítané generace, přičemž tuto generaci sledujeme do věku 100 let. K tomu je potřeba aplikovat populační projekci podle věku a pohlaví, kterou má ČSÚ zpracovanou do roku 2100.

Důležitou součástí analýzy je aktualizace ekonomických složek a zákonů, které každoročně mění výši vyplacených důchodů. Jedná se především o míru inflace, koeficient pro úpravu všeobecného výměřovacího základu, koeficient růstu reálných mezd, koeficient pro každoroční valorizaci stávajících penzí a diskontní sazbu.

Při modelování penzijních závazků u generací, které ještě nejsou v penzi, je aplikován homogenní přístup. Budoucí důchod jim je vypočítán podle současných vyplacených penzí a očekává se u nich neměnné socioekonomické chování (např. nezaměstnanost). Zároveň se zde uplatňuje faktor „lambda“,

ZÁKLADNÍ SCHÉMA SOUČASNÝCH A BUDOUCÍCH PENZISTŮ V MODELU

Zdroj: Technical Compilation Guide for Pension Data in National Accounts, 2011

kteří představuje snížený nárok na budoucí penzi, protože lidé z těchto generací mají za sebou pouze část požadované doby sociálního pojištění.

ANALÝZA PENZIJNÍCH ZÁVAZKŮ V ČR

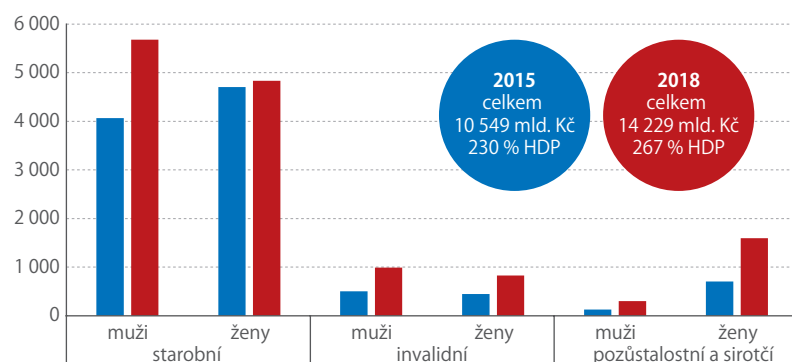
Celková výše penzijních závazků prvního pilíře k 31. prosinci 2018 činí 14 229 mld. Kč (viz graf). Hlavní podíl na celkové výši těchto penzijních závazků představují starobní důchody (74 %), dále pozůstalostní a sirotčí penze (13 %) a invalidní penze (13 %).

Mezi lety 2015–2018 došlo ke skokovému nárůstu penzijních závazků prvního pilíře o 3 680 mld. Kč. Většinu tohoto nárůstu má na svědomí snížení diskontní sazby o 1 procentní bod. Diskontní sazba se ve výpočtu používá ke stanovení současné hodnoty penzijních závazků.

Mezi roky 2015 a 2018 došlo k obrácení poměru závazků z titulu starobních důchodů připadajících na muže a ženy. Zatímco v roce 2015 připadalo 54 % na ženy a 46 % na muže, o tři roky později to bylo přesně naopak. Tento mírný posun byl způsoben metodickou změnou ve výpočtu penzijních závazků při odvozování maximálního věku odchodu do důchodu z dat České správy sociálního zabezpečení o nově přiznaných důchodech v základním roce. U závazků z invalidních důchodů je poměr stabilní – cca 54 % muži a 46 % ženy. Z celkových pozůstalostních a sirotčích důchodů připadá v roce 2018 na ženy 84 %, na muže pouze 16 %. Toto nerovnoměrné rozložení souvisí s delší dobou dožití u žen.

Ukazatel poměru penzijních závazků prvního pilíře k hrubému domácímu produktu mezi roky 2015 a 2018 vzrostl o 35 procentních bodů na hodnotu 267 %. Zde se přitom projevuje protichůdný vliv zvyšování penzijních závazků, které má za následek růst ukazatele, a nárůstu hodnoty HDP, jehož působením ukazatel klesá.

VÝŠE PENZIJNÍCH ZÁVAZKŮ PRVNÍHO DŮCHODOVÉHO PILÍŘE PODLE TYPU DŮCHODU (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Více než čtvrtina HDP jde v EU na sociální výdaje

Rozdíly ve výši i rozvržení sociálních výdajů mezi jednotlivými zeměmi jsou však značné.

MARKÉTA PIŠTOROVÁ
odbor statistik
rozvoje společnosti

Každá země EU má svůj vlastní systém sociálního zabezpečení, ale aby bylo možné sledovat a porovnávat výdaje na sociální ochranu napříč evropskými státy, dohodli se členové EU již v 70. letech minulého století na vytvoření jednotné metodiky. Vznikl tak Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany ESSPROS (The European System of integrated Social PROtection Statistics), který zachycuje výdaje na sociální ochranu v rámci osmi základních funkcí – nemoc a zdravotní péče, invalidita, stáří, pozůstalí, rodina a děti, nezaměstnanost, bydlení a sociální vyloučení. Do poslední kategorie spadá např. podpora osob se závislostí, uprchlíků apod. Sociální ochrana je definována jako souhrn intervencí ze strany jak veřejných, tak soukromých subjektů, jejichž cílem je ulehčit domácnostem a jednotlivcům od zátěže vyplývající z předem určených rizik a potřeb. Zahrnuty jsou výdaje na sociální ochranu poskytované ve formě plateb v hotovosti, náhrad a přímo poskytovaného zboží či služeb domácnostem a jednotlivcům.

ČESKO POD PRŮMĚREM EU

Z patnácti evropských států, pro které jsou k dispozici předběžná data za rok 2019, byly výdaje na sociální ochranu, vyjádřené jako procento HDP, nejvyšší ve Francii (31 %). S nepatrným odstupem následovaly Dánsko a dále dva naši sousedé – Německo

a Rakousko. Naopak nejnižší, poloviční v porovnání s Francií, byly tyto výdaje ve vztahu k HDP na Maltě a potom v Lotyšsku, Litvě, Bulharsku a Maďarsku. V Česku bylo v roce 2019 na sociální ochranu vydáno 18 % HDP. Z porovnání s daty za rok 2018 vyplývá, že pořadí patnácti popisovaných zemí zůstalo téměř beze změny. Z dlouhodobého hlediska lze říci, že výdaje na dávky sociální ochrany podle systému ESSPROS, vyjádřené jako podíl HDP, se v součtu za všechny země v Unii mírně snížily. V roce 2009 představoval průměr EU 27,5 %, zatímco o devět let později 26,5 %.

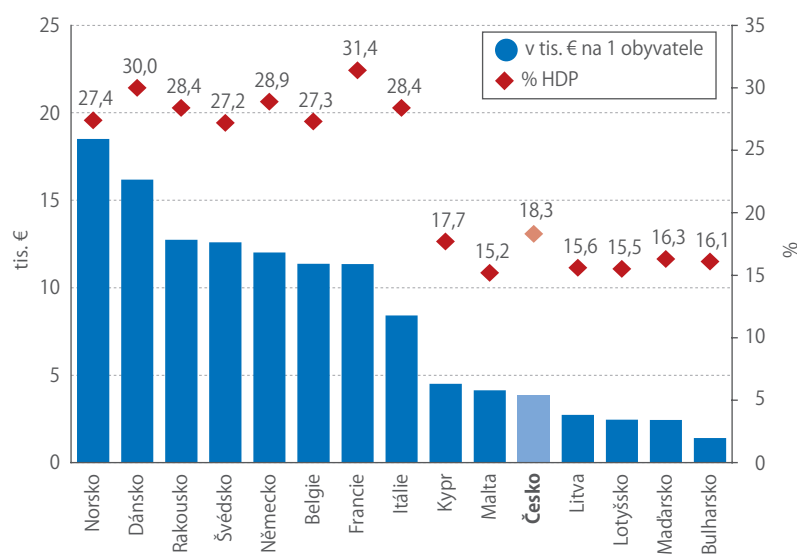
V přepočtu na jednoho obyvatele vydalo na sociální ochranu nejvíce Norsko – více než 18 tis. euro. Mezi členskými zeměmi EU vedlo Dánsko s 16 tis. eury, následovaly Rakousko, Švédsko a Německo s 12 až 13 tis. eury na jednoho obyvatele. Česko se řadilo mezi státy, v nichž bylo vydáno na sociální ochranu mezi 2 a 5 tis. eury na jednoho obyvatele.

VEDE STÁŘÍ A ZDRAVOTNÍ PÉČE

Struktura výdajů podle funkcí sociální ochrany se v jednotlivých zemích poměrně výrazně liší. Téměř všechny státy vynakládají největší část celkových výdajů na sociální ochranu na funkci stáří. Z předběžných dat za rok 2019 vychází, že nejvíce to bylo v Itálii (téměř polovina), nejméně pak v Německu (32 %). V Německu mířilo nejvíce peněz na sociální ochranu do zdravotní péče, konkrétně 36 % celkových výdajů. A právě tato funkce je ve všech ostatních evropských státech výdajově druhou nejvýznamnější položkou. Zastoupení funkce nemoc/zdravotní péče v celkových výdajích na sociální ochranu se ve sledovaných zemích v roce 2019 pohybovalo mezi jednou pětinou v Dánsku nebo na Kypru a více než třetinou na Maltě, v Česku a Německu. V Česku a na Maltě se výdaje na funkci stáří a zdravotní péče dohromady blížily 80 % z celkových výdajů na sociální ochranu, což bylo nejvíce v celé Evropě.

Nejvyšší podíl výdajů na funkci invalidita byl v roce 2019 v Norsku a Dánsku (16 %), nejnižší pak na Maltě a na Kypru (menší než 5 %). Podíl výdajů na funkci rodina/děti se pohyboval mezi 4 % a 12 %, přičemž nejvyšší byl v Norsku, Německu a Maďarsku (bezmála 12 %), naopak nejnižší v Itálii (4 %), na Maltě a na Kypru (méně než 7 %). Na funkci pozůstalí byla vynaložena největší část z výdajů na sociální ochranu v Itálii (9 %). Výdaje na nezaměstnanost se ve vybraných patnácti zemích pohybovaly v roce 2019 mezi 2 a 6 %, na bydlení to bylo do 2 %.

VÝDAJE NA SOCIÁLNÍ OCHRANU (2019*)

Pozn: *) Předběžné údaje, nezahrnuje administrativní náklady

Zdroj: Eurostat

Výsledky zdravotnických účtů ČR

Komplexní, mezinárodně srovnatelné informace o výdajích na zdravotnictví v České republice mezi lety 2010 až 2019.

Vydavatel:
Český statistický
úřad

Péče o lidské zdraví je bezesporu jednou z nejvýznamnějších společensky organizovaných aktivit. Postupem času – s rozvojem poznání a uplatnění jeho výsledků v praktické činnosti na straně jedné a s prodlužováním lidského života na straně druhé – se význam zdravotní péče stále zvyšuje. Z ekonomického a sociálního pohledu vyžaduje zdravotnictví stále více zdrojů, které čerpá cestou složitých přerozdělovacích vztahů. S rozvojem globalizace a s ní souvisejících integračních tendencí se rovněž zvyrazňuje potřeba sdílení informací o zdravotnictví a poskytování zdravotní péče v mezinárodním měřítku. V této souvislosti byl v roce 2000 položen metodický základ pro sběr, zpracování a vyhodnocení mezinárodně srovnatelných dat v oblasti zdravotnictví ve formě tzv. zdravotnických účtů (SHA – System of Health Accounts) a jejich mezinárodní klasifikace zdravotnických účtů (ICHA – International Classification for Health Accounts). Od roku 2016 jsou zdravotnické účty sestavovány na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady č.1338/2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Systém zdravotnických účtů je nástrojem, který slouží ke komplexnímu vyjádření veškerých běžných (neinvestičních) výdajů na zdravotní péči, resp. na zdravotnictví v širším slova smyslu.

INFORMACE Z MNOHA ZDROJŮ

Český statistický úřad poprvé zpracoval zdravotnické účty ČR za referenční rok 2000. Před tím bylo nutné vyřešit otázky týkající se zdrojů spolehlivých dat a vhodnosti stávajících metodických nástrojů (zejména klasifikací). Ukázalo se, že bude vhodné vycházet především z administrativních zdrojů dat vedených zdravotními pojišťovnami (veřejné zdravotní pojištění), komerčními pojišťovnami (cestovní a jiné zdravotní pojištění) a ministerstvy (výdaje

veřejných rozpočtů). Tam, kde nebyla k dispozici vhodná administrativní data, bylo nutné přistoupit k využití výsledků statistických zjišťování ČSÚ. V případě domácností to jsou údaje statistiky rodinných účtů. Výdaje neziskových institucí na zdravotní péči (např. Červený kříž, Liga proti rakovině atd.) jsou zjišťovány v rámci šetření neziskových institucí a výdaje podnikové sféry (zejména na preventivní péči jako vstupní prohlídky a podobně) pomocí šetření o úplných nákladech práce. Využitím uvedených datových zdrojů byla evidována a zpracována data za naprostou většinu zdravotnických výdajů.

Zdravotnické účty jsou sestavovány podle mezinárodně platné metodiky (OECD, WHO, Eurostat) a představují tak jedinou soustavu dat o výdajích na zdravotní péči, která je mezinárodně srovnatelná.

ČASOVÉ ŘADY OD ROKU 2010

Nově vydaná publikace obsahuje informace o výsledcích zdravotnických účtů České republiky, a to jak v souhrnném pohledu, tak i v detailnějším členění umožněném zejména využitím dosažitelných administrativních zdrojů dat a výstupů ze statistického šetření výdajů domácností. Souhrnné výsledky jsou prezentovány ze tří základních pohledů: druhu zdravotní péče, jejího poskytovatele a odpovídajícího zdroje financování.

Část publikace se také věnuje specifickým informacím vztahujícím se k výdajům z veřejného zdravotního pojištění (podle věku, pohlaví a diagnóz), k výdajům domácností na zdravotní péči, k dlouhodobé péči a k výdajům na léky. Nechybí ani kapitola zaměřená na výsledky zdravotnických účtů v mezinárodním porovnání.

Součástí publikace jsou rovněž přílohy obsahující metodické poznámky, vysvětlení některých pojmů a tabulky s podrobnými výsledky za rok 2019 a s časovými řadami od roku 2010.

Statistiky integrace migrantů

Vydavatel: Eurostat

Soubor statistických informací, které přibližují průběh a výsledky integračního procesu v různých evropských zemích.

Migrace se v posledních letech stává jedním z velmi důležitých témat, která významně ovlivňují život v Evropě. Pokud mají odpovědní politici přijímat účinná opatření, která pomohou migraci regulovat, preventivně bránit potenciálním konfliktům a efektivně začleňovat migranty do společnosti, potřebují k tomu relevantní informace. Teprve na základě hodnověrných a objektivních informací je možné činit správná rozhodnutí a úspěšně čelit výzvám, jež migrace přináší. Jedním ze zdrojů takových dat může být publikace vydaná Eurostatem.

V knize jsou shromážděna fakta o integraci migrantů v evropských zemích. Vedle základních demografických údajů zde čtenáři najdou mnoho podrobnějších socioekonomických informací přibližujících průběh a výsledky integračního procesu v různých zemích. Zmapována je např. úroveň vzdělání, zaměstnanosti, sociálního začleňování nebo aktivního občanství v hostitelské zemi. Situace migrantů je porovnávána se situací původních obyvatel.

MIGRANTI JSOU V NEVÝHODĚ

Zjištěné skutečnosti ukazují, že lidé přicházející do Evropy z třetích zemí mají obecně horší výsledky ve sledovaných oblastech než místní občané. Zaostávání bylo sledováno ve všech hlavních

oblastech integrace, tedy na pracovním trhu, ve vzdělávání i v sociálním zařazení.

Vyšší míru nezaměstnanosti oproti domácí populaci vykazují migranti bez ohledu na pohlaví či věk, nicméně značný rozdíl byl zaznamenán v zapojení žen do pracovního procesu. Velká část přicházejících žen zůstává v domácnosti a na pracovní trh se vůbec nedostává. K tomuto vyloučení žen z ekonomických aktivit dochází bez ohledu na dosaženou úroveň jejich vzdělání.

U mladých migrantů bylo pozorováno zvýšené riziko, že opustí vzdělávací systém předčasně ještě před získáním potřebné kvalifikace či složením závěrečné zkoušky. Podíl těch, kteří nedosáhli ani střední úrovně vzdělání, je mezi cizinci více než dvakrát vyšší než v případě domácího obyvatelstva.

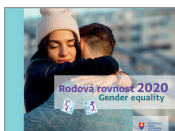
Migranti také zpravidla pracují za výrazně nižší mzdy a nízké příjmy se stávají jednou z příčin sociálního vyloučení. Bez dostatečného příjmu si migranti nemohou dovolit kvalitní bydlení a kromě nízké úrovně vybavenosti domácností je problémem i přelidňenost bytů. Dále se tito lidé musejí potýkat s horším přístupem ke kvalitní zdravotní péči a sociálním službám.

Pro úspěšné začlenění migrantů do společnosti je třeba všechny uvedené jevy nejen podrobně sledovat, ale také vytvářet a používat nástroje, které pomohou eliminovat negativní tendence a bránit vzájemným averzím a konfliktům. To však už není úkolem statistiků.

 bit.ly/3cNeTRI

RODOVÁ ROVNOST 2020

Vydavatel:
Štatistický úrad SR

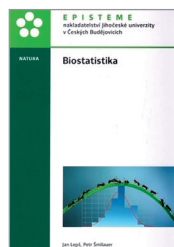

Komplexní soubor statistických informací charakterizujících postavení žen a mužů v současné společnosti. Data ze Slovenska jsou doplněna mezinárodním srovnáním a grafickou přílohou.

 bit.ly/2P3wqWC

BIOSTATISTIKA

Vydavatel:
Episteme

Moderní učebnice statistiky pro uživatele z biologických a biologií blízkých oborů. Součástí knihy jsou i praktické příklady řešení konkrétních problémů a úkolů vhodnými statistickými metodami.

 bit.ly/3rXcOsB

ROČENKA HZS ČR 2020

Ministerstvo vnitra
ČR

Podrobný přehled činnosti Hasičského záchranného sboru ČR v loňském roce. Srovnání hlavních údajů podle krajů a v časové řadě za posledních pět let.

 bit.ly/2OM1Mlm

PUBLIKACE ČSÚ

 tištěná online

Informační společnost v číslech (2021)

Přehledová publikace o rozvoji informační a digitální společnosti v České republice sestavená z nejnovějších dat o rozšíření a způsobu využití internetu a dalších digitálních technologií u nás.

Stav a pohyb obyvatelstva v ČR (2020)

Předběžné výsledky přirozeného a mechanického pohybu obyvatelstva v průběhu loňského roku. Data jsou členěna podle regionů soudržnosti, krajů i okresů.

Vývoj ekonomiky České republiky (4. Q 2020)

Hodnocení vývoje hlavních ukazatelů reálné a peněžní ekonomiky v České republice za uplynulé období.

Volby do zastupitelstev krajů (2020)

Souhrnné výsledky řádných voleb do zastupitelstev krajů v roce 2020, rozdělení mandátů v zastupitelstvech stranám a kandidátům a územní přehledy výsledků hlasování.

Příjmy a životní podmínky domácností (2020)

Výsledky výběrového šetření Životní podmínky 2020. Publikace obsahuje údaje za hospodářící domácnosti podle různých hledisek. Šetření probíhá podle evropské metodiky EU-SILC.

www.czso.cz | objednavky@czso.cz

KALENDÁŘ: Rychlé informace

KVĚTEN
2021

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

4 ÚT

Zaměstnanost
a nezaměstnanost
podle výsledků VŠPS
(1. Q 2021)

6 ČT

Maloobchod
(3/2021)

7 PÁ

Zahraniční obchod se
zbožím
(3/2021)
Průmysl
(3/2021)
Stavebnictví
(3/2021)

10 PO

Služby
(1. Q 2021)
Živočišná výroba
(1. Q 2021)
Cestovní ruch
(1. Q 2021)

11 ÚT

Indexy cen vývozu
a dovozu
(3/2021)
Indexy
spotřebitelských cen
– inflace
(4/2021)

17 PO

Indexy cen výrobců
(4/2021)

24 PO

Konjunkturální
průzkum
(5/2021)

Statistika průmyslu nově očišťuje tržby a zakázky

Prezentované měsíční a čtvrtletní údaje tak zohledňují počet pracovních dní.

**DORIS
FAJFROVÁ**

oddělení statistiky
stavebnictví
a bytové výstavby

V průmyslu má sezona či počet kalendářních dnů nepochybně svůj vliv. Celozávodní dovolená velkého podniku nebo odlišné uspořádání svátků se může projevit na indexu v řádu několika procentních bodů. A právě sezonním očištěním údajů se snažíme tyto vlivy kvantifikovat a případně odstranit.

Do konce roku 2020 se v krátkodobé statistice průmyslu očišťovala pouze průmyslová produkce. S prvními údaji za rok 2021 se začaly očišťovat také průmyslové tržby a zakázky. Jedním z impulzů byly aktualizované požadavky Eurostatu na ukazatele zasílané členskými zeměmi v rámci krátkodobé průmyslové statistiky, druhým pak sladění výstupů v rámci rychlé informace průmysl.

KDE SE PROJEVUJE SEZONNOST?

Během přípravy bylo v první řadě nezbytné položit si teoretickou otázku, zda tržby z průmyslové činnosti a nové průmyslové zakázky vůbec vykazují vliv sezonnosti a jak velký vliv na ně má počet pracovních dnů v daném měsíci. Oproti průmyslové produkci jsou tržby a zakázky více závislé na fakturacích. Otázka tedy zní: jsou rozdíly ve fakturacích sezonní, nebo spíše jen náhodné? V některých odvětvích nemusí mít sezona na objem tržeb vliv, neboť prodané zboží v daném měsíci mohlo být vyrobeno v předchozích měsících. Stejně tak se někde jako nejednoznačný jeví vliv počtu pracovních dnů na počet nově uzavřených zakázek. Tyto teoretické předpoklady jsme dále otestovali exaktnějším způsobem.

Nejdříve bylo potřeba ověřit přítomnost sezonnosti v jednotlivých časových řadách na úrovni oddílů CZ-NACE. Z dílčích časových řad se nepřímou metodou skládá výsledný index za průmysl jako celek.

Na základě provedených testů se skutečně ukázalo, že v některých odvětvích u tržeb, ale zejména

pak u zakázek, je přítomnost sezonnosti nejednoznačná. Výsledky různých testů se navíc v některých odvětvích lišily. Nakonec jsme zvolili přísnější měřítko, podle kterého jsme považovali za nesezonní pouze takovou časovou řadu, ve které jsme sezonnost zamítli při shodě všech tří testů. Takové časové řady byly nakonec pouze dvě, a to zakázky ve výrobě farmaceutických výrobků (NACE-CZ 21) a zakázky ve výrobě ostatních dopravních prostředků (NACE-CZ 30). To se ukázalo jako interpretačně smysluplné, neboť právě zakázky ve farmacii jsou značně kolísavé a obsahují jednorázové a těžko předvídatelné výkyvy. Ve výrobě ostatních dopravních prostředků je to navíc důsledek vnitřní heterogenity, neboť v tomto odvětví se vyrábějí jak jízdní kola, tak vlaky nebo letadla.

OČIŠTĚNÉ ÚDAJE MAJÍ PŘEDNOST

Očištěný index průmyslových tržeb za průmysl celkem je tedy nepřímou metodou složen kompletně z očištěných časových řad za dílčí průmyslové odvětví. Oproti tomu celkový očištěný index nových průmyslových zakázek je složen jak z očištěných časových řad, tak také ze dvou neočištěných, a to NACE-CZ 21 a NACE-CZ 30.

Co z toho tedy pro statistiku průmyslu a prezentaci dat vyplývá? Pro uživatele to znamená, že s vydáním rychlé informace průmysl za leden 2021 jsou nově, stejně jako v případě průmyslové produkce, upřednostněny očištěné údaje. Meziroční tempa jsou publikována ve formě očištěné o počet pracovních dnů. Meziměsíční, případně mezičtvrtletní indexy jsou navíc očištěny o vliv sezonnosti. Kompletní časové řady indexů průmyslových tržeb a zakázek od roku 2000 jsou k dispozici ve veřejné databázi v kapitole průmysl, energetika.

Sčítání je velký test připravenosti Česka na digitalizaci

Poznatky z průběhu sčítání pomohou státu s vývojem dalších online služeb a usnadněním komunikace občanů s veřejnou správou.

**JOLANA
VOLDÁNOVÁ**
tisková mluvčí
sčítání

Sčítání 2021 je jedinečný projekt eGovernmentu, který stojí na propojení údajů celkem devíti rozsáhlých registrů státní správy a údajů z informačních systémů samotného sčítání. Na přípravě tohoto největšího statistického projektu desetiletí se kromě Českého statistického úřadu podílí zejména Česká pošta, zapojena byla i Státní pokladna Centrum sdílených služeb, řada ministerstev a obcí.

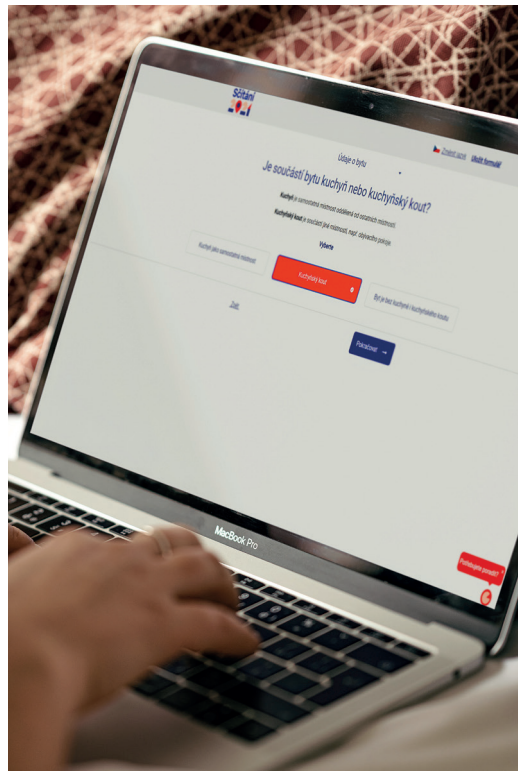
Sčítání je jedním z největších tuzemských projektů, který čerpá data díky propojení hned několika zdrojů státní správy. Současně ukazuje, jak je na tom česká společnost s úrovní digitalizace, přístupem k internetu či počítačovou gramotností a jak je na digitalizaci připravena veřejná správa.

„Jsme přesvědčeni, že příprava a realizace Sčítání 2021 přispěje získanými poznatky a zkušenostmi k realizaci jiných významných projektů veřejné správy na cestě k digitální společnosti,“ konstatuje předseda ČSÚ Marek Rojíček.

JEDINEČNÉ PROPOJENÍ REGISTRŮ A INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ

Mimořádnost sčítání spočívá v tom, že jako jediný projekt plošně prověřuje, co se v uplynulých letech podařilo vybudovat na národní úrovni v rovině centrálních informačních systémů českého eGovernmentu. Jeho součástí je po technické stránce bezpečná výměna dat mezi mnoha informačními systémy, které jsou buď standardně, a většinou oddělené od sebe, využívány ve veřejné správě, nebo vznikly pro potřeby sčítání. Na projektu se podílí velké množství lidí a institucí – státních úřadů, měst a obcí, dodavatelů a v neposlední řadě také všichni občané v roli poskytovatelů údajů. Lidé si tak prostřednictvím vyplnění elektronického sčítacího formuláře mohou reálně otestovat, jak fungují rozsáhlé integrační vazby mezi základními registry, zejména registrem obyvatel, registrem územní identifikace adres a nemovitostí a národní identitní autoritou, umožňující mj. i přihlášení přes napojené bankovní a další komerční identity. Sčítání ukazuje, nakolik jsou tyto vazby potřebné a užitečné.

Díky využití registrů státu nemusejí občané celou řadu otázek vůbec vyplňovat. Ve srovnání s minulým cenem klesl jejich počet ve formuláři o polovinu. ČSÚ během příprav projektu analyzoval možnosti využití celkem 37 databází státní správy. Svým pokrytím a kvalitou vyhovovalo účelům sčítání 9 z nich. Formulář je tak mnohem kratší než před deseti lety.

Zcela zmizela např. část otázek o budově, která je kompletně nahrazena údaji ze základního registru územní identifikace, adres a nemovitostí a statistického územního registru sčítacích obvodů a budov. Aby to bylo vůbec možné, proběhla ve spolupráci s obcemi a stavebními úřady při přípravě sčítání velmi rozsáhlá analýza a doplnění chybějících údajů u více než sto tisíc objektů (např. materiál nosných zdí, měsíc a rok dokončení apod.). Příprava sčítání tak významně přispěla ke zkvalitnění datového obsahu registru územní identifikace, adres a nemovitostí pro budoucí využití.

V REGISTRECH NELZE NAJÍT VŠE

Navzdory několikaleté snaze ČSÚ využít maximum dat z administrativních zdrojů není možné v současnosti realizovat sčítání výlučně na základě dat z registrů. Chybí totiž registr bytů či registr vzdělání za celé obyvatelstvo. Ze zdrojů veřejné správy nejsou k dispozici ani informace o ekonomické aktivitě a zaměstnání, dojíždce, adrese obvyklého bydliště, místě školy nebo pracoviště za celou populaci. Pro získání relevantních údajů je tedy nezbytné, aby lidé tyto informace o sobě vyplnili.

TWITTER: @INEI_OFICIAL

PERUÁNSTÍ STATISTICI SE NA TWITTER
PŘIPOJILI V KVĚTNU 2013. OD TÉ DOBY
ZÍSKALI VÍCE NEŽ 52 TISÍCE SLEDUJÍCÍCH.

Jak už to u krátkých zpráv na twitteru bývá, porozumění možná neznámému jazyku (celý účet je veden ve španělštině) usnadní množství doprovodných obrázků. Pusťte se tedy do prozkoumávání tajemství země, v níž lze nalézt i mnohé jiné zajímavosti než pouze Machu Picchu.

bit.ly/3seDohi

KAŽDÝ PÁTÝ OBYVATEL EU JE STARŠÍ 65 LET

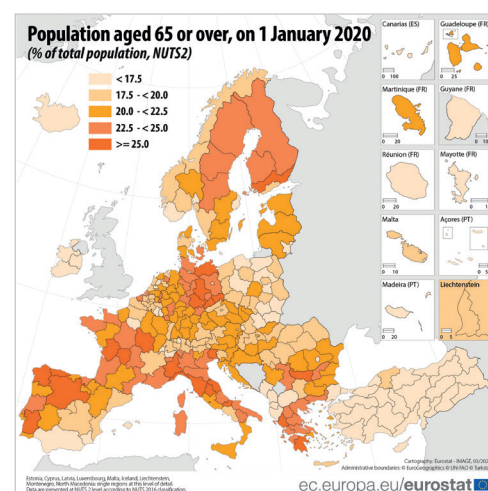
**V ROCE 2020 BYLO 20,6 % POPULACE EU
V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE STARŠÍ 65 LET.
TO BYLO O 3 PROCENTNÍ BODY VÍCE NEŽ PŘED
DESETI LETY.**

Ze všech členských států EU byl nejvyšší podíl starších osob na celkové populaci zaznamenán v Itálii (23,2 %), následovaly Řecko a Finsko (shodně 22,3 %), dále pak Portugalsko (22,1 %), Německo (21,8 %) a Bulharsko (21,6 %). Nejnižší podíl seniorů evidovali statistici v Irsku (14,4 %) a v Lucembursku (14,5 %).

Na regionální úrovni byl nejvyšší podíl starších lidí zjištěn v Saské Kamenici v Německu (29,3 %), dále pak v italské Ligurii (28,7 %) a v řeckém Epiru (27,3 %). Nejnižší podíly byly zaznamenány ve dvou zámořských regionech Francie: Mayotte (2,7 %) a Francouzské Guyaně (6,1 %). Dále pak ve španělské autonomní oblasti Melilla (11,1 %).

V roce 2010 nejmenší podíl 65letých a starších evidovalo Irsko (11,5 %), následované Slovenskem (12,6 %) a Kypr (12,7 %). Na druhém konci žebříčku se necházely Řecko (19,3 %), Itálie, kde podíl seniorní složky populace překročil 20% hranici (20,5 %), a v Německo, které mělo podíl seniorů ještě o dvě desetiny procenta vyšší (20,7 %).

bit.ly/3959Ivm

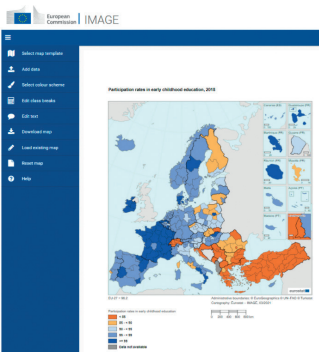

CHCETE UMĚT UDĚ- LAT KARTO- GRAM? EUROSTAT VÁS TO NAUČÍ

EUROSTAT NEDÁVNO
VYDAL NÁSTROJ, S JEHOŽ
POMOCÍ LZE ZE SUCHÝCH
STATISTICKÝCH DAT
VYTVOŘIT PŮSOBIVÝ
KARTOGRAM.

IMAGE je webový nástroj,
který umožňuje uživatelům
rychle vytvářet profesionální
statistické mapy. Obsahuje
řadu předdefinovaných šablon
pokrývajících EU, Evropské
společenství volného obchodu,
kandidátské země i globální
šablonu. Svou mapu si můžete
stáhnout ve formátu png nebo
pdf. V případě potřeby můžete
mapu dále přizpůsobit v ex-
terních programech pomocí
výstupního souboru svg.

bit.ly/3tKztsW

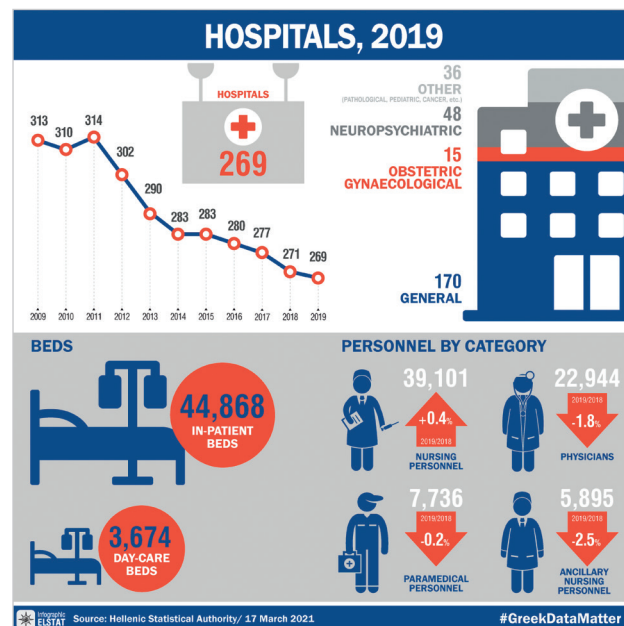

KOLIK BYLO V ŘECKU NEMOCNIC

ŘECKÝ STATISTICKÝ
ÚŘAD ZVEŘEJNIL
ÚDAJE O LŮŽKOVÝCH
ZDRAVOTNICKÝCH
ZAŘÍZENÍCH ZA ROK 2019.

Infografika ukazuje setr-
valý pokles počtu nemocnic.
V roce 2019 jich bylo 269,
o tři méně než v předchozím
roce a o 45 méně než v roce
2011. Nutno podotknout, že
se z velké části jedná o admi-
nistrativní změny v důsledku
sloučení menších zdravotnic-
kých zařízení pod jednoho
provozovatele.

bit.ly/3u1ivqr

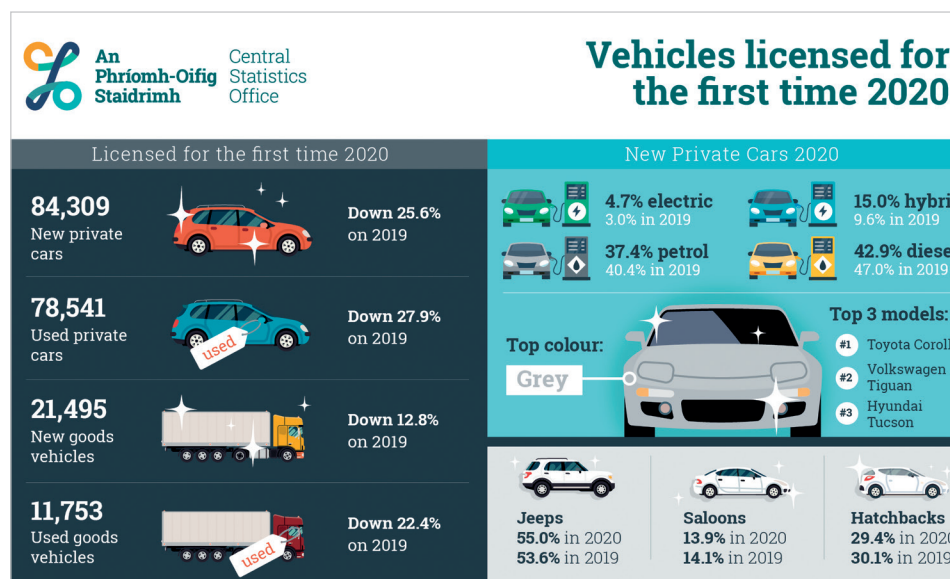
ZÁJEM O NOVÁ AUTA VLONI V IRSKU POKLESL

OSOBNÍCH AUT BYLO
V LOŇSKÉM ROCE
PŘIHLÁŠENO O ČTVRTINU
MÉNĚ NEŽ V ROCE 2019,
U NÁKLADNÍCH AUT NEBYL
POKLES TAK VELKÝ.

Zájem Irů o nákup nového či
ojetého osobního auta mezi-
ročně značně poklesl, u obou
kategorií zhruba o čtvrtinu.
V případě nákladních aut ubylo
registrací především u ojetin.
Z osobních aut se nejčastěji na-
kupovaly nové modely Toyoty

Corrola, Volkswagenu Tiguan
a Hunday Tuscon. Nejoblíben-
nější barvou je šedivá. Podíl
nově přihlášených aut s hyb-
ridním pohonem v loňském
roce přesáhl jednu sedminu.

bit.ly/3dfKzj5

První statistická publikace o Praze

Od souhrnného vydání podrobných statistických údajů o hlavním městě Praze letos uplyne sto padesát let.

**JANA
PODHORSKÁ**

oddělení
informačních
služeb

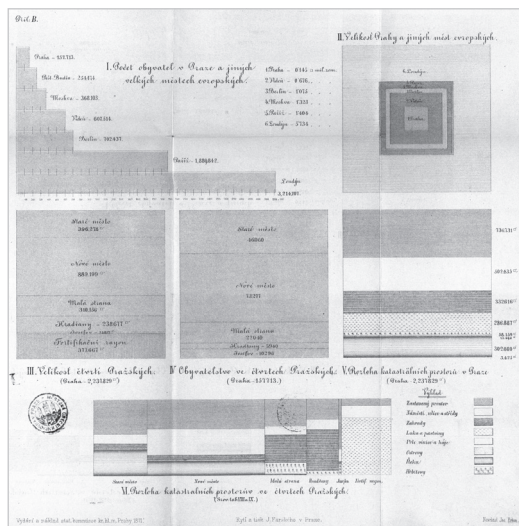
V roce 1871 byla vydána publikace Statistika královského hlavního města Prahy. Vydala ji Statistická kancelář hlavního města Prahy, která byla prvním městským statistickým orgánem založeným na území Čech a Moravy. V té době ještě neexistoval Státní úřad statistický, který vznikl v roce 1919 až po vzniku samostatné Československé republiky.

ÚDAJE Z PRVNÍHO MODERNÍHO SČÍTÁNÍ

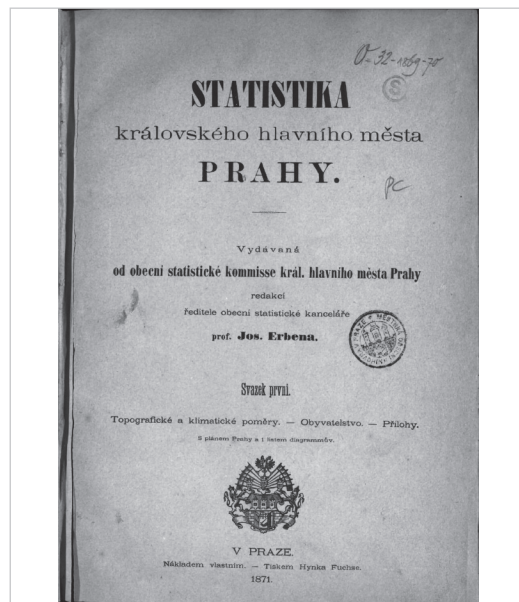
V první statistické publikaci, věnující se výhradně Praze, byly zveřejněny i údaje ze sčítání z roku 1869. To je považováno za první moderní soupis obyvatelstva, protože od této doby se populační cenzy konaly pravidelně, podle zvláštního zákona a podle mezinárodně dohodnutých zásad.

Ve Statistice královského hlavního města Prahy byly ze sčítání lidu prezentovány poměrně podrobné údaje. Z publikace si tak můžeme zjistit, kolik obyvatel a jakého věku žilo na území Prahy v roce 1869. Jsou zde k dispozici i údaje o zaměstnání osob nebo o počtu domů. Tyto údaje byly publikovány za jednotlivé katastry (Staré Město, Nové Město, Josefov, Hradčany a Malou Stranu), a dokonce i za podrobnější farní okresy tvořící tehdejší Prahu a za předměstské obce (průmyslový Karlín) nebo za obce okolní (například Vinohrady). Součástí publikace byl i rozsáhlý rozbor výsledků sčítání lidu, které je tak možno porovnat s následujícími sčítáními. A i když ne všechny ukazatele jsou stoprocentně srovnatelné, obrázek o pražské společnosti na sklonku 19. století poskytnou.

Součástí publikace jsou rovněž zajímavé údaje o využití území jednotlivých katastrů (například zastavěnost) nebo údaje o školách financovaných

Publikace obsahovala i grafické přílohy

První statistická publikace je k dispozici například v Městské knihovně v Praze

Prahou. Pro někoho může být překvapením, že zde najde například i úmrtnost dětí nebo celkovou úmrtnost podle příčin úmrtí.

PUBLIKAČNÍ TRADICE

Publikační činnost, již pražská statistická kancelář přispívala ke zveřejňování podrobných informací o Praze, tehdy ještě jednoho z měst rakousko-uherské monarchie, byla poměrně pestrá. Například v roce 1908 vydala podrobné výsledky sčítání lidu z roku 1900, v dalších letech několik analytických publikací, např. autorskou publikaci K populačnímu vývoji Prahy a předměstí za války, nebo později ročenkovou Statistickou zprávu hl. m. Prahy za léta 1930–1933. V ní byly zveřejněny výsledky sčítání z let 1921 a 1930 a také podrobné demografické údaje z let 1881–1933. Spolu s vydáváním se kancelář také významně podílela na vlastním zpracování statistických výsledků.

Publikační úroveň pražské statistické kanceláře byla velmi vysoká, vydávala se zde jak díla ve formě ročenek či podrobných datových přehledů ze sčítání včetně grafických znázornění, tak také zprávy o činnosti do tehdejších českých i německých novin. Zároveň kancelář přispívala do četných publikací s mezinárodním srovnáním (např. Annuaire statistique des grandes villes). Je naší snahou, abychom i v současnosti vysokou úroveň publikační činnosti, kterou nastolili naši předchůdci, nadále vylepšovali, nebo alespoň zachovali.

Jsme na LinkedIn

NOVĚ

Chcete mít přehled o činnosti ČSÚ?
Hledáte novou pracovní
příležitost? Přidejte se k nám!

linkedin.com/company/statistickyurad

Počítejte s námi. Bezpečně. Online. Raz dva.

**Sečtěte se online nebo přes tištěný formulář.
Na scitani.cz zjistíte vše raz dva.**

Vaše odpovědi poslouží jako zdroj informací, které mohou pomoci, aby byl život u nás jedna radost. A vaše osobní údaje zůstanou díky moderní ochraně dat v bezpečí.

27. 3. – 11. 5. 2021

scitani.cz | 253 25 36 83 | e-mail: dotazy@scitani.cz

Bezpečně. Online. Raz dva.